

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1913. Andra kammaren. Nr 36.

Tisdagen den 22 april.

Kl. 3,30 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 15 och den 16 innevarande april.

§ 2.

Upplästes ett till kammaren inkommet protokoll, så lydande:

Protokoll, hållet inför statsrådet och chefen för justitiedepartementet den 21 april 1913.

Till justitiedepartementet hade från Kungl. Maj:ts befallningshavande i Skaraborgs län insänts en riksdagsmannafullmakt av innehåll, att, sedan Sven Johan Larsson i Gallstad blivit utsedd till ledamot av Riksdagens Andra kammare för Skaraborgs läns södra valkrets för en tid av tre år, räknade från och med den 1 januari 1912, men denna plats blivit ledig, vid förrättning enligt 67 § av lagen om val till Riksdagen landstingsmannen Emil Bengtsson i Kullen blivit utsedd att inträda såsom ledamot av nämnda kammare för tiden till den 1 januari 1915.

Vid den granskning av fullmakten, som företogs inför statsrådet och chefen för justitiedepartementet samt vidare av vederbörande fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, framställdes mot fullmakten icke någon anmärkning.

Protokoll över vad sålunda förekommit skulle jämte den granskade fullmakten överlämnas till Andra kammaren.

Efter uppdrag
Steno Stenberg.

Jämte det protokollet lades till handlingarna, godkände kammaren den däri omnämnda fullmakten samt förklarade herr Bengtsson i Kullen behörig till riksdagsmannakallets utövande.

Andra kammarens protokoll 1913. Nr 36.

§ 3.

Herr statsrådet *Petersson* avlämnade dels Kungl. Maj:ts propositioner:

angående dispositionen av vissa till Strömsholms hingstdepå anslagna fastigheter;

med anledning av framställning från Magnesitaktiebolaget *Tarrekaise* beträffande vissa av bolaget arrenderade mineralfyndigheter å kronojord i Norrbottens län;

angående ålderstillägg åt vissa kronojägare i Klotens revir;

angående upplåtande av mark från förra regementskvartermästarebostället *Hultås nr 1 Norra* och *Hultås nr 2 Södra* i Göteborgs och Bohus län;

angående avstående eller upplåtelse i vissa fall av mark från kronoegendomar;

angående efterskänkande av kronan tillkommande fordran på grund av ett å fastigheten $\frac{1}{14}$ mantal *Horsaskog nr 1* i *Kristianstads* län vilande odlingslån;

angående upplåtande av lägenheter från förra kaptensbostället *Skårebo nr 1* i *Kalmar* län;

angående dispositionen av vissa till *Flyinge* hingstdepå anslagna fastigheter;

angående kapitalinbetalningarna till fonden för torvindustriens befrämjande;

angående uppförande å ordinarie stat av statens hydrografiska byrå m. m.;

angående stat för veterinärhögskolan m. m.;

angående pension åt vissa vid *Trollhätte* kanalverk anställda vakter med flera;

angående personligt lönetillägg åt tillförordnade ombudsmannen och fiskalen i medicinalstyrelsen *E. O. Åberg*;

angående anslag till utförande av meteorologiska observationer för en hydrografisk undersökning av Sveriges färskvatten;

angående ny stat för meteorologiska centralanstalten; och

angående anslag till uppförande av nya byggnader för folkskoleseminariet i *Lund* m. m.;

dels ock Kungl. Maj:ts skrivelse med tillkännagivande, att vissa i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln bebadade framställningar icke komme att föreläggas Riksdagen.

Nämnda propositioner och skrivelse bordlades på begäran.

§ 4.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid:

till statsutskottet propositionen angående överlämnande till lantförsvaret av viss del av förra majorsbostället *Gudhem nr 1—9* jämte

Holmäng nr 1 Hulegård i Skaraborgs län i och för användning till remontdepå m. m.;

till bankoutsittet propositionerna:

angående pension å allmänna indragningsstaten åt skradderiföreståndaren S. Jonasson; och

angående pension å allmänna indragningsstaten åt förre fortifikationsarbetaren Anders Gustav Johansson;

till jordbruksutskottet propositionen angående försäljning till Kumla municipalsambälle av den till länsmansbostället $\frac{1}{2}$ mantal Kumla nr 4 hörande skogsmarken;

till statsutskottet propositionerna:

med förslag till bestämmelser angående rätt till pension för extra ordinarie tjänstemän samt verkstads- och förrådsarbetare vid statens järnvägar m. m.; och

angående anslag till uppförande av ett hospital å biskopsbostället Sundby nr 1;

till bankoutsittet propositionen angående rätt till pension för provinsialläkaren P. E. Ahlqvist; samt

till statsutskottet propositionen angående pension till extra ordinarie eldaren vid statens järnvägar Peter Lorents Liljevall.

Efter föredragning härpå av propositionen med förslag till apoteksvarustadga yttrade: *Remiss av en proposition.*

Herr Bogren: Herr talman, mina herrar! Då vi nu gå att till vederbörligt utskott remittera detta förslag till apoteksvarustadga, ber jag att få ledsaga denna remiss med några erinringar.

Som kammaren torde påminna sig, hade vi år 1909 anledning att något sysselsätta oss med det då föreliggande förslaget till ny apoteksvarustadga, ehuru det då visserligen icke förelåg på kammarens bord. Detta förslag, utarbetat av kungl. medicinalstyrelsen i samråd med apotekaresocieteten och sedan visserligen granskat i civildepartementet av tillkallade sakkunnige, var av sådant innehåll, att det syntes icke tillfredsställa allmänhetens rimliga krav på att få sina anspråk därigenom tillgodosedda. Man fruktade också med skäl just i anledning av stadgans innehåll, att Kungl. Maj:t skulle begagna sin administrativa rätt för att utfärda denna stadga utan Riksdagens hörande. Med kammarens tillåtelse framställde jag därför till dåvarande chefen för civildepartementet det spörsmålet, huruvida han ämnade tillråda Kungl. Maj:t att använda denna väg, eller om Riksdagen skulle sättas i tillfälle att få yttra sig öfver förslaget, innan det utfärdades till efterrättelse.

Nu har detta förslag av den 14 maj 1909 vilat till innevarande år. Vi hafva att tacksamt erkänna, att den nuvarande regeringen har funnit skäl föreligga att i samråd med Riksdagen utfärda denna för

Remiss av en proposition.
(Forts.)

hela vårt folk så viktiga stadga. Vi finna här, att chefen för civildepartementet har tillkallat sakkunnige för att ytterligare överarbeta och delvis omarbeta detta förslag av år 1909. Det må genast tacksammt erkännas, att denna omarbetning har resulterat i en hel del förbättringar. Särskilt och med glädje ber jag att få fästa kammarens uppmärksamhet på statsrådets syn på denna viktiga angelägenhet. Han säger här, att det torde kunna krävas, »att staten måste sörja för att dess medborgare erhålla fullgoda och väl beredda läkemedel så lätt tillgängliga och till så billigt pris som möjligt». Det är just detta, som jag tror, att vi alla kunna enas om, att man måste hava till ögonmärke, då man går att granska denna stadga, om den fyller de krav, som herr statsrådet själv uppställt, nämligen att förse allmänheten med fullgoda och väl beredda läkemedel, så lätt tillgängliga och billiga som möjligt.

Vad det första kravet beträffar, synes stadgan giva ett ganska gott uppslag, då den tillåter en fabrikmässig tillverkning av en del läkemedel. Herr statsrådet säger också, att genom en väl ordnad och genom statens försorg omsorgsfullt kontrollerad, fabrikmässig tillverkning av apoteksvarorna skola de vinna icke allenast i prisbillighet, utan också i större homogenitet och bliva av bättre beskaffenhet, än om de tillverkas i små partier å apoteken.

Om vi se på det andra spörsmålet, huru det skall lösas, att göra dessa varor lätt tillgängliga, synes det vara litet mera sväfvande. Herr statsrådet säger, att för att varorna skola bliva lätt tillgängliga, fordras icke nödvändigt att »frigiva detaljhandel med dessa fabrikmässigt tillverkade läkemedel; de kunna äfven försälgas på apoteken». Visserligen, men det är betydlig skillnad på »även» och »endast». Det är alldeles själfvallet, att de även kunna försälgas å apoteken, men detta »även» skulle jag för min del vilja utbyta till att de icke endast kunna säljas där, om det nämligen är fråga om sådana läkemedel, som icke avses i giftstadgan eller sådana hastigt verkande medel, som förutsätta läkares ordination och föreskrifter om användningssättet. Men sedan resulterar dock, såsom vi få se, stadgan i det gamla förslaget från 1909 i att dessa läkemedel skola försälgas så gott som uteslutande på apoteken.

Jag har sökt efter motiven till denna ändrade ställning — ty det är en liten förändring ifrån utgångspunkten, nämligen att varorna skola vara lätt tillgängliga — och jag kan icke finna, att dessa motiv äro andra än rent ekonomiska. För det första vill man därigenom säkerställa fonden för apotekarkårens blivande pensionering, vidare vill man säkerställa apotekens ekonomiska bärighet och slutligen vill man trygga den fond, varmed man en gång skall icke allenast avamortera, utan också inlösa de personliga apoteksprivilegierna. Bland orsakerna till apotekens utsträckta ensamförsäljningsrätt av läkemedel finner man således icke någon hänsyn till allmänhetens krav.

Betänkligheterna mot det hela torde koncentrera sig på och kanske uteslutande avse § 1 i stadgan. Jag för min del åtminstone har icke funnit några större betänkligheter ur allmänhetens synpunkt möta vid någon annan paragraf än just den första samt möjligen vid § 13, jämförd med den nuvarande lydelsen av § 1. Det står nämligen där

i fråga om definitionen av ordet apoteksvara, att därmed förstås »ämnen (enkla kemikalier och droger) och beredningar, som endast eller i huvudsakligaste mån användas såsom läkemedel eller vid tillredning av läkemedel». — »Endast eller i huvudsakligaste mån.» En av de sakkunnige, nämligen disponenten Kjellander, har emellertid reserverat sig mot tillägget »eller i huvudsakligaste mån».

Det förefaller mig, som om det skulle vara ganska vanskligt att i en lagparagraf inrycka en sådan tänjbar bestämmelse som denna, vilken kan få en olika tydning efter vars och ens subjektiva uppfattning.

Nu vilja vederbörande lugna våra betänkligheter med att de ämnen, som förklaras vara apoteksvara, äro här uppräknade, och denna uppräknning, farmakopén, justeras vart tredje år, vadan vi kunna vara lugna. Men vid denna justering eller komplettering torde väl framdeles såsom hittills icke någon vara i tillfälle att bevaka den stora allmänhetens intressen.

När det sedermera blir fråga om att definiera ett annat begrepp, nämligen läkemedel, så synes mig stadgan också vara något tänjbar. Här står, att »med läkemedel förstås i denna stadga vara, avsedd att vid utvärtes eller invärtes bruk förebygga, lindra eller bota sjukdom eller sjukdomssymptom hos människor eller djur».

Det synes mig, som om man gjorde rättast i att här noga skilja på hälsovård och sjukvård. Till hälsovård måste då rimligtvis höra alla medel, som äro ägnade att förebygga sjukdom. Sådana medel böra ej kallas läkemedel, ty det vore en oriktig benämning, läkemedel måste vara sådana medel, som lindra eller läka skadan eller sjukdomen, och de måste således hänföras till sjukvård. De förebyggande medlen måste, som sagt, däremot hänföras till hälsovård. Dit höra i första rummet frisk luft, solljus och rent vatten. Men vad har detta att göra med apoteksvarustadgan? Det kan jag icke förstå. Men just uttrycket att »förebygga sjukdom» gör, att denna stadga blir så tänjbar, att de kommitterade, vilka vart tredje år hava att justera farmakopén, kunna däri inrycka snart sagt allt möjligt.

Det är, herr talman, mot dessa två definitioner, som jag velat uttala mina betänkligheter, nämligen definitionerna av begreppen apoteksvara och läkemedel.

Rörande den första definitionen anser jag, att vi böra stanna vid ordet »endast» och således stryka orden »eller i huvudsakligaste mån». Och vad beträffar den andra definitionen måste man definiera ordet läkemedel såsom varande de medel, vilka äro ägnade att lindra eller bota sjukdom eller sjukdomssymptom hos människor eller djur.

Jag har velat vid remissen av förevarande proposition göra dessa små erinringar.

Herr Månsson: Herr talman, mina herrar! Vad jag tänker säga har icke något direkt samband med den för remiss till vederbörande utskott nu föreslagna kungl. propositionen, utan jag har endast velat begagna tillfället att vid remissen av den första mera betydande propositionen på dagens föredragningslista få säga ett par ord.

Remiss av en proposition.
(Forts.)

Remiss av en
proposition.
(Forts.)

Det har här i Riksdagen, enligt vad jag kunnat förmärka, under de senaste dagarna uppstått en del betänkligheter mot att så många och delvis så stora frågor hopas på Riksdagens bord under dess sista arbetsmånad, som nu skett. De kungliga propositionernas antal hotar ju nu att bli överflödande, om de än icke hunnit samma siffra som i fjol. De äro visst nu uppe i ett 260-tal, medan de i fjol uppgingo till 273. Det är i alla fall en hel del så betydande frågor, att man måste undra, om Riksdagen skall kunna sluta i något så när rätt tid.

Med den trängsel av ärenden, som förekommer, och med den brådska, med hvilken arbetet måste forceras, väl måhända icke så mycket i utskotten som här i kammaren, händer det ganska ofta, att medlemmarne varken äro eller kunna vara inne i vederbörande under behandling varande fråga. För min del får jag säga, att när det, såsom det hände här om dagen, kastas ned över oss tryck på 2—3,000 sidor, kan jag med bästa vilja i världen icke följa med längre, ty jag orkar icke läsa både natt och dag. Det är väl dock meningen, att, när man deltagar i lagstiftningsarbetet, man skall hava någon aning om vad som behandlas. Om det är svårt för personer, som icke ha något annat att tänka på än arbetet i Riksdagen, så är det ännu svårare för dem, som ha egna affärer hemma att sköta om och som redan förut lidit förlust på dem genom arbetet vid Riksdagen och svårligen kunna helt och hållet lösas därifrån. För dem är det ännu omöjligare att kunna hinna med det arbete, som pågår, än för den, som är fullt fri.

Nu är det givet, att med den utveckling, som samhällslivet tagit på alla områden, och med den noggrannhet, med vilken statsmakterna numera följa samhällslivets skiftande företeelser, måste det på Riksdagens och regeringens bord hopas en mängd ärenden. Men jag undrar, om man icke snart får se sig om efter något annat arbetssätt, när man ser, att de kungl. propositionernas antal vuxit från 27 år 1881 till 273 i fjol och nu redan är uppe i ett 260-tal. Det kunde ju tänkas exempelvis, att en del mera viktiga frågor framlades det ena året av regeringen och komme till behandling här först det andra. Det skulle naturligtvis möta en del svårigheter, som alla förslag möta.

Ett annat sätt vore att anordna en månads höstsession från den 1 november till den 1 december eller den 15 december, då propositioner kunde framläggas, motioner väckas samt utskott väljas och börja arbetet. Då kunde man hinna att något så när sätta sig in i frågorna och läsa på dem en månad vid julen, så att Riksdagen kunde sluta den 15 april eller 1 maj senast och jordbrukaren vara fri under den tid, som för honom är dyrbarast och viktigast.

Måhända skulle en tillfällig förbättring, när nu Riksdagens medlemmar icke hinna med att läsa allt, uppkomma därigenom, att vederbörande minister, som framlägger en proposition, ville i en kvarts eller halftimmes föredrag från talarstolen här skildra propositionens innehåll. Jag anser det rätt behöfligt för mig och andra, ty vi *kunna icke följa med*, det säger jag rent ut.

Genom denna hopning av ärenden kommer det att gå därhän, att Riksdagen sväller ut över den normala tiden, som bestämts en gång, när grundlagen skrefs. Givet är, att med samhällslivets inten-

sitet på skilda områden måste, såsom jag nyss nämnde, frågorna så *Remiss av en proposition.*
hopas, att den tid, som åtgår för deras behandling och avgörande, *(Forts.)*
blir allt längre. Som det nu är, blir det för en hel del fattiga medlemmar av kammaren kännbart, då de efter den 15 maj icke längre hava något arvode. För många av dem, som skola hyra bostad på två ställen och leva här och hava familjen på annat håll och som förlora sin arbetslön under den tid riksdagen varar, uppkommer redan under den bestämda riksdagstiden med nu utgående arvoden för varje dag, som arbetet håller dem aflägsnade från hemmet, en kännbar förlust. Men när riksdagstiden utlupit och något arvode icke mera utgår, uppkommer för dem en sådan ställning, att det blir fråga för en hel del arbetare, om de av fattigdom måste lämna Riksdagen eller se sig komma i atsevörd skuld. Givet är, att det var av mindre betydelse, hur länge Riksdagen pågick, när kamrarna bestodo av ämbetsmän, som hade större delen av sin avlöning kvar under riksdagstiden, eller godsägare eller storbönder, som icke behöfde taga hänsyn till slanten, i regel åtminstone. Det var en avsevärd skillnad. För de nuvarande, fattiga medlemmarna av kamrarna vore det önskligt, att man kunde något så när i laga tid sluta Riksdagen.

Det var bara det jag ville säga.

Herr Hildebrand: Herr talman! Utan att på något sätt vilja uttala mig om det reformförslag, som herr Månsson brakt på tal, skulle jag för min del dock vilja säga, att han i huvudsak synes mig ha aldeles rätt. Det finnes ingen inom denna kammare eller inom Riksdagen, som skulle äga förmåga eller tid att verkligen tränga in i alla de kungl. propositioner, som vi fått de sista dagarna. Det blir ju då endast utskottet, som vart för sig hinna pröva vad som kommer under utskottens behandling, och deras antal, som kunna få en allmän överblick över det hela, är försvinnande litet, om ens någon kan få det.

Men detta forcerade arbete har nog en annan olägenhet, som i framtiden kan bliva ganska stor. En hel del förslag äro ju förbundna med lagändringar. Om nu en del av det väldiga antal kommittéer, som arbeta, skulle bliva färdiga på en gång med sina utlåtanden, så finnes det ingen möjlighet, förefaller det, för lagrådet att kunna i tid behandla de olika förslagen till lagar eller lagändringar, utan hela reformarbetet kommer att köra fast på denna punkt. Redan nu är det en hel del lagar, som borde ha varit före i lagrådet. Det är ju möjligt, att det är beroende på regeringen, att en del förslag icke ännu kommit till lagrådet; jag vet icke, huru därmed förhåller sig. Förslagen till vattenlag och krigslagstiftning, som man hållit på med att omarbete gång efter annan, ha icke, såvitt jag vet, kommit fram till lagrådet. Men under de närmaste åren kan det bliva rent på tok härvidlag. Då kunna en hel del förslag, som sagt, komma fram, som sedan få ligga och vänta på att lagrådet skall kunna upptaga dem till behandling. Häri synes mig ligga en verklig fara för ett lugnt och kontinuerligt reformarbete, i det att mycket viktiga lagstiftningsfrågor kunna komma att bliva liggande, bara därför att

Remiss av en proposition. mindre viktiga, men tidsödande frågor av samma slag förut kommit till lagrådet.

(Forts.)

Jag har icke något reformförslag att framlägga, jag har endast velat påpeka, att denna ansträngning i Riksdagen, detta forcerande av förslagen är betänkligt icke endast om man ser på Riksdagens arbete som sådant, utan även med hänsyn till framtiden och det kontinuerliga arbetet i allmänhet.

Vidare anfördes ej. Kammaren beslöt att hänvisa ifrågavarande proposition jämte de i anledning av densamma nu avgivna yttrandena till lagutskottet.

Härefter remitterades:

till statsutskottet propositionerna:

angående anslag till inköp av tomt och uppförande av nybyggnad för post- och telegrafverkens behov i Uddevalla;

angående utvidgning av den mellan Maren och Saltsjön belägna delen av Södertälje kanal;

angående beviljande av anslag för anordnande av stormvarningar å rikets kuster;

angående förändrad organisation av patent- och registreringsverket och reglering av löneförhållandena vid nämnda ämbetsverk;

till lagutskottet propositionen med förslag till lag angående förbud mot införsel till riket av varor med oriktig ursprungsbeteckning, lag om ersättning i vissa fall av allmänna medel till vittnen i mål, som avses i gällande lag angående förbud mot införsel till riket av varor med oriktig ursprungsbeteckning, och förordning angående ändrad lydelse av 1 § i förordningen om frihamn den 15 november 1907;

till statsutskottet propositionen angående anvisande av medel till utförande av vissa reparationsarbeten i Riddarholmskyrkan;

till lagutskottet propositionen med förslag till lag om inskränkning i inmutningsrätten;

till statsutskottet propositionerna:

angående anordnande av korvtillverkning vid flottans kokinrättning i Karlskrona;

angående användande av allmänna besparingar å riksstatens femte huvudtitel till inköp av en del tomter i Karlskrona för beredande av möjlighet att framdeles utvidga flottans varvs område därstädes m. m.;

angående omreglering av folkskoleinspektionen; och

angående anslag till ändringsarbeten inom nationalmuseibygnaden;

samt

till bankoutskottet propositionen angående rätt till pension för vissa lärarinnor vid statens samskolor.

§ 5.

Vidare föredrogos var efter annan de på kammarens bord liggande motionerna; och hänvisades därvid:

herr *Sternes* motion, nr 328, till jordbruksutskottet;
herr *Sandlers m. fl.* motion, nr 329, till särskilda utskottet; och
herr *Nilssons* i Tånga motion, nr 330, till jordbruksutskottet.

§ 6.

Statsutskottets härpå föredragna utlåtanden nr 57—65 bordlades åter.

§ 7.

Föredrogs statsutskottets memorial, nr 67, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslag under riksstatens femte huvudtitel.

De i detta memorial föreslagna voteringspropositionerna godkändes.

§ 8.

Härefter föredrogos, men blevo å nyo lagda på bordet bevillningsutskottets betänkanden nr 35 och 36, bankoutskottets utlåtanden nr 33 och 34 samt lagutskottets utlåtanden nr 25 och 26.

§ 9.

Avgåvos följande nya motioner, nämligen av:

herr *Lindhagen*, nr 331, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bestridande av kostnaderna för den 19:de interparlamentariska konferensens hållande i Stockholm år 1914;

herr *Källman*, nr 332, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin m. m.;

herr *Wijk*, nr 333, i anledning av Kungl. Maj:ts sistnämnda proposition;

herr *Kristensson m. fl.*, nr 334, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utvidgande av överstyrelsen för rikets allmänna läroverk till en överstyrelse för skolväsendet i riket; och

herr *Berglund m. fl.*, nr 335, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse av vissa paragrafer i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862 m. m.

Dessa motioner blevo på begäran bordlagda.

§ 10.

Till bordläggning anmälades:

statsutskottets utlåtande nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i lönestaterna för personalen vid rikets hospital och asylter jämte en i ämnet väckt motion; samt

Andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 7, i anledning av herrar Winbergs och Nilsons i Örebro motion, nr 217, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om ordnande av telefonförhållandena i Stockholm med omnejd;

nr 8, i anledning av en av herr Jonsson i Hökhult väckt motion, nr 237, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående förbättrad postförmedling å vissa postförande linjer m. m.;

nr 10, i anledning av en av herr Martin väckt motion, nr 248, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående förflyttning av statens järnvägars kolhamn vid Värtan m. m.; och

nr 11, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående förbud mot vilda djurs kringförande till förevisning.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

§ 12.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Helger</i>	under den 23 april,				
» <i>Gustafsson</i>	i Vi	under 3 dagar fr. o. m. den 23 april,			
» <i>Röing</i>		» 4 » » » 23 »			
» <i>Lindqvist</i>	i Stockholm	» 4 » » » 23 » och			
» <i>Lorentzon</i>		» 9 » » » 23 » .			

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4,26 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Onsdagen den 23 april.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Herr statsrådet friherre *Adelsvärd* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av vissa paragrafer i förordningen den 28 oktober 1910 om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid taxering.

Denna proposition bordlades på begäran.

§ 2.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid:

till jordbruksutskottet propositionerna:

angående dispositionen av vissa till Strömsholms hingstdepå anslagna fastigheter;

med anledning av framställning från Magnesitaktiebolaget Tarrekaise beträffande vissa av bolaget arrenderade mineralfyndigheter å kronojord i Norrbottens län;

angående ålderstillägg åt vissa kronojägare i Klotens revir;

angående upplåtande av mark från förra regementskvartermästarebostället Hultås nr 1 Norra och Hultås nr 2 Södra i Göteborgs och Bohus län;

angående avstående eller upplåtelse i vissa fall av mark från kronoegendomar;

angående efterskänkande av kronan tillkommande fordran på grund av ett å fastigheten $\frac{1}{14}$ mantal Horsaskog nr 1 i Kristianstads län vilande odlingslån;

angående upplåtande av lägenheter från förra kaptensbostället Skårebro nr 1 i Kalmar län;

angående dispositionen av vissa till Flyinge hingstdepå anslagna fastigheter;

angående kapitalinbetalningarna till fonden för torvindustriens befrämjande;

angående uppförande å ordinarie stat av statens hydrografiska hyrå m. m.; och

angående stat för veterinärhögskolan m. m.; samt

till statsutskottet propositionerna:

angående pension åt vissa vid Trollhätte kanalverk anställda vakter med flera;

angående personligt lönetillägg åt tillförordnade ombudsmannen och fiskalen i medicinalstyrelsen E. O. Åberg;

Onsdagen den 23 april.

angående anslag till utförande av meteorologiska observationer för en hydrografisk undersökning av Sveriges färskvatten;
angående ny stat för meteorologiska centralanstalten; och
angående anslag till uppförande av nya byggnader för folkskoleseminariet i Lund m. m.

§ 3.

Upplästes Kungl. Maj:ts skrivelse med tillkännagivande, att vissa i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln bebadade framställningar icke komma att föreläggas Riksdagen.

Jämte det skrivelsen lades till handlingarna, beslöt kammaren, att underrättelse om dess innehåll skulle meddelas statsutskottet genom utdrag av protokollet.

§ 4.

Vidare föredrogos var efter annan de på kammarens bord liggande motionerna; och hänvisades därvid:

till statsutskottet motionen nr 331, av herr *Lindhagen*;

till bevillningsutskottet motionerna:

nr 332, av herr *Källman*; och

nr 333, av herr *Wijk*;

till statsutskottet motionen nr 334, av herr *Kristiensson m. fl.*;

samt

till konstitutionsutskottet motionen nr 335, av herr *Berglund m. fl.*

§ 5.

Härefter föredrogos, men blevo å nyo lagda på bordet statsutskottets utlåtande nr 66 samt Andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtanden nr 7, 8, 10 och 11.

§ 6.

Föredrogos vart för sig:

statsutskottets utlåtanden:

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anställande av en extra föredragande inom sjöförsvarsdepartementet;

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående elektriska anläggningar för marinens behov i Karlskrona;

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående användande av fonden för krigsfartygs byggande till anskaffande av ångpannor i reserv för torpedbåtar m. m.;

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande av en förrådsbyggnad i Boden;

nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förslags-

anslaget till sjöbeväringens vapenövningar samt beklädnad och ersättning därför;

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående användande av hyres- och arrendemedlen under fenite huvudtiteln till bestridande av kostnader för förvärv av mark för Färösunds kustposition;

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utvidgning av koldepån å flottans varv i Karlskrona;

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp för nationalmuseum av äldre porträtt ur framlidne friherre H. Rehbinders samlingar; och

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående medgivande för överläkaren vid Lunds hospital och asyl medicine doktorn Oskar Teodor Nerander att komma i åtnjutande av de från och med år 1911 fastställda avlöningsförmåner för överläkare vid Lunds hospital och asyl; samt

bevillningsutskottets betänkande, nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av §§ 7, 8 och 12 i förordningen den 13 december 1912 angående tullrestituktion i vissa fall vid återutförelse av utländsk vara.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden och betänkande hemställt.

§ 7.

Vid härpå skedd föredragning av bevillningsutskottets betänkande, nr 36, i anledning av väckt motion om höjning i vissa avseenden av stämpelavgiften vid köp och byte av fondpapper, begärdes ordet av

Herr Vennersten, som yttrade: Herr talman! Sedan detta betänkande från utskottet avlämnats, har till utskottet överlämnats en kungl. proposition innefattande förslag till ändringar, bland annat i samma paragraf av fondstämpelförordningen, som det föreliggande betänkandet avhandlar. På denna grund anhåller jag, herr talman, att detta ärende måtte till utskottet återremitteras, så att de båda förslagen måtte kunna på en gång, i ett sammanhang inom utskottet behandlas. Utskottet hade sig icke bekant, att denna ifrågavarande proposition vore att vänta, då det föreliggande ärendet inom utskottet behandlades.

Vidare anfördes ej. Kammaren beslöt att återförvisa ärendet till utskottet för ny behandling.

§ 8.

Bankoutskottets härpå föredragna utlåtanden:

nr 33, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition om delaktighet i folkskollärarnas pensionsinrättning för andrelärartjänsten vid statens uppfostringsanstalt å Bona m. m.; och

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående semester för vaktmästaren vid flottans pensionskassa m. m., blevo av kammaren godkända.

§ 9.

Till avgörande förelåg nu lagutskottets utlåtande, nr 25, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående utlämning av förbrytare samt till lag om ändring i 1 kap. strafflagen, dels ock en i anledning därav väckt motion.

Genom en den 31 januari 1913 dagtecknad proposition, nr 50, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit Riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till lag angående utlämning av förbrytare samt till lag om ändring i 1 kap. strafflagen.

I samband med denna proposition, som hänvisats till lagutskottet, hade utskottet till behandling förehaft en med anledning därav av herrar *Persson* i Norrköping och *Sandler* inom Andra kammaren väckt motion, nr 274, avseende vissa ändringar i det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget till lag angående utlämning av förbrytare.

Utskottet hemställde, att Riksdagen måtte

1:o med tillkännagivande, att det i förevarande proposition framlagda förslag till lag angående utlämning av förbrytare icke kunnat av Riksdagen i oförändrat skick antagas, i anledning av sagda proposition samt herrar *Perssons* och *Sandlers* ifrågavarande motion för sin del antaga vid punkten fogat förslag till lag angående utlämning av förbrytare; och

2:o godkänna det genom ifrågavarande proposition framlagda förslag till lag om ändring i 1 kap. strafflagen.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Herr *Widén*, som yttrade: Herr talman! I avseende å föredragnings sättet tillåter jag mig hemställa:

att lagförslagen föredragas var för sig paragrafvis med ingresser, rubriker och utskottets hemställanden sist;

att lagtext ej må behöva uppläsas i vidare mån, än sådant av någon kammarens ledamot begäres;

att, för den händelse lagförslagen eller något av dem kommer att i en eller annan del till utskottet återremitteras, utskottet lämnas öppen rätt att vid ärendets förnyade behandling i avseende å de delar, som blivit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jämkningar, som av ifrågasatta ändringar i återförvisade delar kunna förledas; samt

att i avseende å nummerbeteckningen av paragrafer och moment utskottet må äga vidtaga sådana ändringar, som påkallas av kamrarnas beslut.

Denna hemställan bifölls av kammaren.

Kammaren företog nu först till behandling förslaget till

Lag angående utlämning av förbrytare.

1—3 §§.

Godkändes.

För 4 § var av Kungl. Maj:t föreslagen denna lydelse:

Utlämning må ej ske, såvitt icke den brottsliga gärningen är eller, om den hade begåtts i Sverige och under motsvarande förhållanden, skulle vara att anse såsom brott, varå enligt den svenska allmänna strafflagen eller den svenska sjölagen svårare straff än fängelse kan följa. Till brott, varom nu sagts, skola hänföras jämväl brott, som allenast där de äro med försvårande omständigheter förenade förskylla svårare straff än fängelse.

För gärning, varom i 10 kap. strafflagen förmäles, må ej utlämning medgivas, där ej gärningen, bedömd enligt strafflagen i övrigt, skulle vara att anse såsom brott, varför utlämning jämlikt bestämmelserna i denna § må ske.

I sin ovannämnda motion hade herrar Persson i Norrköping och Sandler hemställt, att uttrycket »eller den svenska sjölagen» skulle ur paragrafen utgå.

Utskottet hade biträtt Kungl. Maj:ts förslag till lydelse av paragrafen.

Reservationer hade likväl avgivits:

av herr *Lindhagen*; samt

av herr *Persson* i Norrköping, vilken i anslutning till förenämnda motion föreslagit, att Riksdagen måtte besluta ur 4 § utesluta orden: »eller den svenska sjölagen», samt att, om detta yrkande bifölles, orden »eller den svenska sjölagen» i stället skulle införas i 6 § efter orden »strafflagen för krigsmakten».

Efter föredragning av paragrafen yttrade:

Herr Persson i Norrköping: Herr talman, mina herrar! Föresvarande paragraf i det föreliggande förslaget till utlämningslag stadgar, att utlämning ej må ske, »såvitt icke den brottsliga gärningen är eller, om den hade begåtts i Sverige och under motsvarande förhållanden, skulle vara att anse såsom brott, varå enligt den svenska allmänna strafflagen eller den svenska sjölagen svårare straff än fängelse kan följa». Jag har ansett mig icke kunna vara med om den formulering av denna bestämmelse, som utskottet här i överensstämmelse med den kungl. propositionen föreslagit, utan ansett mig böra avgiva en reservation till förmån för den motion, som här i kammaren väckts av mig och herr Sandler.

*Lag ang.
utlämning av
förbrytare.*

Lag ang.
utlämning av
förbrytare.
(Forts.)

Vi ha i denna motion utvecklat, att på grund av det förältrade skick, vari en hel del av bestämmelserna i den svenska sjölagen befinna sig, ett antagande av denna § 4 i oförändrat skick skulle kunna leda därhän, att exempelvis sjöfolk, som deltagit i en helt vanlig strejk och som för detta brott efterlystes i Sverige, skulle kunna härifrån utlämnas såsom vanliga förbrytare. Sjölagen föreskriver nämligen i sin § 303: »Sätter sig sjöman upp mot befälhavaren och vägrar honom lydnad, straffes med böter eller fängelse i högst sex månader eller, där omständigheterna äro synnerligen försvärande, med straffarbete i högst ett år». Härav framgår, att sjöman, som satt sig upp mot sin befälhavare, kunna straffas med straffarbete och sålunda gjort sig skyldiga till sådant brott, varför utlämning kan ifrågakomma. Och i en annan paragraf, nämligen § 305, stadgas, att sjöfolk, som sätter sig tillsammans och lägger det uppsåt å daga att med förenat våld bemäktiga sig ledningen av fartyget eller tvinga befälhavaren till någon åtgärd i tjänsten eller att för sådan åtgärd å honom hämnas, också kan straffas med straffarbete.

På grund av dessa bestämmelser i sjölagen ha vi ansett, att sjölagen, så länge den icke är reformerad på ett tillfredsställande sätt, borde ställas i jämbredd med strafflagen för krigsmakten, vilken är omnämnd i en kommande paragraf i förevarande lagförslag, nämligen § 6, där det heter: »Där framställning om utlämning avser gärning, som enligt svensk rätt skulle vara att anse såsom brott mot strafflagen för krigsmakten, må utlämning ske, såvitt gärningen är av den beskaffenhet att om den föröfvats av någon, som icke är underkastad samma lag, utlämning, enligt vad i 4 § är stadgat, därför kunnat äga rum». Här har man sålunda sagt ifrån, att för brott, som enligt strafflagen för krigsmakten är belagt med straffarbete, utlämning icke får ske i annat fall, än där brottet är av sådan art, att även efter den allmänna strafflagen straffarbete kunnat följa å detsamma. Vi ha icke riktigt förstått, varför, man icke ansett sig böra göra undantag för sjölagen, när man undantagit strafflagen för krigsmakten. Visserligen äro vi medvetna om, att ett brott, bestående däri, att sjöman sätta sig upp emot befälhavaren och vägra honom lydnad, när fartyget är ute på sjön, kan vara att anse såsom synnerligen straffbart, men det framgår icke av sjölagens av mig citerade bestämmelse, att däri avses blott sådana fall, när fartyget befinner sig till sjöss, utan samma påföljd inträder, om sjömännen satt sig upp mot befälhavaren, medan fartyget legat i hamn. Härav följer således, att de, som deltaga i en vanlig sjömansstrejk, när fartyget ligger i hamn, göra sig skyldiga till brott mot § 303 i sjölagen och alltså göra sig förfallna i värsta fall till straffarbete. Om då en utländsk regering skulle begära utlämnande av en sådan strejkande sjöman, skulle den svenska regeringen på grund av ordalydelsen i § 4 kunna sig skyldig att efterkomma en dylik begäran. Det är detta, vi reserverar icke kunnat vara med om, och det är därför jag tillåter mig yrka, att i överensstämmelse med reservationen ur förevarande § 4 uteslutas orden: »eller den svenska sjölagen.»

Om detta yrkande bifalles, kommer jag givetvis att, när vi hinna till § 6, yrka, att dessa ord i stället inflyta där.

Herr Widén: Herr talman, mina herrar! Den fråga, som här föreligger, är den, huruvida uti denna § 4, som innehåller de gränser, inom vilka det är möjligt för Kungl. Maj:t att medgiva utlämning, skola medtagas brott mot sjölagen eller icke. Denna paragraf föreskriver icke, det vill jag fästa uppmärksamheten på, att för vissa brott utlämning *skall* ske, utan den innehåller, såsom jag nyss antydde, gränserna för Kungl. Maj:ts rätt att medgiva utlämning vare sig i ett särskilt föreliggande fall eller uti med främmande länder avslutade traktater. Med de allra flesta länder i Europa har nämligen Sverige ingått traktater, som reglera utlämningsförfarandet, och det torde vara avsett att åstadkomma traktater även med de få länder, med vilka Sverige ännu icke ingått sådana — de gällande traktaterna i detta hänseende finnas uppräknade på sid. 2 i utskottets utlåtande —. Jag ber att ännu en gång få upprepa, på det man må få fullt klart för sig vad vi här resonera om, att denna paragraf sålunda angiver de villkor, under vilka Kungl. Maj:t har rätt att antingen medgiva utlämning vid ingående av traktater med främmande makter eller, därest traktat icke existerar, vid särskilda tillfällen då det är fråga om utlämning. Det följer alltså icke av paragrafen, att utlämning skall ske för alla de förbrytelser, som falla under lagrummet.

Såsom utskottet framhåller gentemot motionärerna, torde det vara alldeles omöjligt att här utesluta utlämning för brott emot sjölagen. I alla våra traktater med främmande makter upptagas vissa brott emot sjölagen såsom brott för vilka utlämning må äga rum. Det förhåller sig nämligen så, att i traktaterna i allmänhet uppräknas de särskilda brott, för vilka utlämning må ifrågakomma. Den siste ärade talaren har också insett omöjligheten av att helt och hållet undantaga brotten emot sjölagen och därför föreslagit, att man i stället skulle införa bestämmelsen om dessa brott i § 6, som handlar om gränserna för utlämningsrätten, när det gäller brott mot strafflagen för krigsmakten. Men det är nog lika omöjligt att tänka sig, att man skulle kunna få in saken där. Vad strafflagen för krigsmakten beträffar, så förhåller det sig så, att denna lag med avseende på en mycket stor del brott ansluter sig till den allmänna strafflagen, och därför kunna brott enligt förstnämnda lag, vilka icke äro sådana förbrytelser, som blott en krigsman kan begå, även bedömas enligt den allmänna strafflagen. Därför kan det sägas, såsom det heter i § 6, att utlämning må ske »såvitt gärningen är av den beskaffenhet, att om den förövas av någon, som icke är underkastad strafflagen för krigsmakten, utlämning enligt vad i 4 § är stadgat därför kunnat äga rum». Något dylikt är det omöjligt att säga beträffande sjölagen, ty brotten där äro sådana, att de icke kunna bedömas enligt allmänna strafflagen. Dit höra nämligen t. ex. myteri, överfall på befälhavaren med våld eller hot för att tvinga honom till något, rymning, om befälhavaren överger fartyget under sådana förhållanden, att det föreligger fara för att det skall förolyckas. Dessa brott, som åtminstone till en del äro medtagna i traktaterna, skulle icke komma med, om man flyttade över sjölagen till § 6 och ställde den i jämbredd med strafflagen för krigsmakten. Ett sådant förfarande vore i sak precis det samma som att utesluta brotten enligt sjölagen, och det lär väl icke

*Lag ang.
utlämning av
förbrytare.
(Forts.)*

Lag anj. utlämning av förbrytare. kunna gå för sig vare sig för oss eller något annat land att göra detta. Det skulle nämligen omöjliggöra varje överenskommelse på detta område.

(Forts.)

Men därunder att dessa brott här äro medtagna följer icke, att Kungl. Maj:t i varje föreliggande fall kommer att medgiva eller i traktat kommer att införa utlämnande för alla dessa brott. Speciellt det brott, som den siste ärade talaren omnämnde, är icke medtaget i våra ingångna traktater och kommer säkerligen ej heller att i blivande traktater införas bland dem, för vilka utlämning medgives.

På grund av vad jag nu anfört ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag i denna del.

Herr Lindhagen: Under föregående debatter i Riksdagen angående lindring i straffen för vissa brott enligt strafflagen för krigsmakten och sjölagen har det särskilt betonats och även allmänt erkänts, att dessa lagars bestraffningar äro i förhållande till den allmänna strafflagens bestraffningar synnerligen hårda, och man har alltid utgått ifrån, vilket även är riktigt, att straffbestämmelserna i strafflagen för krigsmakten och i sjölagen äro undantagsbestämmelser, som på ett mycket avsevärt sätt höja straffmåttan i jämförelse med vad liknande brott skulle betingat enligt den allmänna strafflagen.

Förevarande lagförslag har i § 6 tagit hänsyn till detta förhållande, såvitt rör strafflagen för krigsmakten, och medgivit, att om utlämning begäres för brott enligt strafflagen för krigsmakten, hänsyn vid bedömandet av utlämningsfrågan icke skall tagas till det högre straff, sistnämnda lag innehåller, utan blott till det lägre straff, som den allmänna strafflagen föreskriver. Det är då ur principiell synpunkt synnerligen förkastligt, att man icke ens gjort något försök att i lagförslaget taga samma hänsyn till straffbestämmelserna i sjölagen.

Nu uppstår i fråga om formuleringen den svårighet, såsom den siste ärade talaren omnämnde, att det finnes vissa brott i sjölagen, som kunna böra föranleda utlämnande, men i fråga om vilka man icke har några jämförelsepunkter i den allmänna strafflagen. Detta utgör onekligen en svårighet i formuleringen av det av oss önskade tillägget i § 6.

Dessa svårigheter har man undgått i propositionen, därigenom, att man där, enligt min tanke obehörigen, icke har jämnställt dessa båda speciallagar med varandra utan låtit sjölagens stränga bestämmelser oavkortade ingå i utlämningslagen. Men den omständigheten, att man försummat denna formulering i § 6, bör ju icke föranleda till att man bör principiellt godkänna detta förfarande i sak. Jag skall därför, när vi komma till § 6, be att få tala litet närmare om formuleringsfrågan. I denna § 4 gäller det blott att taga bort den obehöriga koordinationen mellan allmänna strafflagen och sjölagens straffbestämmelser, och därför ber jag att i denna punkt få yrka bifall till det framställda förslaget att orden »eller den svenska sjölagen» måtte utgå.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner först på godkännande av utskottets förslag till lydelse

av förevarande paragraf samt vidare på godkännande av paragrafen med den ändring däri, som föreslagits i den av herr Persson i Norrköping vid paragrafen fogade reservationen; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övertvägande ja godkänd. Votering begärdes likväl, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

*Lag ang.
utlämning av
förbrytare.
(Forts.)*

Den, som vill, att kammaren godkänner 4 § i lagutskottets föreliggande förslag till lag angående utlämning av förbrytare, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt nämnda § med den ändring däri, som föreslagits i den av herr Persson i Norrköping vid §:en avgivna reservationen.

Voteringen utvisade 120 ja mot 66 nej, vadan paragrafen av kammaren godkänts i dess av utskottet föreslagna lydelse.

5 §.

Godkändes.

Härpå föredrogs 6 §; och yttrade därvid

Herr Lindhagen: Vid det förhållandet att kammaren antagit 4 § enligt Kungl. Maj:ts proposition, måste reservanterna avstå från sitt yrkande angående 6 §.

Vidare anfördes ej. Paragrafen godkändes.

Kungl. Maj:t hade föreslagit, att 7 § skulle hava följande lydelse:

Utlämning må ej ske för politiskt brott. Dock må, där den gärning, för vilken utlämning begäres, tillika innefattar brott av icke politisk beskaffenhet, utlämning medgivas, för så vitt gärningen med hänsyn till omständigheterna i det särskilda fallet prövas övertvägande äga karaktären av ett icke politiskt brott.

Såsom politiskt brott skall i intet fall anses mord, mordförsök eller dråp å främmande statsöverhuvud eller någon till en främmande suveräns familj hörande person.

I ovanberörda motion hade hemställts, att ifrågavarande lagrum endast skulle innehålla följande stadgande: »Utlämning må ej ske för politiskt brott.»

Utskottets förslag till lydelse av denna paragraf upptog första stycket av Kungl. Maj:ts förslag, men uteslöt andra stycket därav.

Lag a. g.
utlämning av
förbrytare.
(Forts.)

I fråga om paragrafen hade emellertid reservationer avgivits: av herrar *af Ekenstam, Trana, greve Lagerbjelke, von Baumgarten* och *Pettersson* i Bjälbo, som ansett, att Kungl. Maj:ts förslag i denna del borde oförändrat bifallas; samt

av herrar *Lindhagen* och *Persson* i Norrköping, vilka ansett, att paragrafen bort erhålla denna lydelse:

Utlämning må ej ske för politiskt brott eller därmed sammanhängande förbrytelse och ej heller i händelse den person, vars utlämnande på annan grund begäres, kan visa, att hans utlämnande i själva verket begäres i avsikt att tilltala eller straffa honom för en förbrytelse av politisk beskaffenhet;

men förklarar sig under viss förutsättning vilja yrka godkännande av följande lydelse av paragrafen:

Utlämning må ej ske för politiskt brott eller annan därmed sammanhängande förbrytelse.

Sedan paragrafen föredragits, yttrade:

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena greve Ehrensvärd: Herr talman, mina herrar! I fråga om förevarande paragraf befinner sig regeringen icke i den lyckliga ställningen att ha fått understöd för sitt förslag av lagutskottets flertal, och jag skall därför be att få yttra några ord som motivering av det kungl. förslaget.

Vari skilja sig nu utskottets förslag och det kungl. förslaget? Jo, därutinnan, att, medan i det kungl. förslaget det bestämt utsagts i denna paragraf, att »såsom politiskt brott skall i intet fall anses mord, mordförsök eller dråp å främmande statsöverhuvud eller någon till en främmande suveräns familj hörande person», så har denna bestämmelse strukits av lagutskottet. Det är denna bestämmelse, som i den utländska litteraturen i regel kallas för »den belgiska attentatsklausulen», och jag kommer i det följande att för korthetens skull benämna den så.

Jag nödgas att i någon mån för att klargöra skillnaden mellan regeringens ställning och utskottets, gå in på den svärbestämbara frågan, vad som menas med politiskt brott, men jag lovar herrarna, att jag skall vara så kortfattad som möjligt, då det icke är tänkbart att genomgå alla olika skiftningar och uppfattningar, som under det gångna århundradet kommit till uttryck i denna fråga. Om någonsin gäller det härvidlag, vad en gång den tyske justitieministern yttrade i tyska riksdagen: »Var två jurister äro tillsammans, där äro åtminstone tre meningar företrädda.»

Jag skall samla de olika uppfattningar, som ha kommit till uttryck i denna fråga i två skilda grupper, den ena, som brukar kallas den objektiva teorien, och den andra, som man brukar benämna den subjektiva teorien. Enligt den objektiva teorien menas med politiskt brott varje handling, som direkt äsyftar att omkullstörta statsförvaltningen i ett land eller från ett land skilja någon till det landet hörande landsdel eller provins, vidare varje brott mot statsöverhuvudet, vare sig denna är vald eller bekläder sin ställning på grund av ärtflighetens lagar, och slutligen menas med politiskt brott enligt denna teori varje handling, som för övrigt är ett allmänt brott, såsom

stöld, mord etc., försåvitt det står i alldeles direkt sammanhang med revolutionära omstörtningförsök.

*Lag ang.
utlämning av
förbrytare.
(Forts.)*

Enligt den subjektiva teorien åter lägger man huvudvikten på gärningsmannens avsikt, och varje handling, såsom stöld, mord, dråp etc., blir ett politiskt brott i vidaste tolkning, därest gärningsmannen kan förebära, att han handlat i politisk avsikt.

Jag tror, mina herrar, att det genast står klart för var och en av oss, eller åtminstone för de flesta av oss, att sistnämnda teori går alldeles för långt och skulle lämna straff-fria en mängd handlingar, som måste på det bestämdaste ogillas, alldeles oavsett om gärningsmannen möjligen kan förebära ett politiskt motiv för sin handling. Man kan också tryggt säga, att denna teori i allmänhet är föga omfattad och icke är något uttryck för den nuvarande utlämningsrättens ståndpunkt. En alldeles motsatt invändning kan i någon mån göras mot den objektiva teorien — det är möjligt, att denna en och annan gång drager upp gränserna litet för snävt. Med insikt härom har man arbetat sig fram till en tredje ståndpunkt i frågan, den, som brukar kallas *den schweiziska*, därför att den antogs första gången i en i Schweiz i början av 90-talet, vill jag minnas, antagen utlämningslag. Enligt denna ståndpunkt överlämnas åt domstolen att bestämma, huruvida sådana handlingar, som beteckna ett allmänt brott, men dock innesluta i sig ett politiskt moment, äro att hänföra till det ena eller andra slaget av handlingar, och på samma gång gives åt domarne ett direktiv, på samma sätt som det kungl. förslaget vill göra. Ty vårt lagförslag har ju i denna punkt just anslutit sig till den schweiziska lagstiftningen. Den ger ett direktiv, då den i huvudsaklig överensstämmelse med den schweiziska lagen säger: »Dock må, där den gärning, för vilken utlämning begäres, tillika innefattar brott av icke politisk beskaffenhet, utlämning medgivas, för så vitt gärningen med hänsyn till omständigheterna i det särskilda fallet provas övervägande äga karaktären av ett icke politiskt brott.»

Dessa äro de huvudsakliga ståndpunkterna i frågan, den objektiva teorien, den subjektiva teorien och slutligen den schweiziska lagstiftningens ståndpunkt, vilken senare för oss äger det största intresset, därför att Sverige är, såvitt jag vet, den första makt, som nu står på väg att ansluta sig till den schweiziska uppfattningen — det råder ju nämligen i denna punkt fullständig enighet mellan regeringen och lagutskottet — alla äro vi eniga om, att grundvalen skall bli den schweiziska lagens ståndpunkt.

Då gäller frågan: huru ställer sig nu den belgiska attentatsklausulen, varom jag nyss talat, till den ena och den andra av dessa ståndpunkter? Till den objektiva teorien är den ett absolut nödvändigt komplement, ty denna säger ju, att ett politiskt brott är just bland annat mord och mordförsök mot suveränen i en monarki eller mot presidenten i en republik. Och skulle man säga, att för politiskt brott får aldrig utlämning äga rum, så skulle det vara detsamma, som om man betecknade alla dessa gärningar som absolut straff-fria, för så vitt gärningsmannen lyckades finna en tillflykt i ett annat land. Denna klausul är således ett absolut nödvändigt komplement till den objektiva teorien, till vilken — det säger jag i förbigående — fler-

Lag ang.
utlämning av
förbrytare.
(Forts.)

talet länder anslutit sig. Så till exempel måste man säga, att Belgien står på denna teorins grundval, och Norge har i en nyligen antagen lag anslutit sig till densamma.

Men vad angår den schweiziska ståndpunkten, är jag villig att medge, att denna klausul icke är absolut nödvändig. Ty enligt den ståndpunkten är ju avgörandet överlämnat åt domstolarnes fria prövningsrätt, och då kan man möjligen tänka sig, att domstolarne kunna komma till det resultatet, att ett brott av nyssnämnda slag, oaktat det nu ägt rum gentemot en statschef, icke är att hänföra till de politiska brotten, och att således gärningsmannen bör utlämnas.

Men, mina herrar, nu frågar jag: är det *lämpligt* att stryka den belgiska attentatsklausulen? Ser jag saken från rent juridisk synpunkt, är det — jag upprepar det ännu en gång — icke absolut nödvändigt att koppla ihop den med vår lag, sådan den blivit uppställd. Men är det å andra sidan *lämpligt*, mina herrar, att stryka denna bestämmelse? För att giva ett svar på denna fråga, skall jag be att med några korta ord få beröra den belgiska attentatsklausulens historia. År 1854 försökte några personer att med en helvetesmaskin spränga i luften det tåg, varpå Napoleon III färdades från Lille till Calais. En av gärningsmännen greps omedelbart i Frankrike, varemot den andra lyckades rädda sig och fly över till det närbelägna Belgien. Den franska regeringen begärde nu mannens utlämnande, och då uppstod genast i Belgien det spörsmålet: är det här fråga om ett politiskt brott eller icke? Jag kan ej fullfölja saken i alla dess juridiska irrgångar; alltnog, målet skickades fram och tillbaka mellan de olika domstolarna; den ena domstolen sade: »det är ett politiskt brott, mannen kan icke utlämnas; den andra åter förklarade: nej, det är icke ett politiskt brott, mannen skall utlämnas». — Slutet blev emellertid, att den belgiska regeringen i enlighet med den belgiska lagens bestämmelser infortrade utlåtande av anklagelsekommisaren i Brüssel, och detta utlåtande gick ut därpå, att brottet var politiskt. Nu är den belgiska regeringen enligt den belgiska lagen icke, på sätt som föreslås i detta lagförslag, bunden av ett dylikt utlåtande, utan kunde därför handla fritt. Men ni förstå i alla fall, mina herrar, i vilken svår situation den belgiska regeringen befann sig, när ett mäktigt grannland fordrade utlämnandet av en man, som begått ett brott mot landets suverän under synnerligen försvårande omständigheter, men vederbörande domstol sade: »Det är ett politiskt brott, och han kan således icke utlämnas.» — Nu lyckades emellertid Belgien att komma ur denna förlägenhet därigenom, att den franska regeringen tog tillbaka sin ansökan om personens utlämnande, men på det bestämda villkoret, att Belgien skulle göra ett tillägg till lagen just av det innehåll, som vi i dag debattera. Det är därför denna lagbestämmelse fått namnet »den belgiska attentatsklausulen».

Sedan dess har denna klausul gått igen i ett flertal utlämningslagar och ett flertal utlämningstraktater, så att man kan säga, att den i huvudsak bildar ett fast uttryck för utlämningsrättens allmänna ståndpunkt i närvarande tid. Det finns undantag, det vill jag icke förneka; det finns länder, som ej anslutit sig till den belgiska attentatsklausulen, men de äro synnerligen lätt räknade. Det är i första

rummet England, på grund därav att England närmast företräder den subjektiva teorien, som jag talat om, och det är vidare Nederländerna, på grund av säregna bestämmelser i den nederländska lagen, på vilka jag emellertid ej närmare vill ingå för att icke trötta kammaren, då det skulle föra för långt. Det finns således ett och annat land, som icke antagit denna klausul, men i regel är det hävdvunnen praxis i Europa, att mord och mordförsök mot suverän eller främmande statschef icke i något fall får betraktas som politiskt brott. Jag vill påpeka i detta sammanhang, att när Norge för några år sedan — jag tror 1908 eller 1909 — antog en utlämningslag, så diskuterade man naturligtvis där frågan, huruvida man skulle taga den belgiska attentatsklausulen eller ej; man ställde sig på vissa håll tveksam, men man beslöt dock att taga den.

*Lag ang.
utlämning av
förbrytare.
(Forts.)*

Då frågar jag mig: vad är det för skäl till denna bestämmelse — denna bestämmelse, som sålunda rycker undan från den fria prövningsrätten några vissa brott och stadgar i fråga om dem, att de måste betraktas såsom icke politiska och sålunda måste föranleda utlämning? Ja, mina herrar, svaret är ej svårt att finna. De personer, vilkas liv denna bestämmelse avser att skydda, äro ju mer än några andra människor utsatta för attentat, framkallade av allt det både berättigade och oberättigade missnöje med samhällsskicket, som ligger och jäser. Detta riktar sig mot dessa personer, som, oskyldiga ofta nog, få uppbära ansvaret för vad tusenden felat. Mot dem rikta sig vidare på grund av deras ställning många andra känslor, som kunna egga och hetsa till brott: missnöje över att en ansökan av det ena eller andra slaget måst avvisas, missnöje över att ett pekuniärt understöd förvägrats, missnöje över att en nådeansökan avslagits, med ett ord, missnöje i den ena eller andra formen tager sig ofta nog uttryck i attentat mot dessa personer. På samma sätt som strafflagen belägger med särskilt strängt straff — just av de skäl jag här nämnt — brott, som är riktat mot deras person, så måste också i utlämningslagarna finnas ett verksamt medel att skydda deras liv, bestående däri, att när ett brott förövats mot statschefer i den grova form, varom vi nu tala, då diskuterar man icke längre frågan, om brottet är politiskt eller icke. Man överlämnar icke åt en tveksam domare att avgöra det, utan man ger honom fast mark att stå på, genom att utsäga, att brottet är icke att anse som politiskt.

Jag kan icke neka till, mina herrar, att jag tror, att det skulle framkalla ett synnerligen dåligt intryck i utlandet, om vi i detta ögonblick ginge att stryka denna bestämmelse, som med alla sina logiska brister dock vunnit 50-årig hävd inom utlämningsrätten. Jag tror, att det skulle göra ett särskilt dåligt intryck i dessa dagar, då vi sett bevis på, hurusom de attentat, varom vi här tala, kräft ett offer och varit nära att kräva ännu ett.

Jag tror också, mina herrar, att det kanske skulle ha betänkliga konsekvenser ur en annan synpunkt. Vi ha intet intresse av, att hos de personer, som begå de handlingar varom här är fråga, framkalla det intrycket, att här i Sverige gives en tryggare tillflykt för dem än annorstädes i Europa. Det är icke säkert, att de ha rätt i denna sin uppfattning, ty även med den schweiziska teorien, utan denna be-

Lag ang.
utlämning av
förbrytare.
(Forts.)

stämme, kan det ju mycket väl hända, att domstolen kommer till det resultat, att mannen i fråga bör utlämnas. Men i alla fall kunna de lätt resonera så som om det gäves större möjlighet att få en fristad i vårt land än i andra. Tro herrarna verkligen att vi skulle vara betjänta med, om vårt land bleve en särskild tillflyktsort för dylika brottslingar?

Det lagförslag, som regeringen framlagt, är, vågar jag säga, det liberalaste förslag till utlämningslag, som nära nog hittills sett dagen. Det går längre än den norska, varom jag nyss talat, i två punkter, dels därutinnan, att den norska lagen ställer sig på den objektiva teorins ståndpunkt, medan vi sluta oss till den friare schweiziska uppfattningen. Det går vidare längre än den norska lagen i en annan punkt, därutinnan att den föreslagna lagen — låt vara i begränsad omfattning — medger prövning av en tilltalad men icke domfällad persons brottslighet. Det går längre än den schweiziska lagen därutinnan, att det i sistnämnda punkt även skiljer sig från den schweiziska lagen. Men, mina herrar, jag tror, att det skulle vara ett mycket betänkligt steg att gå ännu längre. Det är med mycket noggrann prövning, som regeringen, vilken fullt ut beaktar det humanitära intresset att icke för mycket kringskära asylrätten, valt sin ståndpunkt och stannat vid det, att längre än hit böra vi icke gå.

Jag vet, att det är många, som gärna vilja, att man på det internationella området skall gå i spetsen för utvecklingen. För min del skulle jag naturligtvis med glädje se, om vårt land kunde genom sunda inre sociala reformer verkligen bli ett föregångsland, men jag måste varna mot den uppfattning, att man på ett så ömtåligt område som det, varom här är fråga, verkligen kan intaga en alltför starkt avvikande hållning mot den, som i regel intages av främmande stater. Det är på grund av dessa skäl och med hänvisning till, att den senaste utlämningslag, som finnes, nämligen den norska, har upptagit denna belgiska attentatsklausul, samt med hänvisning till, att den återfinnes i flertalet av våra utlämningstraktater, som jag vågar, herr talman, uttala min förhoppning, att kammaren skall ansluta sig till Kungl. Maj:ts förslag utan några modifikationer.

Herr vice talmannen, som under detta anförande övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, gav härefter ordet till

Herr Lindhagen, som yttrade: Jag tänkte, att lagutskottets ordförande skulle försvara utskottets ståndpunkt i denna fråga. Då ej så skett, skall jag försöka göra det så gott jag kan.

Jag vill säga, att anledningen varför den belgiska attentatsklausulen uteslutits av utskottet är den, att vi icke kunnat finna, att man här bör göra några undantag för särskilda fall och således icke heller för statscheferna och suveränernas familjer. Nu har herr utrikesministern framhållit, att grunden till denna klausul är den, att suveränerna i all synnerhet äro utsatta för attentat för vad som sker i allmänhet å statens vägnar. Jag undrar i alla fall, om detta är den verkliga grunden i detta sammanhang, och om det icke snarare är en viss vördnad för de krönta huvudena och deras familjer. Det fram-

skymtar också i själfva formuleringen av bestämmelsen. Visserligen undantagas brott mot statsöverhuvud, men då man fortsätter längre fram i paragrafen, finner man, att det endast är främmande suveräners men icke andra statschefers familj tillhörande personer, som undantagas. Med andra ord presidenten i Amerika t. ex. faller under denna skyddsbestämmelse, men icke hans hustru, medan däremot de krönte suveränernas hustrur göra det. Redan där ser man, att det skymtar fram någonting av denna attentatsklausuls verkliga innebörd.

Om man går till verkligheten och ser efter, hur det ställer sig, så finner man, att i allmänhet börja sådana, som begå attentat på grund därav, att de ansett sig ha blivit lidande i något avseende, att mer och mer uppsöka den verkliga gärningsmannen, och jag undrar, om icke nu för tiden en regerings ministrar äro mera utsatta för attentat än suveränerna själva, möjligtvis om man undantager Ryssland, där man ju icke skiljer så noga mellan suveränen och ministrarna.

Jag tror således, att detta undantag har sin rot i gamla fördomar, men icke sin grund i det åskådningssätt, som bör göra sig gällande i våra tider. Jag erinrar om, att varken England, Nordamerika eller Schweiz ha denna klausul, och i fråga om asylrätten stå dessa länder som föregångsländer. Därför ha vi tyckt, att vi böra närma oss dessa länder i detta avseende, och därför ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan i denna del.

Nu ha emellertid jag och herr Persson i Norrköping reserverat oss i ett annat avseende. 7 § i det kungl. förslaget och i utskottets förslag innehåller den bestämmelsen, att det skall bero på en subjektiv prövning, huruvida det brott, som är begånget, huvudsakligen är av politisk eller annan art. Om denna subjektiva prövning uttryckligen föreskrifves i lagen, så kan den ju leda till ett stort godtycke, och man vet, hur en sådan prövning utfaller i många fall, om den lägges i högre myndighets hand. Det blir nog så, att det politiska brottet kommer i skymundan, och slutligen inträffar också det, att det skydd, som denna lag skulle kunna giva den svenska regeringen mot obehöriga påtryckningar, lämnar icke lagen med sådana bestämmelser, som här äro föreslagna, i samma grad, som man skulle önska. Då man också vet, huru grymt politiska brott i vissa länder bestraffas, så ha vi ansett, att den engelsk-amerikanska föreskriften i motsvarande fall även bör lända oss till föredöme. Därför ber jag att få yrka bifall till den reservation, som avgivits av mig och herr Persson, och formulerats sålunda: »Utlämning må ej ske för politiskt brott eller därmed sammanhängande förbrytelse och ej heller i händelse den person, vars utlämnande på annan grund begäres, kan visa att hans utlämnande i själfva verket begäres i avsikt att tilltala eller straffa honom för en förbrytelse av politisk beskaffenhet.»

Sedan herr talmannen nu återtagit ledningen av förhandlingarna, anförde:

Herr Petersson i Lidingö villstad: Herr talman, mina herrar! Som herrarna se av utskottsbetänkandet, har jag icke varit med vid

*Lag ang.
utlämning av
förbrytare.*
(Forts.)

Lag ang.
utlämning av
förbrytare.
(Forts.)

justeringen av detsamma, och därför anser jag mig böra tillkännagiva, att om jag hade varit med vid justeringen, så hade jag stått antecknad som reservant i denna punkt liksom herr Pettersson i Bjälbo. Visserligen kan det anses överflödigt att efter det anförande, vi nyss hört från statsrådsbänken, vidare utveckla skälen för antagandet av denna paragraf, sådan den förekommer i det kungl. förslaget, men det må i alla fall tillåtas mig att göra några korta anmärkningar.

Det är två punkter, i vilka avvikelser från den kungl. propositionen ifrågasättes. Den första gäller slutmeningen i 7 § första stycket, som talar om, att då brottet prövas övervägande äga karaktären av icke politiskt brott, så skall utlämning ske, även om det ingår ett politiskt moment i detsamma. Det andra är den s. k. belgiska attentatsklausulen, som — till min stora förvåning, det får jag säga, — utskottets majoritet beslutat stryka.

Vad det första yrkandet beträffar, så har hans excellens utrikesministern redan utvecklat de olika teorierna på detta område. Det förefaller mig alldeles naturligt, att då man ansluter sig till principen om fri prövningsrätt och alltså lemnar åt domstolen att efter omständigheterna i det föreliggande fallet bedöma huruvida ett brott är politiskt eller icke, man också i lagen giver det direktiv, att i sådana fall där brottet är av dubbelnatur, där det föreligger ett vanligt brott kombinerat med vare sig ett politiskt motiv eller kanske ett politiskt brott, där skall man se efter, vilket som är det övervägande, och att om det övervägande är av icke politisk natur, så skall utlämning äga rum. Det är så mycket naturligare, som man eljest kunde befara att denna fria prövningsrätt skulle kunna utveckla sig i en riktning, som man icke vill, den nämligen att utlämning vägras, så snart ett politiskt moment eller ett politiskt motiv går in i brottet. Detta är också mycket lämpligare, som, efter vad det upplystes i den kungl. propositionen, den praxis, vilken i detta fall utvecklat sig särskilt i den Schweiziska förbundsdomstolen, allt mer går i riktning mot att tillkänna de objektiva momenten i brottet avgörande betydelse, så att t. ex. mord och stöld, som begås av politiska motiv, men dock utan samband med något verkligt försök att omstörta den politiska ordningen, ej betraktas som ett politiskt brott.

Jag anser således, att ifrågavarande bestämmelse här är fullt motiverad, och inom lagutskottet har ju också majoriteten varit enig om att bibehålla den. Jag hoppas att i den delen icke heller någon tvekan råder, huru kammarens beslut kommer att utfalla.

Jag övergår så till den belgiska attentatsklausulen. Såsom jag nämnde har utskottet utan vidare strukit den. Nu står det uttalat i Kungl. Maj:ts proposition, att anledningen varför man tagit in denna klausul är, *dels* att den har hävd icke blott inom vår rätt utan även i de flesta europeiska staters utlämningsrätt, och *dels* att någon berättigad invändning icke kan göras mot innehållet i denna klausul. Hans excellens herr utrikesministern har ju betonat denna sida av saken, men lät mig lägga till ett litet ord.

Hur ha vi det för närvarande ställt med våra utlämningstraktater? Om jag ser på dem, finner jag, att klausulen i fråga är inryckt i de svenska traktaterna med Frankrike, Belgien, Tyskland, Luxem-

burg och nu senast med Norge, möjligen även i några andra traktater, som avslutats vid en sådan tidpunkt, att jag icke haft tillgång till handlingar att undersöka dem. I traktaten med Nederländerna, som hans excellens talade om, finns ock en bestämmelse, som jag tycker väl ersätter denna klausul. Där är nämligen dråp och mord å suveräner intagna i brottskatalogen, bland de brott alltså, som medföra utlämning.

Lag ang.
utlämning av
förbrytare.
(Forts.)

Vad betydelse har det nu, att man tar bort denna klausul? Ty *någon* betydelse måste det väl ha. Ja, det kan icke betyda annat, än att man icke vill göra dessa brott till utlämningsorsak i samma grad som förut. Man vill mildra på dem och lägga dem fullt under den allmänna regeln, nämligen att det i varje fall skall prövas, huruvida brottet är av övervägande politisk natur eller ej. Men då kommer jag in på ett annat förhållande nämligen att dessa suveräner, som det här är fråga om, på grund av sin statsrättsliga ställning stå i ett sådant förhållande, att det, då det gäller dem, nästan alltid kommer att spela in ett politiskt moment. Det sker i regeln icke dråp och mord på dem av samma orsaker, som då det träffar andra personer, utan det är vanligen just politiska motiv som i det fallet spela in. Den domstol, som skall pröva detta, kommer understundom att få ytterligt svårt att bedöma, huruvida de politiska motiven äro de övervägande eller ej. Det är icke rätt att lämna en sådan sak som denna till domstolens avgörande, utan det är bättre att bibehålla den ordning, som vi hittills haft.

Och så kommer något annat till. Kan det vara klokt, när vi nu stifta en utlämningslag, att taga bort just detta? Det är ganska egenodmigt att se hur herrar reservanter och deras meningsfränder i fråga om svensk lagstiftning, när den berör utrikesförhållanden, uppträda nära nog så, som om vi vore en stormakt. Jag läste i dag en artikel i Socialdemokraten, där det talades om, att i en fråga som denna bör man hålla sig rakryggad. Det är ett mycket olycksdigert misstag, när man tror, att man i sådana förhållanden, som beröra främmande makter, kan ställa sig oberoende av dem och göra vad man vill. Jag skulle just vilja rekommendera de herrar, som föra ett sådant språk, att studera våra utlämningstraktater. Det är en brokig mångfald av typer, som där finnes, och detta beror säkerligen därpå, att vi slutit dessa traktater med makter, som äro stormakter och att vi i stort sett fått rätta oss efter, hur de ville ha traktaterna formulerade, och icke efter, huru vi önskade skriva dem. Så är förhållandet exempelvis med både traktaterna med England och med Amerika. I dessa traktater är just klausulen om politiskt brott formulerad på det sätt, som herrar reservanter önska, att den skulle bli. Däremot ha traktaterna med Tyskland och Frankrike m. fl. den formulering, som dessa länder önskat och som innehåller den belgiska attentatsklausulen.

Nu har utskottet som skäl för uteslutande av denna klausul egentligen endast hänvisat till den schweiziska lagen och förklarat, att man även i detta hänseende kan utan fara följa den schweiziska lagstiftningen. Därefter avstyrker utskottet några punkter ur motiveringen till den schweiziska lagstiftningen, som återfinnes i den kungl. propositionen, men slutar just där det intressanta i den kungl. propositionen.

Lag ang.
utlämning av
förbrytare.
(Forts.)

nen kommer, nämligen där det såsom ett särskilt skäl till att man i Schweiz uteslöt attentatsklausulen uttalar följande: »Ifråga om den belgiska attentatsklausulen anfördes särskilt, att den skulle för Schweiz i följd av dess statsrättsliga organisation medföra en ensidig förpliktelse till medkontrahentens fördel, då möjlighet till reciprocitet på grund av förhållandena ju vore utesluten». Ja, Schweiz har icke någon suverän och därför ville man där icke åtaga sig att på detta sätt skydda en suverän i annat land. Men detta visar, och det var dit jag ville komma, betydelsen av reciprocitet i dessa hänseenden.

Hur skulle det nu taga sig ut, om vi skulle sluta en traktat med ett av dessa främmande monarkiska länder, för vilka denna bestämmelse dock anses vara av stort värde? Vi vilja sluta en traktat och kunna icke bjuda reciprocitet i detta fall, och varför? Jo, därför att vi genom denna lag, om Riksdagen antager den sådan som utskottet nu föreslagit den, beröva oss själva möjlighet att bjuda den reciprocitet, som den främmande staten önskar. Är detta klokt handlat? Hans excellens herr utrikesministern har redan påpekat, att man i Norge upptagit denna klausul, antagligen av de synpunkter, som jag här framhåvt. Jag finner på de grunder jag nu anført, att det skulle vara mycket olämpligt och oklokt, om Riksdagen ströke en klausul, som vi så väl behöva i vårt förhållande till främmande makter.

Därför, mina herrar, skall jag anhålla att få förena mig med den reservant inom kammaren, som yrkat, att paragrafen måtte antagas, sådan den är formulerad i Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Pettersson i Bjälbo: Herr talman, mina herrar! Jag har reserverat mig i denna punkt, och det vore därför min plikt att med några ord motivera min ståndpunkt. Men efter de utförliga redogörelser som lämnats av hans excellens herr utrikesministern och herr Petersson i Lidingö villastad, anser jag det för min del onödigt att förlänga diskussionen, då jag icke har något nytt att tillägga.

Under dessa förhållanden skall jag, herr talman, inskränka mig till att biträda herr Peterssons i Lidingö villastad yrkande på bifall till Kungl. Maj:ts förslag oförändrat.

Herr Widén: Herr talman, mina herrar! Som herrarna finna, är det åtskilliga olika linjer beträffande denna paragraf. Dels är det Kungl. Maj:ts förslag, dels utskottets förslag och dels också det förslag, som är framställt av reservanterna herrar Persson i Norrköping och Lindhagen, vilka vilja, att paragrafen skall sluta ungefärligen med första punkten.

Vad nu denna reservation beträffar, så har inom utskottet under hela den tid, detta ärende där behandlats, den åsikten varit så gott som enhälligt omfattad, att det icke kan gå för sig att stryka den del, som handlar om de s. k. relativt politiska brotten, d. v. s. sista punkten i första stycket; utan, så när som på de två reservanterna, har utskottet varit enigt om, att den punkten borde bibehållas. Såsom ytterligare ett skäl härför utöver vad de föregående talarna ha sagt vill jag särskilt beträffande reservanternas nyupptagande av den s. k. engelska regeln i fråga om denna sak, framhålla, att denna regel utgår

från ett helt annat sätt att reglera utlämningsfrågorna, än vad den svenska lagen och en del andra lagar, särskilt den schweiziska, göra. Det är huvudsakligen den schweiziska lagen, som det svenska förslaget följt. Denna lag är visserligen så pass gammal som från år 1892, men torde dock få anses såsom en af de omsorgsfullast utarbetade lagar av detta slag som finnas. Reservanterna föreslå införande i vår lag av den engelska regeln, vilken de återgiva på sidan 38 i utskottsutlåtandet och som innehåller att utlämning icke får ske »i den händelse den person, vars utlämnande på annan grund begäres, kan visa, att hans utlämnande i själva verket begäres i avsikt att tilltala eller straffa honom för en förbrytelse av politisk beskaffenhet». Min övertygelse är, och det framhöll jag även i utskottet, att en sådan regel torde vara sämre för den, vars utlämning begäres, än om bestämmelserna avfattas, såsom utskottet föreslår. När han gör invändning mot utlämnandet på grund av att det i själva verket avses att straffa honom för ett politiskt brott, lägges nämligen enligt den engelska regeln bevisningsskyldigheten helt och hållet på honom. Han skall visa, heter det, att utlämnandet begäres i själva verket för att straffa honom för ett politiskt brott; och detta är en bevisningsskyldighet, som han i de flesta fall torde bli bet på. Vidare påvisades inom utskottet, att § 11 i lagförslaget lämnar garanti mot missbruk av stadgandet i 7 §, en garanti, som säkerligen är mycket effektivare än den, som den engelska klausulen skulle giva, om den infördes här. Vid beviljande av utlämning skola nämligen uppställas de betingelserna, att den utlämnade icke får åtalas eller straffas för någon annan före utlämningen begången straffbar handling än den, för vilken han utlämnats, och att han icke heller får utlämnas till en tredje stat. Detta är en bestämmelse, som enligt utskottets förmenande utgör mycket större säkerhet mot missbruk än de ifrågavarande engelska bestämmelserna, som utgå från helt andra förutsättningar, än vår lagstiftning gör. Jag vill också nämna, att det icke endast är den schweiziska lagen, som här följts, utan att även institutet för internationell rätt uttalat sig för bestämmelser i huvudsakligen samma riktning som den, vilken följts i det svenska förslaget, som av utskottet tillstyrkts.

Kommer jag så till den s. k. attentatsklausulen, som innehålles i andra stycket i paragrafen. Där ha inom utskottet meningarna varit mycket delade, och mycken tveksamhet har rått. Det var inom utskottet så — det kan jag nämna — att vid lagens första behandling blev klausulen, d. v. s. Kungl. Maj:ts förslag, antaget. Men vid den sista behandlingen blev så icke förhållandet. Anledningen, varför inom utskottet majoriteten icke slutligen gick med på förslaget i denna del var nog huvudsakligen den, som herr Petersson i Lidingö villastad antydde, att i den lag, som varit mönster för det svenska lagförslaget, nämligen den schweiziska, icke finnes intagen någon sådan klausul, och att man i Schweiz i alla fall har rätt sig utan densamma, och till och med utlämnat personer, som gjort sig skyldiga till sådana brott, som här afses. För min personliga del har jag varit synnerligen tveksam i saken, och det har, som nämnts, även varit förhållandet med utskottsmajoriteten i dess helhet, om jag undantager de två reservanterna, vilkas förslag jag nyss behandlat. Efter de upp-

*Lag ang.
utlämning av
förbrytare.*
(Forts.)

Lag ang.
utlämning av
förbrytare.
(Forts.)

lysningar om bestämmelsens *praktiska betydelse*, som hans excellens herr utrikesministern här nyss lämnat, har jag icke den allra ringaste anledning att hålla på utskottets hemställan i denna del, hvad mig personligen angår, så mycket mindre som jag, såsom nämnts, inom utskottet ställt mig högst tveksam i fråga om utskottets förslag i denna del. Att man gick med på att låta klausulen strykas i enlighet med yrkandet i motionen, var huvudsakligen på grund av juridiska betänkligheter, som man hyste mot insättande av denna klausul — på vilka jag dock här ej vill ingå — och att man ansåg, att det praktiskt taget, utan fara skulle kunna låta sig göra.

Jag har icke något annat yrkande här än det yrkande, som gjorts förut om bifall till utskottets hemställan i första delen. Beträffande andra delen har jag, efter vad nu förekommit, icke någon anledning att motsätta mig Kungl. Maj:ts förslag.

Herr *Pettersson* i Södertälje instämde häruti.

Herr *Branting*: Herr talman! Efter den omsvängning, som vi nyss fingo höra, att lagutskottets ärade ordförande gjort, och de instämmanden, som kommo honom till del även från en annan liberal medlem i utskottet, är det givet, att detta skall betyda signalen till, att man retirerar och ödmjukt följer den vink, som gavs från statsrådsbänken. Det är väl således rätt hopplöst att här vinna gehör för utskottets ståndpunkt, fastän den presenterats av en ganska enig andrakammarhalva, som ställt sig på den konsekventa ståndpunkten att även i denna punkt följa den schweiziska lagen.

Det må dock tillåtas mig att göra några erinringar med anledning av den här föreliggande frågan, ty den är efter mitt sätt att se av större betydelse, än att man bör utan vidare följa de opportunitets-skäl, som hans excellens herr utrikesministern framförde. Jag förmodar, att hans excellens anförande i den delen, som rörde den belgiska klausulens tillkomst, gjorde avsevärt intryck på åtskilliga, som hörde detsamma. Han berättade där om ett attentat mot Napoleon III, i början av hans regering, och om de svårigheter, som belgierna då hade haft, därför att de icke hade denna förträffliga klausul, utan måste ingå i prövning av fallet, huruvida där förelåg ett politiskt brott eller ej. Och de kommo då till den efter mitt ringa förstånd synnerligen solklara satsen, att det verkligen var fråga om ett politiskt brott vid detta tillfälle. Det låter ju otäckt, och är det naturligtvis, rent mänskligt sett, att åstadkomma en explosion, som riktar sig mot en persons liv, naturligtvis också mot en statschefs liv. Men det måste dock ihågkommas i den historiska rättvisans och sanningens intresse, att detta attentat mot Napoleon III ingalunda var någon enstaka företeelse. Denne man, som genom en statskupp och därmed följande blodsutgjutelse hade omstörtat den franska författningen och upprättat kejsardömet, han blev ju under sin regering, i synnerhet under förra delen av densamma, utsatt för en längre rad av samman-svärjningar och attentat från personer, som ansågo, att mot den, som på detta sätt brutit lagen, hade man icke precis så starka skäl att i sitt bekämpande hålla sig inom lagens område, utan kunde även gå

utanför detsamma. Det var alltså en hel rad av attentat, alla misslyckades; men det var mer eller mindre nära. Utförarna av dessa attentat blevo ju i regel fast, men åtskilliga av dem lyckades dock undkomma och i de fallen till England. Och då kunde det icke med den engelska lagens bestämmelser ett ögonblick betvivlas, att här var fråga om ett politiskt attentat, en politisk förbrytelse, och således voro de där i säkerhet. Och man vet ändå, att detta icke hindrade, att den fransk-engelska vänskapen redan i mitten av 1850-talet var så pass rotad och stark, att de två makterna i förbund förde ett stort krig.

Jag tror alltså icke, att man bör skrämja upp sig i onödan i fråga om verkningarna för ett lands politiska intressen av en sådan paragrafs förefintlighet eller obefintlighet, utan man måste se, att där avgöra andra faktorer än huruvida en stats lagstiftning är sådan, att den har infört denna undantagsbestämmelse rörande suveräner och deras familjer. Jag kan således för min del omöjligen fästa det avseende vid den historiska uppkomsten av bestämmelsen, som hans excellens herr utrikesministern i sitt anförande gjorde. Däremot är det ju ett konstaterat faktum och ett faktum, som man icke kan komma ifrån, att de länder, vilka skyddat asylrätten bäst — fastän, det medger jag naturligtvis gärna, på annat sätt, än som genomgår detta lagförslag — nämligen England och Amerika, de hava *icke* några sådana här bestämmelser. Där är det utan vidare klart, att förbrytare, som anklagas för politiska brott, utlämnas icke. Och därför vet man också, att ryska terrorister exempelvis, när de komma till dessa länder, hava en fristad, och att det där icke är fråga om deras utlämnande för rent politiska förbrytelser. Till samma kategori av länder höra, som hans excellens antydde, Nederländerna. Och dit hör också efter mitt förmenande Schweiz. Det är intet annat, som utskottets majoritet begärt, än att vi skulle följa samma regler som Schweiz och även på denna punkt följa den schweiziska förebilden.

Nu invändes mot detta, att det är ju alldeles naturligt, att Schweiz icke kan införa något särskilt skydd för suveräner, då de själva endast ha en president. Och presidenterna stå ju i en viss ogynnsam ställning, fastän de kommit med på sladden i attentatsklausulen. De äro skyddade för sina personer, men icke för sina släktingar. Monarkerna däremot sträcka sitt skyddsområde vida omkring under vingarnas skugga. Det är dock att märka, att det ingalunda var, som herr Petersson i Lidingö villastad ville göra troligt, *uteslutande* på grund av sådana betraktelser, som man i Schweiz icke ville höra talas om den här bestämmelsen. Utan det var så, att även det motivet var med bland dem, som anfördes, men knappast det enda, som var gällande. I verkligheten var det nog så, att man tänkte på realiteterna och tänkte på det motbjudande för folkmeningen i att i vissa ganska tänkbara fall utlämna personer, som hade flytt från något despotiskt styrt land till den schweiziska republiken och där anropat dess asylrätt. Man ville icke göra denna asylrätt illusorisk, praktiskt illusorisk i vissa fall, och därför var man nog emot saken i realiteten också, ehuru det var mycket naturligt, att man därjämte sköt fram i förgrunden den rent formella synpunkten av reciprocitet.

Lag ang.
utlämning av
förbrytare.
(Forts.)

Lag ang.
utlämning av
förbrytare.
(Forts.)

Ja, invänder man, men Norge har tagit den här belgiska attentatsklausulen. Jag må säga, att med all respekt för den norska lagstiftningen, som i mycket är ganska framskriden i jämförelse med vår, så kräver nog även den, innan man okritiskt överflyttar densamma till svenska förhållanden, att den varje gång uppmärksamt granskas. Och jag kan icke underlåta att, när man särskilt lagt så stor vikt på det norska föredömet i detta fall, erinra om att ett av de olyckligaste felgrepp, som begingos år 1905, var, att man då följde det norska föredömet på ett område, där det gällde kampen mot statsfarlig antimilitarism, på ett sätt, som väckt harm i vida kretsar och en harm, som ännu i dag icke lagt sig. Jag tror således, att man bör se upp, innan man utan vidare åberopar Norges exempel i detta fall.

Hans excellens herr utrikesministern yttrade, att särskilt mot dessa suveräna statschefer samlar sig allt både berättigat och oberättigat missnöje. De stå alldeles i brännpunkten och bliva särskilt utsatta för attentat. Ja, det må i viss mån vara santt, att de understundom bliva utsatta för, att attentat kanske orättvist riktas mot dem personligen. Men man får komma ihåg, att det dock finnes en hel grupp av förbrytelser, som rikta sig mot dem i helt andra än politiska avsikter — jag tänker på sådana rent privata personliga hämndeakter, då de t. ex. icke lagt sig ut för någon urspårad individ. Herr utrikesministern antydde, att sådana förbrytelser också förekommit. Herr Petersson i Lidingö villastad förklarade däremot helt kategoriskt, att det *alltid* är ett politiskt motiv med i förbrytelser mot statschefer. Jag nödgas då erinra honom om det allra senaste fallet av sådant attentat. Jag menar icke det i Spanien, utan det, som träffade den förre grekiske konungen. Såvitt tidningarnas uppgifter äro riktiga, fanns det där icke ett spår av politiskt motiv, utan där var det just en urspårad individs privata hämnd, för att han icke fått, som han velat ha det, med avseenle på en penninggåva. Icke är det rimligt, att, strax efter sedan detta gått genom hela den europeiska pressen, driva den satsen, att det alltid är ett politiskt motiv med i sådana attentat, som här kan vara fråga om. Det förefaller mig uppenbart, att i ett sådant fall kan man icke annat än ge den domstol rätt, som skulle säga: här förelåg icke något politiskt attentat, något politiskt brott, utan här var det ett vanligt, personligt brott, som bör föranleda utlämning. Och jag är viss om, att varenda svensk domstol skulle döma på det sättet i dylika fall och sålunda medgiva utlämning. Och det har också åberopats, att även i Schweiz har man tillämpat den lagstiftning, som av utskottets majoritet föreslagits — fastän den nu sprungit ifrån densamma — på det sätt, att en kungamördare har blivit utlämnad. Således även där: låg saken så. Jag minns icke säkert vilket speciellt fall det syftar på, men såvitt jag erinrar mig gällde det ett brott, som hade något jämförbart med det, som begicks där nere i Saloniki. Det är således helt enkelt icke sant, att man med antagande av utskottets förslag ställer sig värnlös och hjälplöst binder sina händer, så att man även i upprörande fall, där det gäller rent privatpersonliga förbrytelser, som tillfälligtvis äro riktade mot en statschef, skulle vara så bunden, att man icke kunde

medgiva utlämning. Utlämning *kan* ske. Då synes det mig, att man bör beakta detta och icke framställa saken så, som den i verkligheten icke förhåller sig.

*Lag ang.
utlämning av
förbrytare.
(Forts.)*

Men låt mig nu för att få en riktig bild vända en smula på exemplet. Låt oss tänka, vad det innebär, detta absoluta fastslående av att på *varje* attentat, som riktas icke blott mot statschefens person, utan även mot någon medlem av hans familj, skall ovägerligen följa utlämning. Jag vill icke anföra några exempel, som skulle kunna giva anledning till olämpliga utläggningar, och jag förstår lika väl som någon, att man här rör sig på ett ömtåligt område. Men nog har jag rättighet att nämna ett namn, som alla erinra sig: Eugen Schauman. Jag har rättighet att tänka mig en sådan typ som den mannen, vändande sitt vapen mot en person, som faller inom den kategori, det här är fråga om. Jag har också rättighet att erinra om såsom ett historiskt faktum, att det har förekommit ett attentat mot en medlem av den ryska kejsarfamiljen — icke mot zaren själv, men mot en medlem av hans familj — om vilket alla, som något känna förhållandena, ha sagt *åtminstone* det, att de funnit det attentatet begripligt. När sådant kan förekomma, när förhållandena icke blott i detta land, som jag exemplifierat med, utan även i andra länder, med vilka vi så småningom mer eller mindre komma i förbindelse, endast föga stadgat sig, utan där ännu, för att tala med Henrik Ibsen, »lagen hänger på knivens spets» i mycket hög grad, och liknande fall således alltjämt kunna förekomma — är det då rimligt, är det då rätt, att den svenska Riksdagen med ögonen öppna för sådana konsekvensers möjlighet och tänkbarhet ändå stiftar en lag, som förbinder till att utlämna personer, om hvilkas moraliska kvalitet ej tvivel råder. utan att den kan vara den allra högsta, som över huvud taget i mänskligheten för ögonblicket lärer förekomma? Jag finner för min del det omöjligt att stifta en sådan lag, och jag vågar vädja till Andra kammaren att icke låta sådana hänsyn gälla, som att vi icke här skulle våga säga ifrån, att vårt land har rättighet att stå självständigt och självt bestämma i dessa avseenden likasåväl som den lilla schweiziska republiken. Även Schweiz har många gånger i sin senaste historia varit föremål för mäktiga grannars påtryckningar och bestämda yrkanden och fordringar. De schweiziska myndigheterna ha icke alltid stått så rakryggade — för att begagna detta uttryck, vilket miss-hagade herr Petersson i Lidköping villastad — som man kunde ha önskat. Men i det stora hela har dock det lilla landet haft sin ära och stolthet i att hålla på sina grundsatser och att vara en fristad för sådana, som förföljas av de makthavande, men som kanske eftervärlden kommer att priså som heroiska föregångsmän för friheten. Detta har alltid varit den ledande principen för det landet, och jag skulle önska för mitt fosterlands vidkommande, att även vi här kunde få något av den känsla för asylrättens obrottsliga helgd, som vi böra ha, och att Sverige också i det avseendet må kunna intaga en aktad och ärad plats i ländernas krets, icke böjande sig alltför ödmjukt för en rynkning på ögonbrynen från dessa kringliggande stormakter, där man kanske tycker, att det skulle sett mera homogent ut med deras valde över världen, om de fått äfven den svenska Riksdagen att mot sin

Lag ang.
utlämning av
förbrytare.
(Forts.)

egen innersta vilja rygga tillbaka på denna punkt. Det skulle således icke vara Riksdagen, som bestämmer, utan hänsynen till vad man tycker bäst om i vissa utländska huvudstäder!

Herr talman, jag skall icke yrka bifall till den förra delen av herrar Lindhagens och Perssons i Norrköping reservation, men i avseende å denna klausul skall jag be att få hemställa, att den måtte utgå. Således blir mitt yrkande det, att Andra kammaren bör bifalla den framställning, som lagutskottets majoritet ansett sig kunna göra till sin, och mot vilken det sannerligen icke är åberopat något hållbart, avgörande skäl.

Med herr Branting förenade sig herrar *Wallin* och *Winberg*.

Herr Edén: Herr talman! I motsats till den senaste ärade talararen har jag för min del kommit till den övertygelsen, att kammaren gör rätt i att bifalla Kungl. Maj:ts proposition, och jag vill säga ifrån, att när jag kommit till denna övertygelse, så betraktar jag det icke, som den senaste ärade talararen antydde, såsom någon reträtt utan såsom resultatet av en enkel prövning av verkligheten och de faktiskt föreliggande förhållandena på detta område. Jag skall i allra största korthet sammanfatta de skäl, som lett mig till denna ståndpunkt, utan att gå något djupare in i de enskilda punkterna, som ju så utförligt och belysande utvecklats av herr ministern för utrikes ärendena.

Mina skäl äro i korthet följande.

Det är redan påvisat och även av herr Branting erkänt, att icke ens Schweiz har kunnat i alla avseenden och vid alla tillfällen uppehålla asylrätten på det sätt, som man nu tycks vilja lägga in i den ifrågavarande schweiziska klausulen. Jag påminner om, att herr Branting nyss antydde, att vid vissa tillfällen vederbörande schweiziska myndigheter icke kunnat hålla sig, som han uttryckte det, tillräckligt rakryggade utan funnit sig böra utlämna förbrytare, vilkas brott haft mer eller mindre en politisk bismak. Det framgår redan härav, vad som för mig synes vara huvudsaken i denna punkt, nämligen att med ett antagande av den schweiziska klausulen skulle våra myndigheter och vår regering komma att i en hel mängd fall utsättas för synnerligen kinkiga problem, där det gällde att kunna konstatera, huruvida brottet verkligen är av en rent politisk beskaffenhet, även när det är fråga om sådana här mord och mordförsök, eller huruvida man får anse, att ett annat moment finnes med i brottet och bör föranleda utlämning. Var gränsen i sådana fall skall gå, komme att bero på mycket subjektiva omdömen. Frågans prövning skulle ovillkorligen giva tillfälle till påtryckningar från den makts sida, om vilken det kan vara tal, för den händelse det skulle visa sig, att de svenska myndigheterna vore böjda för att betrakta det begångna brottet som en rent politisk handling. För mig står saken så, att med ett antagande av den klausul, som regeringen föreslagit, eller den belgiska, slippa vi ifrån den ytterst pinsamma och i många fall nästan omöjliga uppgiften att fullt riktigt draga upp gränsen mellan politiskt och icke politiskt brott, när det gäller mord, mordförsök eller dråp mot ett främmande statsöverhuvud eller någon till en främmande suveräns

familj hörande person. Vi få den enkla regeln, att sådana förbrytare måste utlämnas.

Nu säger man visserligen, att detta icke alltid bör ske, nämligen icke när brottet är politiskt. Jag måste svara, att när man lägger märke till, vilka brott det är fråga om, mord, mordförsök eller dråp, så bjuder det mig i motsats till den siste ärade talaren emot att över huvud hänföra dylika till de allra grövsta brottarter hörande handlingar under politiska förseelser. Det är väl ändå på det sättet, att vi här i landet vänta, hoppas och fordra, att striden för politiskt framåtskridande skall föras med medel av annan art. Det är för oss mycket svårt att inse, att bara därför att mordet, mordförsöket eller dråpet varit riktat mot en suverän eller hans familj, bara därför att det blivit utfört av en man eller en kvinna, som hör till en radikal oppositionell riktning, att bara därför, säger jag, vi skulle försöka skydda denna mördare eller denna dråpare. Det synes åtminstone mig icke vara något ideal att ställa upp i förhållandet mellan folken. Våra sympatier och önskingar att hjälpa till, i den mån vi med våra små krafter kunna, i arbetet för framåtskridande inom de olika länderna, skall ingen därför kunna underkänna.

Ett belysande exempel på, huru utomordentligt svårt det är att skilja mellan politiskt och icke politiskt brott, synes mig den siste ärade talaren själv ha givit, när han drog fram mordet på konung Georg av Grekland. Herr Branting sade, att man kommit på det klara med, att det mordet icke var ett politiskt mord, utan en rent privatpersonlig hämndeakt, och därför skulle den mannen utlämnas. Nu vet jag icke, på vilka grunder man kommit till den uppfattningen. Men antag, att det dock visat sig, att denne man, som det från början uppgavs i tidningarna, hört till en anarkistisk riktning, och antag även, att det visat sig, att han hade propagerat för de idéer, som den rikningen företräder, och det sedan blivit tal om, huruvida mordet var politiskt eller icke. Huru skulle det då ha gått? Är det verkligen rimligt, att därför att han tillhört en sådan riktning undantaga honom från utlämning? Mordet förblev ju lika upprörande i varje fall. Det är begånget mot en man, som icke på något vis skadat honom. Det är begånget av en vettvilling, låt så vara, men i det av mig tänkta fallet av en vettvilling, som anför politiska skäl. Jag kan icke se annat, än att detta exempel liksom de allra flesta, som man kan draga fram, angående sådana förbrytelser just tala för den stora svårigheten att skilja emellan politiska och icke politiska brott, och jag kan icke finna annat, än att den mänskliga sympatien och känslan har rätt att reagera också mot dessa attentat, som riktas mot oskyldiga människor, mot människor, som på grund av sin ställning i en furstefamilj ådragit sig andras hat, men som icke i och för sig behöva ha gjort någonting alls för att förtjäna detta hat. Det är särskilt dessa skäl, som gör, att jag för min del icke kan finna annat, än att den av Kungl. Maj:t föreslagna klausulen är berättigad.

Därtill kommer ännu ett skäl. Som redan i diskussionen har blivit upplyst, finnes det i åtskilliga traktater mellan Sverige och andra länder redan den klausul, som regeringen här föreslagit att ingå i lagen såsom allmän bestämmelse. Hur skulle det taga sig ut, om

*Lag ang.
utlämning av
förbrytare.
(Forts.)*

Lag ang.
utlämning av
förbrytare.
(Forts.)

Riksdagen nu stiftade en lag, som ströke den klausulen, och på grund härav regeringen bleve tvungen att vidkommande alla dessa länder upphäva den klausulen, d. v. s. den som medger utlämning av förbrytare, vilka förgripa sig på dessa länders statsöverhuvud och deras familjer. Det skulle betyda, att Sverige liksom återtog ett skydd mot mördare och dråpare, som rikta sig mot dessa länders suveräner och statsöverhuvud och familjer, vilket skydd redan varit medgivet under längre eller kortare tid. Ett sådant återtagande kan enligt mitt förmenande icke gärna ske utan misstolkning och utan att medföra stora internationella obehag, och det finns icke heller något skäl att göra det.

Herr Branting slutade sitt anförande med en som alltid varm-hjärtad appell till Andra kammaren, att den skulle visa sin självständighet genom att fasthålla vid formuleringen av denna paragraf, sådan som lagutskottet har lämnat den till kammaren. Jag vill till denna vädjan endast anmärka, att man icke har rätt att, om kammaren här med lugnt omdöme och efter mogen prövning bifaller Kungl. Maj:ts förslag, säga, att kammaren därvid fallit undan, därför att en och annan stormakt »har rynkat ögonbrynen». Jag vet icke ens, att något sådant inträffat, som antyder, att någon stormakt lagt sig i vår behandling av denna lag. Men jag tror, att kammaren skulle bättre sauvera vårt land för framtiden, om den icke utsatte dess regering och oss själva för de mycket stora risker, som kunna inträffa i det fall, att kammaren skulle bifalla utskottets förslag oförändrat. Jag tror, att kammaren skulle kunna komma i tillfälle ångra, att den har tagit utskottets förslag, ifall en olycka inträffade, och vi med anledning härav bleve utsatta för påtryckningar från det land, där detta skett, därför att det på grund av lagens bestämmelser icke bleve oss möjligt att utlämna en anarkistisk förbrytare bara därför att han anför politiska motiv, hur mycket vi än må ha ogillat brottet.

Jag skall be att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Lundström i Göteborg: Jag har det numera tyvärr ganska sällsynta nöjet att kunna helt och hållet instämma med min ärade vän på uppsalabänken, och jag skulle därför nu icke tagit till orda, om det icke varit ett par yttranden av herr Branting, som förefallit mig icke böra stå oemotsagda. Herr Branting började sitt anförande med ett beslöjat attentatförsvar, av vilket det halft pinsamma intrycket ännu vilar kvar hos mer än en i kammaren, och han slutade med ett storsvenskt, jag skulle nästan vilja säga chauvinistiskt yttrande, som kunde försätta även den, som eljest brukar beskyllas för dylikt, i en viss förskräckelse över de stora orden. Men när herr Branting mot slutet av sitt anförande nämnde namnet Eugen Schauman, får jag verkligen säga, att han är på oriktiga vägar i sin argumentering. Här är i detta fall icke fråga om personer, som drivna av en övertygelse — den må vara riktig eller oriktig — begå en gärning och sedan göra upp räkningen med sig själva. Vi tala icke om *hjältar* i detta fall, herr Branting, utan om dem, som begå en gärning och

sedan söka slippa undan genom att söka skydd bakom tredje mans eller tredje makts rygg.

Det finns en synpunkt, som av många, alltifrån det att det första utmärkta anförandet på statsrådsbänken hölls och sedan än vidare, understrukits, men som efter herr Brantings anförande måste ytterligare en gång understrykas, och det är den frågan: är det alltid säkert, att vi ens äro mäktiga att upprätthålla det, som vi nu enligt lagutskottets mening skola vara beredda att göra till svensk lag? Det förefaller mig, som om den saken icke vore otänkbar, att jämväl en så rakryggad man som herr Branting, såsom svensk regeringschef eller utrikesminister, kunde komma i den ställningen, att till och med hans rakryggade karaktär bägnade under det stora tryck, som kunde ställas på oss, om en av de oss kringliggande makternas överbud bleve mördad och mördaren sökte tillflykt hos oss. Det kan hända, att till och med han skulle komma i den svåra dilemman att antingen nödgas se efter, hur det stod till med de medel, med vilkas hjälp man velat trotsa, eller också att nödgas fråga, om icke härvid gällde, att i krig, även de diplomatiska, det förekomme tillfällen, då mer oförsiktigt stiftade lagar kunde tvingas att tystna och tiga. Det är inför en sådan eventualitet, som jag anser, att vi icke ha rätt att ställa en kommande svensk regering och ytterst det svenska fosterlandet. Jag tror därför, att det är med lika stark fosterlandskänsla och lika stark känsla av Sveriges värdighet, som jag för min del vågar bestämt säga, att herr Brantings väg i detta fallet är en olycklig sådan.

Herr Branting sade också, att vi icke skulle låta skrämskotten i detta fall verka på oss, och själv var han övertygad, att vi icke behöfde tro på dem. Ja, om en dylik tro kan man naturligtvis icke disputera, men så mycket är säkert, att nog är det en underlig politik att år efter år vilja göra allt för att minska de medel, genom vilka Sverige skulle kunna stå mera rakryggat i världen, och samtidigt skapa nya möjligheter till konflikter. Det är den politik, jag icke begriper, och det är därför, som jag, herr talman, ber att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Häruti instämde herr *Nydal*.

Herr Branting: Herr talman! Jag skulle kunna svara den sista talaren, att ej heller jag förstår den politik, han och hans meningsfränder driva. Å ena sidan säga de, att de vilja göra det bästa möjliga för Sveriges ära och anseende, och för att Sverige skall få en så självständig och framskjuten roll som möjligt. Så fort det dock å andra sidan gäller att hävda en rättsgrundsats, skall man på förhand inrätta sig så, att man faller undan för ett eventuellt hot, man skall vara angelägen icke om att rätten skall följas, utan att makten skall följas. Jag förstår icke den sortens chauvinistiska politik, och jag tillbakavisar för övrigt som ett ganska misslyckat skämt försöket att tolka mitt uttalande nyss som något som helst utslag av chauvinism. Jag måste också tillbakavisa den besynnerliga distinktion, som herr Lundström gjorde med avseende å olika attentatsmän, i det han näm-

*Lag ang.
utlämning av
förbrytare.
(Forts.)*

Lag ang.
utlämning av
förbrytare.
(Forts.)

ligen skilde på sådana, som sedan taga sitt liv och vilka han ville betrakta som hjältar, och alla andra. Alltså, mot attentatet självt tyckes herr Lundström icke vara så fientlig, men när det blir fråga om handlingens senare konsekvenser för gärningsmannen, om han har gjort upp räkningen med livet och själv fortsätter genom att bära hand på sig själv, då må han enligt herr Lundströms mening betraktas som en beundransvärd figur. Jag tror, att det icke går att göra en så enkel distinktion i detta fall. Det kan helt visst tvärtom finnas attentatsmän, som genom sitt tillvägagående att döda sig för att kanske undgå vad värre är, ingalunda visat sig vara några hjältar, men det kan också finnas, och det har även historiskt funnits personer, vilka begått attentat och som sedan icke vänt vapnet mot sig själva, och om vilka jag, trots både herr Lundström och alla hans meningsfränder, tror, att de varit personer, vilka haft rätt att kräva högaktning även från deras sida, som ogilla deras åsikter och naturligtvis än mera deras gärning.

Attentatsfrågan har för övrigt indragits här i diskussionen på ett sätt, som kanske nödvändiggör en förklaring, vilken jag verkligen trott skulle varit överflödig, nämligen att jag med mitt resonemang icke ett ögonblick har velat uppmuntra till attentat eller talat till attentatspolitikens försvar. Hela min verksamhet under den tid, jag tillhört politiken, vittnar dock tydligt om, att jag icke velat gå sådana vägar. Detta är *en* sak. En *annan* är den, att så orimliga och upprörande kunna förhållandena gestalta sig i ett visst land och under vissa situationer, att man sannerligen icke kan döma dem, vilka lämnat de lagliga vägarne för att tillgripa olagliga medel, när dessa lagliga vägar spärrats och när varje försök att bruka dem undertryckts med våld och blod. Då kan det vara nödvändigt och naturligt, att den mänskliga naturen reagerar, och det kommer den att göra i alla tider, så länge sådana försök komma att fortgå. Den saken har man rätt att säga ut, utan att behöva bli beskylld för att indirekt uppmuntra till attentatspolitik under lagliga och fredliga förhållanden.

Jag begärde emellertid icke ordet för att bemöta herr Lundström — han kom med sitt inlägg senare — utan för att säga något med anledning av herr Edéns anförande. Denne ärade talare vände upp och ned på förhållandena ganska ordentligt efter mitt sätt att se saken.

För det första frapperade det mig, att han, som har ett så klart huvud, ville tillråda kammaren att, därför att det kunde vara svårt att definiera det politiska brottet i vissa fall, nämligen var det politiska brottet börjar och var det slutar, man nu skulle draga en gräns, varigenom allting, både politiska och icke politiska brott, komme att hemfalla under utlämning. Det är så bekvämt, ty då slipper man ifrån definitionen! Detta synes mig dock vara ett sätt att lagstifta, som icke kan vara hållbart.

Herr Edéns framställning i den delen, att vi särskilt skulle försöka »skydda mördare» genom denna lagstiftning, är alldeles vilseledande. Vad vi vilja skydda är de politiska förbrytarna, med avseende å vilka det måste i varje särskilt fall prövas, om det varit övervägande av politiska motiv, som de begått sin handling eller icke, och om om-

ståndigheterna i övrigt varit sådana, att de kunna göra anspråk på att behandlas såsom politiska förbrytare och således icke bli föremål för utlämning. Det är den prövningen från domstols sida, som hela tiden är förutsatt och som ligger bakom såsom grundval för det hela. Det är den svenska domstolen, som skall pröva detta, och tro herrarne verkligen, att en svensk domstol, i fall det begått ett attentat mot en utländsk suverän, vilket allmänt uppfattas såsom en upprörande förbrytelse, och om sedan denne, som begått denna handling, händelsevis lyckas komma hit till landet och hans sak här skall prövas och han därvid åberopar, att han är anarkist eller något dylikt --, tro herrarna då, att en svensk domstol skall bry sig om en sådan generell förklaring? Den håller sig naturligtvis till vad som kan utletas om de verkliga motiven till handlingen. Och har det då varit ett sådant fall som detta i Grekland, ett tillbakavisande av en ansökning om understöd, en urspårad individ som klagar över att han icke fått den uppmuntran som han sökt --, är det då rimligt att han skulle med några allmänna anarkistiska talesätt kunna omvända en svensk domstol till att tro, att i hans fall föreligger en politisk förbrytelse?

Nej, man behöver bara ställa frågan i konkret form för att vara viss om svaret. Men för att trassla till det hela tog herr Edén icke det konkreta grekiska fallet, utan antog till detta, att det skulle ha gällt någon slags anarkistisk attentator, som för övrigt haft dessa andra anledningar till sitt brott. Han konstruerade således med full avsikt upp ett av de gränsfall, som alltid, där det gäller subjektiv prövning, kunna uppkonstrueras, men som naturligtvis äro sällsynta. I ett synnerligen ringa antal fall komma väl omständigheterna att vara så pass oklara, att vågskålen icke bestämt sjunker åt ena eller andra sidan. Vad vi vilja förebygga är emellertid blott, att man skall så lagstifta, att vågskålen blott *kan* sjunka åt ena sidan och att man således skall vara *tvungen* att även i de fall, då ett allmänt rättsmedvetande reser sig mot ett sådant utlämnande, dock utlämna på grund av lagens formulering.

Det har talats förut om vissa länders förhållanden. Men jag tänker på sådant, som vi minnas från de senaste årens historia, t. ex. statsvälvningen i Portugal och de föregående morderna där, som begåtts av uppenbart politiska bevekelsegrunder, eller förhållandena i Serbien, där sannerligen den ena dynastiens framfart mot den andra varit sådan, att jag för min del icke tvekar ett ögonblick att säga, att det där varit mycket mera av privata än av politiska synpunkter, som spelat in. Är det då, frågar jag, med tanke på alla dessa fall, rimligt, att man här i landet skall ställa sig på en annan ståndpunkt än den, som i övrigt genomgår lagen, endast därför att det gäller furstliga familjemedlemmar?

Det sista skälet, som herr Edén framförde, förefaller mig ännu mera orimligt, om det uttrycket tillåtes mig. Det var nämligen det, att när vi hava i vissa traktater sådana här bestämmelser, kan det icke gå för sig, att vi nu ställa oss på en annan ståndpunkt. Ja, har man *den* uppfattningen, då frågar jag verkligen, varför man över huvud taget kommer till Riksdagen och låter Riksdagen bestämma något i detta avseende. Är det bara därför, att Kungl. Maj:t på grund

Lag ang.
utlämning af
förbrytare.
(Forts.)

Lag ang.
utlämning av
förbrytare.
(Forts.)

av sin myndighet att ingå traktater med främmande makter infört vissa rättsgrundsatser, som vi skola böja oss, då tjänar det icke något till att resonera vidare om saken. Jag trodde emellertid, att Riksdagen här skulle för första gången få säga *sitt* ord om den ståndpunkt den anser för sin del riktig och hållbar och den för Sveriges ära och anseende bästa, när man vill tänka sig Sverige såsom ett land, där man omsorgsfullt vårdar asylrätten även för förföljda politiska förbrytare. Det är den ståndpunkten jag utgått ifrån. Eljest skulle det icke fallit mig in att, om herr Edéns utgångspunkt i detta sista stycke varit den riktiga, alls begära ordet i denna fråga, ty i fall vi endast ha att följa på den väg, där Kungl. Maj:t gått förut, då är Riksdagens hela behandling av saken endast en tom formalitet.!

Herr Lindhagen: Då nu med anledning av den liberala omsvängningen frågan kommer att ligga efter de rena linjerna, skall jag, herr talman, be att få återtaga mitt yrkande om bifall till reservationen, ehuru från min synpunkt sett jag fortfarande håller på, att detta yrkande vore det riktigaste. Jag skall emellertid med anledning av denna liberala omkastning, som vi nu fått bevittna, be att få säga några ord.

När herr utrikesministern uppträdde här i dag, framhöll han, att denna sak vore av en ofantlig vikt och att ett avsteg från Kungl. Maj:ts proposition vore synnerligen äventyrligt. Men läser man den motivering, som herr utrikesministern själv givit för detta förslag, finner man, att han där icke alls intagit en sådan räddhågad ståndpunkt, utan att han tvärtom börjar med att säga, att det är synnerligen tveksamt, huruvida den belgiska attentatsklausulen hos oss bör upptagas. Så börjar väl dock icke en person, som tror, att det är ett livsintresse att antaga den.

Jag hör nu, att det lär vara herr justitieministern, som sagt detta, men herrarne äro ju solidariska, så att jag kan i alla fall åberopa även herr justitieministerns yttrande.

Justitieministern alltså säger, att detta kan synas tveksamt. Om man nu omfattar den objektiva teorien, säger justitieministern, är det alldeles nödvändigt att taga upp denna klausul. Men går man på den schweiziska linjen, såsom Kungl. Maj:t här gjort, är det inte alls nödvändigt.

Justitieministern fortsätter: »Då emellertid den ifrågavarande klausulen har hävd inom icke blott vår utan även de flesta europeiska staters utlämningsrätt och man mot syftet med klausulen näppeligen kan anföra någon berättigad invändning, synes det mig mindre lämpligt att frångå denna regel.»

När nu vår justitieminister, som kanske i detta fall ser saken lugnare än vår utrikesminister, i alla fall har kunnat ställa sig så tveksam, som han gjort, eller åtminstone på en sådan tämligen indifferent ståndpunkt, tror jag icke, att de fruktansvärda faror, som herr utrikesministern — till skillnad från sin kollega, justitieministern — här utmålade, verkligen här föreligga.

Vad beträffar orsaken till att herr Edén, vilken ju, som herr Branting mycket riktigt sade, har ett klart huvud, här trasslade in

sig, var den nog helt enkelt, att han icke fick tillfälle att här begagna sig av detta sitt klara huvud. Han stod nämligen helt plötsligt inför den situationen att såsom liberala partiets chef på order från den liberala regeringen vara tvungen att uppfordra partiet att ögonblickligen slå in på den ursprungligen föreslagna linjen, och icke gå på den, som partiets utskottsmedlemmar förordat. Det är inte så gott att finna sig i en sådan situation, till på köpet när man icke är inne i ämnet utan måste säga vad som helst. Herr Edén begagnade sig också mycket flitigt av detta språkande i allmänhet utan att ha kännedom om vad saken rörde sig om.

Nu är det verkligen på det sättet, att orsaken till att man i England och Amerika och Schweiz — och till hälften också vår justitieminister — tycker, att denna klausul kunde vara borta, är den, att man vill likställa alla brott av nämnda art och icke göra några undantag särskilt för brott mot statsöverhuvuden och suveränernas familjemedlemmar.

I förbigående sagt vill jag påpeka, att herr justitieministern icke upplyst oss om, varför den liberala regeringen vill skydda kejsarinnan av Japan men icke fru Wilson. Det fanns till och med konservativa medlemmar i lagutskottet, som voro upprörda över denna skillnad, och det var rent av ifrågasatt en konservativ framryckning för att bringa rättvisa i detta missförhållande.

Nu trodde emellertid herr Edén, att det här var fråga om, huruvida man, när det gällde mord, mordförsök eller dråp över huvudet skulle kunna få detta räknat till politiska brott. Han generaliserade saken och betonade svårigheterna vid avgörande i allmänhet. Men här gäller det bara frågan om statschefernas och suveränernas familjers särställning i sådana fall. Det gäller då icke fråga, om brottet är politiskt eller icke. Det blir dock lika svårt att avgöra detta spörsmål i alla de fall, då brottet riktar sig mot andra för sådana attentat lätt utsatta personer. Sålunda är det bara fråga om, huruvida vi icke kunna, likaväl som Schweiz, England och Amerika, taga bort den skillnad, som råder emellan å ena sidan krönte suveräner och republikpresidenter ävensom de krönte suveränernas familjer och å andra sidan de republikanska presidenternas familjer, och andra människor. Det är dithän utvecklingen dock går, och det är ur den synpunkten jag skall be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Jag vill för övrigt framhålla en annan sak. Det är en sorglig företeelse i det politiska livet, att partierna absolut skola följa sina regeringar eller ledningar i frågor, som dessa till äventyrs göra till sina. Därigenom få de olika partimedlemmarna aldrig tänka själva utan trummas ihop och piskas in, och på det sättet blir man en nolla var och en i sin stad. En huvudsak i det politiska livet borde väl ändå vara, att individen får tänka själv och göra, som han själv tycker, så att, om han anser, att en minister talat bra, så följer han honom, men om han icke tycker det, följer han honom icke. Då skulle man kunna uppnå ofantligt mycket fruktbarare resultat än med en ensidig partiinpiskning på alla linjer.

Jag vädjar till alla, som anse, att England, Schweiz och Amerika visat sig värda att få efterföljare i sina strävanden att hävda frihets-

*Lag ang.
utlämning av
förbrytare.
(Forts.)*

Lag ang.
utlämning av
förbrytare.
(Forts.)

principerna härvidlag, att gå med på dessa principer och sålunda följa de linjer, som utstakats av det liberala partiets medlemmar i utskottet, och icke bry sig om, vad de olika regeringsmedlemmarna i det fallet säga.

Herr Edén: Herr talman! Med anledning av herr Lindhagens senaste anförande kan jag naturligtvis icke ha mycket att säga. Jag skall inskränka mig till en enda kort liten anmärkning. Herr Lindhagen behagade finna, att jag i denna frågan hade ansett mig kunna »säga vad som helst». Jag får svara, att den förebräelsen från det hållet kommer bra överraskande. Herr Lindhagen har begagnat just det privilegiet att »säga vad som helst» i så många andra frågor och begagnar det ständigt, att herr Lindhagen icke borde slå an den tonen.

Herr Brantings anförande ger mig anledning till den gensagan, att då herr Branting mot mig yttrat, att jag vänt upp och ned på förhållandena, så kan jag helt och hållet återgälda denna artighet till honom själf. Jag kan nämligen icke finna annat än att herr Branting med sina allmänna uttryckssätt har skylt undan vad det här egentligen gäller. Herr Branting säger, att den argumentering jag fört skulle avse att uppdraga en sådan gräns, att allting, både politiska brott och icke politiska brott, skulle föranleda utlämnande. Ja, det är mycket sant, men inom ett visst synnerligen begränsat område, herr Branting. Naturligtvis endast i de fall, där det gäller mord, mordförsök eller dråp och där mordet, mordförsöket eller dråpet rikta sig mot sådana personer inom ett främmande land, att därav kunna befaras komplikationer i vårt förhållande till detta land. Det är därför alldeles orimligt att framställa saken så, som om den politiska asylrätten här i Sverige skulle löpa fara att alldeles förloras, därför att vi icke kunna medgiva, att, när ett mord är begånget på ett främmande statsöverhuvud eller en medlem av statsöverhuvudets familj eller när ett mordförsök eller dråp skett, detta skall betraktas såsom ett politiskt brott. Det är bara detta det gäller och icke något annat. Herr Branting har icke någon rätt att påstå, att därmed Sverige skulle komma på efterkälken i fråga om asylrättens värdande. Det är redan under diskussionen uppvisat, att det finnes en hel del andra länder, t. ex., om jag hörde rätt, Frankrike och Norge, som i detta fall äro strängare än Sverige skulle bli. Det är väl dock att något driva upp anspråken på Sveriges roll såsom föregångsland att utan vidare påstå, att vi ha skyldighet och att det vore lämpligt för oss att ställa oss vid sidan av England och Nordamerikas Förenade stater.

Jag skall emellertid tillåta mig ännu en anmärkning. Herr Branting ville göra gällande, att om ett sådant brott blivit begånget, komma omständigheterna alltid att ligga så klara, att man kan vara viss om huruvida brottet varit politiskt eller icke. Jag trotsar vem som helst att kunna visa upp, att så är förhållandet. Herr Branting anförde mot mig, att jag konstruerat upp ett fall, när jag anförde, att mannen där nere i Saloniki kunnat lika gärna vara medlem av ett anarkistiskt sällskap. Det var han nu för resten enligt tidningsuppgifter, och jag kan icke finna annat än att man i det fallet gått

omkring den politiska asylrätten — om den nu kunde anses tillämplig där nere — när man utlämnade honom. Men vi kunna för öfrigt taga vilka exempel som helst. Vi kunna tala om andra attentat, som begåtts i senare tid. Om det inträffat, att den, som för några år sedan mördade konungen av Italien, tagit sin tillflykt hit, skulle herr Branting ansett brottet vara tillräckligt upprörande eller icke för att utlämna den mannen? Att den mannen begått brottet av politiska motiv var åtminstone på den tiden fullkomligt klart. Jag menar det, att när man i den politiska kampen kommit så långt, att det blir fråga om mord, mordförsök eller dråp, då kan icke ett land vara skyldigt att med sin trygghet och sin existens stå inne för att skydda en sådan mördare eller dråpare, även om han riktat sina vapen av politiska motiv, och då är det egentligen alldeles omöjligt att säga var de politiska motiven sluta och var den allmänt mänskliga bestialitet börjar. I vissa fall kan det, alldeles såsom herr Branting uttryckte det, vara en hjälte utan tvivel, som gör en sådan handling, men en hjälte brukar också taga risken av sin gärning och icke vara överraskad av att ett annat land icke står inne för att skydda honom, om han icke lyckas gömma sig undan.

Herr Branting anförde: tro herrarne, att en svensk domstol skulle vägra att utlämna, när ett upprörande brott är begånget? Ja, det beror på. Jag tror icke, att den i sådana fall skulle vägra att utlämna, ty den skulle nog känna sig tvungen att göra det, men ett sådant utlämnande skulle kunna giva anledning till just den tolkning, som herr Branting vill ha bort, nämligen att vi falla undan för påtryckningar från någon främmande makt. Det är detta, som föranleder mig att säga, att det är just herr Branting och icke jag, som vänt upp och ned på förhållandena. Herr Branting säger, att när det gäller att hävda en rättsgrundsats, vill man, d. v. s. herr Brantings motståndare i denna debatt, på förhand inrätta sig så, att man faller undan. Nej, tvärtom herr Branting, man vill inrätta sig så, att man icke faller undan. Man vill inrätta sig så, att man har på förhand bestämda kategorier givna, i vilka man utan vidare utlämnar och i vilka man frångår den allmänna regeln rörande politiska brott.

Herr Lindhagen kom nu i sitt senaste anförande tillbaka till att han fann det underligt — han kanske till och med sade upprörande — att lagen skulle skydda suveränens familjer men icke statsråd och icke presidenters familjer. Detta kan besvaras helt enkelt så, att det, så vitt jag förstår, är en rent praktisk synpunkt som följts. Herr Lindhagen torde veta lika väl som jag, att suveränens familjer alldeles givet i de länder, där sådana attentat, som det här är fråga om, förekomma, måste bli på helt annat sätt exponerade än en för kort tid vad presidents gemål eller familj blir. Den senare träder egentligen icke fram ur det vanliga borgerliga samhället utan lever i huvudsak liksom mitt inne i detta samhälle och träder i varje fall sedan tillbaka till det. Det förvillade politiska hatet har icke samma anledning att rikta sig mot presidenternas som mot suveränens familjer. Jag kan taga ett exempel, om så behövs. Anses det verkligen, att det icke skulle varit ett upprörande brott och ett brott, som bort föranleda utlämning, om det varit inom Sverige, som en vettvillig anar-

*Lag ang.
utlämning av
förbrytare.*
(Forts.)

*Lag ang.
utlämning av
förbrytare.
(Forts.)*

kists dolk träffat den av alla såsom en ädel, varmhjärtad och fin människa ansedda kejsarinnan Elisabeth av Österrike? Hon tillhörde en suverän familj och föll för en fanatikens dolk utan något som helst eget förvållande. Hon är ett exempel på att en upphettad hjärna kan komma så långt ur spåren, att den vänder sig mot fullkomligt oskyldiga medlemmar av suveräna familjer. Vad beträffar statsråd och andra statstjänare, förmodar jag, att orsaken till att man icke särskilt skyddat dessa är, att man icke vill sträcka denna klausul längre än man ansett vara absolut nödvändigt. När ett mord eller ett mordförsök drabbar en suverän eller hans familj, drabbar det nämligen likasom representanter för hela den stat och det land, som det är fråga om. Och då kan den staten ha större anspråk på att förbrytaren skall utlämnas, än om det gäller en ämbetsman, även en högt uppsatt ämbetsman.

Jag slutar med att återigen betona, att efter mitt förmenande har kammaren full rätt, och jag tror, att kammaren skulle göra rätt uti, att tänka på, vilka svårigheter som kunna uppstå, om kammaren bifölle utskottets förslag. Och jag protesterar mot att man försöker framställa denna sak så, som om Sverige icke skulle i tillbörlig och rimlig utsträckning hävda asylrätten. Det är redan sagt från statsrådsbänken — och icke motsagt — att den utlämningslag, som här ligger inför kamrarna, även med Kungl. Maj:ts utlämningsklausul i denna punkt är ett mycket liberalt förslag, som överskrider vad åtskilliga andra, även modärna lagstiftningar, ha medgivit till skydd för politiska förbrytare.

Under sådana förhållanden är det inte riktigt och länder endast till förvillande av omdömet om det verkliga läget, att säga, att vi icke äro rakryggade, även om vi nu gå med på attentatsklausulen.

Jag ber att få vidhålla mitt förre yrkande.

Herr Pettersson i Södertälje: Herr Lindhagen har riktat några bittra ord till de liberala medlemmar av utskottet, som i denna fråga ändrat ståndpunkt. Jag vill i anledning härav gärna medgiva, att det i allmänhet icke är tilltalande, när en person i kammaren talar för en annan mening än den han hävdar i utskottet, och jag erkänner, att det vore beklagligt, om något sådant skulle bli vanligt. Men å andra sidan vill jag påstå, att fall kunna inträffa, då man under diskussionen i kammaren måste komma till en annan mening än den, man haft tillfälle att bilda sig under utskottsbehandlingen.

I det nu föreliggande fallet får jag för min personliga del avgiva följande förklaring. Under utskottsbehandlingen hävdade herr Lindhagen de synpunkter på frågan, som här i kammaren i dag framförts av honom och herr Branting. Dessa synpunkter framstodo för mig såsom i hög grad beaktansvärda. Av det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet inhämtades, att herr justitieministern själf funnit det mycket tveksamt, vilken ställning man här borde intaga. Och, såsom herr utrikesministern i dag här erkänt, kan man icke säga, att något principiellt hinder föreligger för att alldeles stryka ifrågavarande klausul. Under sådana omständigheter bör det förefalla ganska natur-

igt, om de liberala ledamöterna i lagutskottet kommit till det slut, som betänkandet utvisar.

Lag ang.
utlämning av
förbrytare.
(Forts.)

Nu har emellertid här i kammaren herr utrikesministern uti ett klart och utförligt anförande förebragt, som det vill synas mig, fullt övertygande bevis för att den ståndpunkt, till vilken vi i utskottet kommit, medför praktiska olägenheter och faror, om vilka han på grund av sin sakkunskap har en bättre kännedom än vi kunna äga, och då vill det synas, som om man har ganska goda sakliga skäl för att erkänna, att man kommit till en bättre och klarare insikt än den man förut kunnat förvärva.

Jag vill på samma gång inlägga en bestämd gensaga emot herr Lindhagens tal om att här skulle ha utgått någon order eller påstötning till de liberala kammarledamöterna om att uppgiva sin mening samt att det liberala partiet skulle vara nödsakat att i allt följa sin regering. För min egen personliga del får jag säga, att jag ingalunda mottagit någon order eller anmodan av nämnda innehåll samt att jag icke kännes vid någon sådan plikt, som herr Lindhagen antytt. Men å andra sidan vill jag villigt erkänna, att det är min plikt att böja mig för sakskaäl, både när de komma från regeringen och från annat håll, och i denna sak kan jag icke finna annat än att regeringen förebragt sakskaäl. Vad skulle för övrigt dessa långa debatter i kammaren tjäna till, om det inte skulle vara en representants rätt och skyldighet, att när tillräckligt starka skäl här förekomma, låta sig av dem övertygas? För min del kommer jag icke att avstå från rätten att böja mig för sakskaäl.

Herr Branting: Herr talman! Jag vill inte alls bestrida herr Pettersson i Södertälje rätten att böja sig för sakskaäl. Jag hoppas, att det måtte förhålla sig så, att det verkligen varit under den här förda debatten, som denna förvandling försiggått, och att icke de av herrarne, som komma att rösta emot utskottets förslag, redan förut låtit övertyga sig, att det var riktigare att så göra.

Jag nödgas dessutom säga några ord med anledning av herr Edéns svar till mig. Han åberopade bland annat Frankrike, och det är ju så, efter vad som upplysts, att Frankrike har gått med på den belgiska attentatsklausulen. Men det är å andra sidan ett faktum — jag kan verkligen icke förklara i detta ögonblick, hur det har tillgått, men det är ett faktum — att när en rysk terrorist år 1881 hade gjort ett attentat emot dåvarande kejsar Alexander och flytt till Frankrike, debatterades där livligt frågan om hans utlämnande, men han blev till sist *icke* utlämnad. Hans namn är för övrigt ganska bekant, han hette Hartmann, och han gav sig sedan över till England. Trots attentatsklausulen blev han sålunda icke utlämnad, och då synes det mig, att man får nog ta det franska exemplet på denna attentatsklausuls tillämpning med en viss försiktighet, när ett sådant faktiskt fall föreligger.

Vidare förklarade herr Edén att vad han och hans meningsvänner vilja är att inrätta oss så, att vi icke sedan behöva falla undan. Nej, tacka för det! Man skall nu från början falla undan så långt, att man tar med även fall, då man varken skulle behöva eller skulle vilja

Lag ang. utlämning av förbrytare.
(Forts.)

falla undan, — och sedan skall man slå sig för sitt bröst och säga: Vi behöva icke falla undan!

Här har talats om det upprörande mordet på kejsarinnan av Österrike. Detta brott begicks ju på schweizisk botten, och mördaren blev dömd enligt schweizisk lag till det högsta straff, som lagen medgav. Det fanns ju inte dödsstraff i den kanton, där mordet begicks, utan mördaren dömdes till inspärning för livstiden under de strängast möjliga förhållanden — enligt tidningsnotiser lär han ju nu också ha blivit vansinnig på grund av denna behandling. Jag förstår emellertid inte, vad den saken alls har med utlämningsfrågan att göra.

Herr Edéns huvudargument mot mig tycktes vara, att man i allmänhet visst håller på asylrätten, men här gäller det bara en liten grupp personer, i fråga om vilken det skall stiftas särskild lag. Ja, naturligtvis, här är det bara om dem vi diskutera, om det undantaget från den allmänna regeln, att såsom politiskt brott skall i *intet* fall anses just förbrytelse, där de politiska synpunkterna efter herrarnes eget erkännande spela ofantligt mycket in! Man bryter sålunda sönder den allmänna regeln, och man gör det av skäl, som ändå, hur man än vill försköna saken, ytterst bottna i det betraktelsesätt, som herr Petersson i Lidköping i sitt anförande gjorde gällande, då han pekade på, att man får lov ibland att böja sig för vissa framställningar och kan icke göra anspråk på att vara så rakryggad. Det är detta, som jag velat konstatera gentemot herr Edén, vars framställning på intet sätt synes mig vara övertygande. Ty nog vet jag lika väl som han, att diskussionen här endast rör sig om denna grupp. Det är om den vi diskutera, det är icke fråga om de andra.

Herr Lindhagen: Blott ett par ord. Jag håller också före, att man skall låta övertyga sig av sakskalet, men vad som inom politiken förefaller mig så underligt, är, att dessa övertygelser alltid komma att anläggas partivis och icke efter individernas egen uppfattning, såsom också denna omröstning, vi nu gå till, säkerligen kommer att utvisa.

Herr Edén talade om, att det var en stor skillnad på en krönt drottning och en presidents fru, ty de krönte drottningarna måste mera framträda och därför bli de mera utsatta för attentat; men tänk, herr Edén, om man nu toge bort denna attentatsklausul, så skulle detta kanske verka därhän, att de krönte drottningarna hölle sig hemma och icke framträdde — och då bleve det precis såsom jag vill ha det.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen propositioner dels på godkännande av utskottets förslag till lydelse av förevarande paragraf, dels ock på godkännande av samma paragraf i dess av Kungl. Maj:t föreslagna lydelse; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den senare propositionen. Då votering emellertid begärdes, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren godkänner 7 § i föreliggande förslag till lag angående utlämning av förbrytare i dess av Kungl. Maj:t föreslagna lydelse, röstar

*Lag ang.
utlämning av
förbrytare.
(Forts.)*

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt lagutskottets förslag till lydelse av nämnda §.

Omröstningen utföll med 123 ja mot 73 nej; och hade kammaren alltså godkänt paragrafen med den av Kungl. Maj:t föreslagna avfattningen.

Utskottet hade i likhet med Kungl. Maj:t föreslagit, att 8 § skulle lyda sålunda:

Utlämning må ej medgivas utan att till stöd för framställningen därom förebragts antingen av domstol meddelat fällande utslag eller ock av domstol eller annan behörig myndighet meddelat beslut, som innebär förordnande om häktning; skolande i handlingen brottets beskaffenhet samt tiden och orten för detsamma vara noggrant angivna.

Grundas framställning om utlämning annorledes än å fällande utslag eller sådant beslut, som föregåtts av förundersökning inför domstol eller undersökningsdomare, och bestrider den, vilkens utlämnande begäres, att han gjort sig skyldig till det uppgivna brottet, må ej utlämningen beviljas, med mindre tillika visas, att sannolika skäl föreligga till misstanke att han är skyldig till detsamma. Dock må efter överenskommelse med främmande stat och under förutsättning av ömsesidighet utlämning till den stat ske jämväl där ej bevisning, som nu sagts, blivit förebragt.

Herrar Persson i Norrköping och Sandler hade i sin motion hemställt, att i lagen skulle intagas bestämmelse därom, att handling, vari utlämnande begärdes, även skulle innehålla omständigheterna för brottet.

Vid denna paragraf funnos fogade reservationer:

beträffande första stycket

av herrar *Persson* i Norrköping och *Lindhagen*, vilka yrkat, att nämnda stycke skulle erhålla följande lydelse:

Utlämning må ej medgivas utan att till stöd för framställningen därom förebragts antingen av domstol meddelat fällande utslag eller ock av domstol eller annan behörig myndighet meddelat beslut, som innebär förordnande om häktning; skolande i handlingen tiden och orten för brottet vara utsatta samt i övrigt omständigheterna vid dess begående vara så noggrant angivna, att brottets beskaffenhet därav framgår; samt

Lag ang.
utlämning av
förbrytare
(Forts.)

beträffande sista punkten av andra stycket av herr *Persson* i Norrköping, som hemställt, att denna punkt måtte utgå; och av herr *Lindhagen*, som gjort ett särskilt uttalande angående oförmälda punkt.

Paragrafen föredrogs, varefter

Herr *Persson* i Norrköping yttrade: Herr talman! Vi ha reserverat oss även i denna punkt. Orsaken därtill är, att vi för vår del ansett, att i den handling, vari en främmande makt begär någons utlämnande, böra enligt vårt förmenande finnas angivna icke blott brottets beskaffenhet och tiden och orten för detsamma, utan även för tydlighetens skull omständigheterna vid brottets begående. Det har visserligen sagts, att paragrafen i den lydelse, som här föreslagits, skulle innebära, att även omständigheterna skulle angivas. Men i så fall har det förefallit oss underligt, att man icke vill vara med om att föreskriva just detta, så att saken kan bli klar med ens.

Närmast har det förefallit oss, som om paragrafens lydelse blott skulle innebära, att i handlingen angives, att den och den tiden begicks ett brott, en stöld, ett mordförsök eller någonting annat i den stilen, och ser man en sådan kortfattad upplysning i sammanhang med bestämmelserna i § 4, där det omnämnes, att »till brott, varom nu sagts, skola hänföras jämväl brott, som allenast där de äro med försvärande omständigheter förenade förskylla svårare straff än fängelse», alltså straffarbete, så skall för brott, som kan åsamka brottslingen fängelse, utlämning icke ske, men för brott, som kan medföra straffarbete, skall utlämning ske. Under sådana förhållanden ha vi trott, att det vore skäl uti, att av handlingen omständigheterna tydligen framgå, så att domstolen klart kan avgöra, huruvida utlämning bör ske eller icke. Och här kommer man även in på det område, som nyss talats om, nämligen på det politiska brottets område. I sak synas vi icke vara skiljaktiga, men för tydlighetens skull ha vi föreslagit, att sista delen i första stycket skulle få den lydelse, som i reservationen angivits, nämligen: »skolande i handlingen tiden och orten för brottet vara utsatta samt i övrigt omständigheterna vid dess begående vara så noggrant angivna, att brottets beskaffenhet därav framgår».

Denna formulering är gjord av den, som varit föredragande av lagförslaget, och vi ha ansett, att vi bort förelägga kammaren densamma.

Vi ha även reserverat oss mot en annan del av § 8, nämligen sista delen av paragrafen, där vi ansett, att man bör kräva full bevisning för utlämning i alla förekommande fall, d. v. s. att traktat icke får åsidosätta kravet på den bevisning angående brottet, som lagen i övrigt förutsätter, och därför har jag för mitt vidkommande föreslagit i en reservation, att sista punkten av andra stycket i § 8 måtte utgå.

Jag ber att få yrka bifall till min reservation i vad den avser såväl första som senare delen av paragrafen.

Herr *Sandler* instämde häruti.

Vidare anförde:

*Lag. ang.
utlämning av
förbrytare.*

(Forts.)

Chefen för justitiedepartementet herr statsrådet Sandström: Herr talman! Beträffande den första ändringen, som här yrkas av reservanterna och som avser att till den bestämmelse, som av Kungl. Maj:t är föreslagen, nämligen att i handlingen brottets beskaffenhet samt tiden och orten för detsamma noggrant angivas, skall fogas ytterligare, att omständigheterna skola vara angivna, vill jag endast uttala, att detta ändringsyrkande, efter min mening, icke har synnerligt stor praktisk betydelse. Vare sig man skriver på det ena eller andra sättet, är det alldeles klart, att brottets beskaffenhet måste vara till omständigheterna så noggrant angiven, att man kan bedöma brottet, så långt det behöves i och för eventuell utlämning. Skulle brottet i utlämningshandlingarna vara alltför summariskt angivet, är det alldeles givet, att ärendet icke kan och icke får i sådant skick avgöras. Det anser jag framgå redan av lagrummets nuvarande formulering. Ett förtydligande av stadgandet i den riktning den föregående ärade talaren hemställt, synes mig därför icke vara av behovet påkallad.

Vad det andra ändringsyrkandet beträffar, är detta av vida större räckvidd. Det innebär, att den fordran på bevisning, som i lagen uppställs under den förutsättning, att begäran om utlämning icke grundas å fällande utslag eller sådant beslut, som föregåtts av förundersökning inför domstol eller undersökningsdomare, icke skall få eftergivnas genom traktater.

Jag vill då först erinra om, att i fråga om kravet på bevisning står förslaget åtskilligt före den schweiziska lagen, som icke har någon fordran alls på bevisning, och på samma punkt som den norska lagen; men vad skulle den praktiska konsekvensen bli, om vi icke skulle få göra undantag från denna fordran i traktaterna? Jo, det skulle utan tvivel bli värst för oss själva. Vi ha ju nämligen icke förundersökning inför domstol eller undersökningsdomare. Vid de tillfällen, då vi begära utlämning av förbrytare från utlandet, har saken i regel icke kommit längre, än att vi ha kunnat uppvisa en häktningsorder. Följden av, att våra traktater skulle få det innehållet, att i sådana fall bevisning alltid skall krävas, blir, att det då måste i regel komma att tillgå på det sätt, som nu är nödvändigt, när vi vilja ha en förbrytare utlämnad från England eller Amerika, nämligen så, att vi måste skicka över vårt bevismaterial till England eller Amerika och där föra en dyr och besvärlig process, som tager månader, under vilka den tiltalade sitter häktad. Så drog ett mycket bekant utlämningsärende i England, om jag icke missminner mig, en kostnad av 8- å 10,000 kronor. Ett liknande ärende i Amerika för ett par år sedan föranledde en kostnad av 12- å 13,000 kronor, varav dock blott en del drabbade kronan. Ett utsträckande av skyldigheten att föra bevisning till andra länder skulle komma att verka hämmande på hela utlämningsväsendet, och om man anser, att staternas samverkan för utlämning av förbrytare och förbrytelseernas bestraffande är en god sak, som bör främjas, bör man givetvis undvika att lägga ett så svårt hinder i vägen därför, som detta skulle medföra.

Jag tror således, att det knappast går an att ta bort den sista

Andra kammarens protokoll 1913. Nr 36.

*Lag ang.
utlämning av
förbrytare.* punkten av denna §, då detta skulle i hög grad motverka lagens syfte och medföra verkningar, som skulle drabba oss själva i främsta rummet.
(Forts.)

Herr Lindhagen: Jag instämmer med herr justitieministern däri, att det tillägg, som reservanterna här föreslagit i fråga om första delen av paragrafen och som ju innebär ett förtydligande, icke har någon så stor praktisk betydelse. Men det har dock den betydelsen, att paragrafen därigenom får en fullständigare och riktigare formulering, och därför bör ju denna formulering här kunna föredragas.

Vad sedan det andra ändringsyrkandet angår, är ju detsamma av en något annan innebörd. Det gäller där ungefär samma fråga, som vi i övrigt möta här och var i detta lagförslag. Det är ju så, att vi här i Sverige anse oss böra följa det kontinentala Europa, där man i dylika frågor hänger ihop som ler och långhalm, under det att de anglosachsiska länderna gå för sig, och vi vilja icke följa de linjer, som dessa senare utstakat för sin lagstiftning på detta område. Det kan hända, att något ligger under detta. Det är verkligen så, att det icke blott är stormakterna, som i sina lagstiftningar ha, såsom här i reservationen nämnts, bestämmelser om att utlämning skall kunna ske även utan bevisning, utan så lär även förhållandet vara med både Schweiz och Norge. I den senaste norska lagen på hithörande område, lagen av år 1908, har man utgått från den principen, och man har gjort det just av de opportunitetsskäl, som herr justitieministern här nämnde. Nu har emellertid varken England eller Nordamerika några sådana bestämmelser, och då skulle man ju kunna tycka, att det för dem skulle möta samma svårigheter som de, man här framhållit. Det förhåller sig dock på det sättet, att när dessa länder skola ingå dylika avtal med de kontinentala makterna, fattas i denna punkt olika bestämmelser beträffande de olika ländernas undersåtar, och däri få de kontinentala makterna finna sig, emedan de ha så stor respekt för Nordamerika och England. Nu menar herr justitieministern förmodligen, att de icke skulle taga så stor hänsyn, när vi uppträda, som ju icke ha någon makt att sätta bakom våra ord, och därför skulle vi mötas med nej från dessa makter, under det att de svara ja, när England och Nordamerika komma. Jag kan nu naturligtvis icke till fullo bedöma den saken, men jag tycker i alla fall, att man här endast förspörjer en hel mängd farhågor, som mestadels mynna ut i att vi här icke skola intaga någon principiell ståndpunkt, utan endast taga vad som vi tro vara bekvämast. Men på det sättet går det aldrig framåt här i världen, utan vi måste väl söka ställa oss på en principiell ståndpunkt och kanske, när allt kommer omkring, det skall gå bra för sig.

Nu måste jag väl medgiva att de kostnader som härigenom skulle föranledas, äro en sak att taga hänsyn till. Det är dyrbarare för Sverige att få en förbrytare utlämnad, om man har en sådan formulering, jag här ifrågasatt, än om man tar det kungl. förslaget. Men då förstår jag inte, varför hela första delen av andra stycket skall finnas, ty där utgår man ju i alla fall från, att det är behöfligt och lämpligt, att det skall givas sannolika skäl för utlämnandet, och vill

man ställa sig på den ståndpunkten, att man skall underlätta själva utlämnandet, då måste man ju även ständigt följa denna bestämmelse. Men erkänner man, att det är viktigt för den, som skall utlämnas, att det förebringas sannolika skäl därför, är det riktigt, att hänsynen till principen bör gå framför hänsynen till kostnaderna.

Ur dessa synpunkter ber jag att få instämma med herr Persson i det av honom här i överensstämmelse med de anglosachsiska förebilderna framställda yrkandet.

Herr Widén: Herr talman, mina herrar! I fråga om de båda ändringsförslagen beträffande denna paragraf, som av reservanterna ifrågasatts, vill jag säga, att, vad den första ändringen angår, betyder den enligt mitt förmenande mycket litet. Det var inom utskottet till och med fråga om att gå med på motionen, men att man icke gjorde det, berodde på den omständigheten, att det tar sig litet märkvärdigt ut att säga, att omständigheterna vid brottets begående skola vara noggrant angivna i det utslag eller häktningsbeslut, som bifogas vid framställningen; denna handling är ju sådan den är och kan ej bliva annorlunda, när denna ju existerar en gång för alla. Står det som man här afser i denna handling, så är det ju bra, och står det där icke, så kan det icke komma in där; handlingen är redan färdig och är som den är. Praktiskt taget spelar det för övrigt, såsom herr justitieministern framhöll, alls ingen roll. Utlämningsframställningen måste ovillkorligen vara sådan, att beskaffenheten av brottet därav framgår; och om så icke är fallet, giver § 14 anvisning åt vederbörande om komplettering. Det heter nämligen där: »Sakna de inkomna handlingarna nödig fullständighet eller är ytterligare upplysning i något avseende erforderlig, må den främmande staten anmodas att inkomma med det felande.» Detta ändringsförslag är därför onödigt. Och även om nu ett bifall till reservationen skulle innebära ett förtydligande, så möta de av mig antydda formella betänkligheterna, och då saken är av ringa eller ingen betydelse, kan man ju låta det vara som det är.

Vad beträffar ändringen av andra stycket vill jag till en början erinra om, att det för närvarande är så, att det i vårt land icke existerar någon utlämningslag, utan att Kungl. Maj:t har rättighet att vid avslutandet av utlämningsstraktater fastställa vilka villkor, som Kungl. Maj:t finner för gott. Nu är meningen med detta förslag att giva bestämda regler i detta avseende, av vilka Kungl. Maj:t skall vara bunden. Det gäller då att dessa regler icke bestämmas så, att det blir svårt, ja, nästan omöjligt att rätta sig efter dem. För att nu tillämpa denna sats på den sista punkten i förevarande paragraf, vilken punkt reservanterna vilja ha bort, har denna punkt närmast betydelse för oss själva i vårt mellanhavande med våra närmaste grannländer. Det är nämligen så, att vi icke ha någon ordnad förundersökning i brottmål eller undersökningsdomare, och det gör, att vi icke kunna prestera sådana beslut, som i första punkten av detta stycke i 8 § krävas. Vi skulle sålunda, om vi icke skulle kunna ingå utlämningsstraktater utan de stränga fordringar på bevisning och förundersökning, som nyssnämnda punkt fordrar, aldrig kunna få förbrytare till oss utlämnade som giva sig av till främmande länder. Det är alltså efter

*Lag ang.
utlämning af
förbrytare.
(Forts.)*

Lag ang.
utlämning av
förbrytare.
(Forts.)

mitt förmenande nödvändigt, att den sista punkten av andra stycket kvarstår, så länge som vi ha en sådan rättegångsordning, som den vi för närvarande ha.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Persson i Norrköping: För att man icke må anse, att jag alldeles i onödan reserverat mig i fråga om den första punkten, vilket man här dock synes göra, då man sökt bagatellisera mitt förslag, skall jag endast be att ytterligare något få utveckla mina skäl.

Herr justitieministern sade, att om den handling, vari utlämningen begäres, är summariskt uppgjord, så sker icke utlämningen. Men vad sker då? Jo, det skrives efter mera fullständiga uppgifter, på det att utlämningen sedan må kunna ske. Men under tiden, som detta brev från den utländska staten är på väg hem och innan svar på det samma hunnit anlända till ort och ställe, sitter antagligen den man, som saken gäller, häktad. Jag har nu tänkt, att man för att undvika denna omskrivning borde om möjligt söka få fram en bestämmelse, som gäve vid handen, att det redan från början skall vara fullständiga och klara uppgifter i den handling, vari utlämningen begäres. Detta är orsaken till, att jag håller på det av mig föreslagna tillägget uti första punkten.

Vad den senare delen av paragrafen beträffar, så vet jag mycket väl, att om densamma strykes, såsom vi föreslagit, detta nog kommer att vålla svårigheter för oss att få utlämningar till stånd, men jag har föreställt mig, att det hela nog kunde ordnas ändå, då ju polisundersökningarna hos oss skulle, åtminstone i någon ringa mån, kunna motsvara det förundersökningsförfarande, som förekommer i andra länder, men som vi icke hava annan motsvarighet till än just dessa polisundersökningar.

Efter härmed slutad öfverläggning framställde herr talmannen beträffande första stycket av förevarande paragraf propositioner på dels godkännande av utskottets förslag till lydelse av nämnda stycke, dels ock godkännande av berörda stycke i den lydelse, som föreslagits av herrar Persson i Norrköping och Lindhagen i deras vid paragrafen fogade reservation; och fann herr talmannen den senare propositionen vara med övervägande ja godkänd. Herr Widén begärde emellertid votering, till följd varav nu uppsattes, justerades och anslogs denna omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren godkänner första stycket av 8 § i förevarande förslag till lag angående utlämning av förbrytare i den lydelse, som föreslagits av herrar Persson i Norrköping och Lindhagen i deras vid paragrafen fogade reservation, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt lagutskottets förslag till lydelse af nämnda stycke.

*Lag ang.
utlämning av
förbrytare.*

(Forts.)

Voteringen utvisade 71 ja. men 113 nej, vid vilken utgång kammaren således godkänt utskottets förslag till lydelse av ifrågavarande stycke.

På härefter av herr talmannen givna propositioner å de framställda yrkandena beträffande andra stycket av förevarande paragraf godkände kammaren utskottets förslag till styckets avfattning.

9—16 §§.

Godkändes.

De uti Kungl. Maj:ts förslag med 17--28 betecknade paragrafer voro av följande lydelse:

17 §.

Vid förhöret inför Konungens befallningshavande skall den häktade åtnjuta hjälp. Säger han sig ej själv kunna anskaffa biträde, förordne Konungens befallningshavande lämplig person att honom biträda; och njute denne härför skälig ersättning av allmänna medel.

Medgiver den häktade vid förhöret, att han är den person, vilkens utlämnande begärts, och förklarar han sig ej hava något att invända mot bifall till framställningen om hans utlämnande, varde protokoll över vad sålunda förekommit jämte övriga handlingar i ärendet insända till justitiedepartementet.

Lämnar den häktade ej sådant medgivande och sådan förklaring som nu sagts, skall, såvitt icke Konungens befallningshavande finner, att den häktade ej är densamme, som med framställningen avses, och på sådan grund förordnar om hans lösgivande, den vidare behandlingen av ärendet hänskjutas till rådstuvurätten i den stad, där Konungens befallningshavande har sitt säte; och varde förty protokoll över förhöret samt övriga handlingar i ärendet dit överlämnade. Underrättelse om vad vid förhöret sålunda förelupit, skall genast insändas till utrikesdepartementet.

18 §.

Göres i utlämningsärende, som till rådstuvurätt inkommit, invändning, att brott, varom i ärendet är fråga, är av politisk beskaffenhet, äge rådstuvurätten allenast ransaka i ärendet; och hänskjute rådstuvurätten prövningen till högsta domstolen.

Är ej sådant fall för handen, som nu sagts, prøve rådstuvurätten, huruvida hinder mot utlämning i de avseenden, varom i 2—6, 8 och 9 §§ sägs, möter eller ej.

I varje fall skall, där den häktade bestrider, att han är den, vars utlämnande begärts, rådstuvurätten ingå i prövning härav; finnes att den häktade icke är densamme, som med framställningen avses, förordne rådstuvurätten om hans lösgivande.

Lag ang.
utlämning av
förbrytare.
(Forts.)

19 §.

I fråga om handläggning vid rådstuvurätt av ärende rörande utlämning skall, såvitt ej nedan anorlunda sägs, vad om ransakning med häktad person gäller äga motsvarande tillämpning.

Särskild åklagare varde av Konungens befallningshavande förordnad att i ärendet tillvarataga den främmande statens intressen.

Den häktade skall åtnjuta hjälp vid sin talans utförande. Säger han sig ej själv kunna anskaffa biträde, förordne Konungens befallningshavande lämplig person att honom biträda.

Åklagaren ävensom biträde, som nu sagts, njute skäligen ersättning av allmänna medel, efter ty rådhusrätten bestämmer.

Kräver i särskilt fall hänsyn till den främmande staten, att ärendet inom lyckta dörrar behandlas, förordne rådstuvurätten därom.

Expedition i ärendet varde för varje rättegångsdag senast fyra dagar därefter tillhandahållen åklagaren samt översänd till Konungens befallningshavande för att tillställas den häktade.

20 §.

Sedan förhandlingarna förts till ända, meddele rådstuvurätten, där ej fråga är om fall, som i 18 § första stycket sägs, snarast möjligt utslag i ärendet; och varde i utslaget tillkännagivet, vad part har att iakttaga, om han vill däri söka ändring.

Efter utslags meddelande skall detsamma jämte protokoll och övriga handlingar i ärendet, så snart ske kan, överlämnas till Konungens befallningshavande.

I fall, som i 18 § första stycket sägs, insände rätten skyndsamligen efter förhandlingarnas slut protokoll och övriga handlingar till nedre justitierevisionen.

21 §.

Ändå att rådstuvurätten i utslaget förklarar hinder mot utlämning möta, skall den häktade, i avbidan på att utslaget vinner laga kraft, förbliva i häktet.

22 §.

Har rätten genom beslut under ärendets handläggning eller i sammanhang med utslaget utlätit sig om ersättning, åt vittne eller annan, som kallats att meddela upplysning i ärendet, eller åt åklagare eller biträde som i 19 § sagts, mot det beslut skall, i händelse av missnöje, särskild talan föras. Sådan talan föres genom besvär, som skola ställas till Konungen och ingivas till nedre justitierevisionen före klockan tolv å trettionde dagen från den dag då beslutet gavs; och skall i övrigt om förfarandet i sådant mål vad i 27 kap. rättegångsbalken är för hovrätt stadgat i tillämpliga delar gälla.

Över beslut, som eljest under utlämningsärendes handläggning av rådstuvurätten meddelats, må ej särskild klagan föras.

23 §.

Klagan över rådstuvurättens slutliga utslag må föras genom besvär, vilka skola ställas till Konungen samt sist före klockan tolv å åttonde dagen från den dag, då utslaget gavs, till Konungens befallningshavande avlämnas. Anstånd med besvärens avgivande, må, där särskilda omständigheter sådant betinga, av Konungens befallningshavande medgivas, dock högst fjorton dagar.

*Lag ang.
utlämning av
förbrytare.*
(Forts.)

24 §.

Vardera av parterna äge, därest han så önskar, den häktade dock tidigast å andra dagen efter det utslaget gavs, att inför Konungens befallningshavande avgiva förklaring, att han åtnöjes med detsamma. Sådan förklaring må ej återkallas.

Har, i det fall att hinder mot utlämning förklarats ej möta, den häktade och i annat fall åklagaren avgivit förklaring, som nu sagts, eller har tid för klagan tilländagått, utan att besvär av någondera parten anförts, varde handlingarna av Konungens befallningshavande genast insända till justitiedepartementet.

25 §.

Hava besvär över rådstuvurättens utslag anförts, skall Konungens befallningshavande ofördröjligen låta delgifva motparten besvären med föreläggande att inom viss tid till Konungens befallningshavande inkomma med förklaring över besvären vid äventyr att ärendet ändock avgöres. Tid varom nu sagts, må ej, utan att särskilda omständigheter sådant betinga, sättas längre än åtta dagar och må i intet fall överstiga tre veckor.

Sedan förklaring inkommit eller tid för förklarings avgivande tilländagått, skall Konungens befallningshavande översända samtliga handlingar i ärendet till nedre justitierevisionen.

26 §.

Prövas i ärende, som till Konungen inkommit, nödigt att till vinnande av upplysning rörande viss omständighet förhör med parterna hålles, gälle vad i 30 kap. 30 § rättegångsbalken är stadgat.

27 §.

Sedan utslag av högsta domstolen meddelats, varde detsamma jämte handlingarna i ärendet tillställda justitiedepartementet.

28 §.

Sedan jämlikt 17, 24 eller 27 § handlingarna i ärende rörande utlämning till justitiedepartementet inkommit, giv Konungen i statsrådet sitt beslut angående den gjorda framställningen. Ej må därvid

*Log ang.
utlämning av
förbrutare.
(Forts.)*

denna bifallas, om genom domstols utslag hinder förklarats möta mot utlämningen.

I beslut, varigenom förordnas om utlämning, varde, utom de betingelser, som jämlikt 11 § skola för utlämning gälla, samt de ytterligare villkor, Konungen kan finna nödigt uppställa, tillika utsatt viss tid från beslutets delfående, inom vilken tid den häktade skall av den främmande staten avhämtas, ävensom att, om så ej sker, han varder på fri fot försatt. Tid, varom nu sagts, må ej sättas längre än en månad, där ej särskilda omständigheter sådant påkalla, och må i intet fall överstiga tre månader.

Ifrågavarande paragrafer motsvarades i utskottets förslag av 17—23 §§, åt vilka utskottet givit denna avfattning:

17 §.

Vid förhöret inför Konungens befallningshavande äge den häktade, där han så äskar, åtnjuta hjälp. Säger han sig ej själv kunna anskaffa biträde, förordne Konungens befallningshavande lämplig person att honom biträda.

Medgiver den häktade vid förhöret, att han är den person, vilkens utlämnande begärts, och förklarar han sig ej hava något att invända mot bifall till framställningen om hans utlämnande, varde protokoll över vad sålunda förekommit jämte övriga handlingar i ärendet insända till Kungl. Maj:t.

Lämnar den häktade ej sådant medgivande och sådan förklaring som nu sagts, skall ärendet hänskjutas till domstol; och varde förty protokollet över förhöret samt övriga handlingar i ärendet överlämnade till rådstuvurätten i den stad, där Konungens befallningshavande har sitt säte. Underrättelse om vad vid förhöret sålunda förelupit skall genast insändas till utrikesdepartementet.

18 §.

I ärende, som jämlikt 17 § till rådstuvurätt inkommit, skall rådstuvurätten rannsaka, huruvida förhållande, som enligt 2—9 §§ utgör hinder mot utlämning, föreligger; och skall i fråga om handläggningen av sådant ärende, såvitt ej nedan annorlunda sägs, vad om rannsaking med häktad person gäller äga motsvarande tillämpning.

Vid ärendets handläggning skall särskild åklagare, som av Konungens befallningshavande förordnas, närvara för att i ärendet tillvarata den främmande statens intresse.

Den häktade skall åtnjuta hjälp vid sin talans utförande. Säger han sig ej själv kunna anskaffa biträde, förordne Konungens befallningshavande lämplig person att honom biträda.

Kräver i särskilt fall hänsyn till den främmande staten, att ärendet inom lyckta dörrar behandlas, förordne rådstuvurätten därom.

19 §.

Högsta domstolen tillkomme att pröva huruvida mot utlämning möter hinder varom i 2—9 §§ sägs.

Det åligger förty rådstuvurätten att, sedan handläggningen där avslutats, skyndsamt insända protokoll och övriga handlingar i ärendet till nedre justitierevisionen.

*Lag ang.
utlämning av
förbrytare.
(Forts.)*

20 §.

Frågor om ersättning åt vittne, eller annan, som kallats att meddela upplysning i ärendet, eller åt tolk, avgöras av högsta domstolen i samband med huvudsaken.

21 §.

Huru ersättning åt åklagare samt biträden, varom i 17 och 18 §§ sägs, må bestämmas, därom förordne Konungen.

22 §.

Befinnes under utlämningsärendets fortgång, att den häktade ej är den person, vars utlämnande begärts, äge den myndighet, där ärendet är anhängigt, att förordna om hans lösgivande.

I annat fall än nu sagts skall den häktade förbliva i häktet i avbidan på högsta domstolens utslag.

23 §.

Sedan högsta domstolens utslag meddelats eller, där ärendet ej varit där anhängigt, handlingarna i ärendet från Konungens befallningshavande inkommit, give Konungen i statsrådet sitt beslut angående den gjorda framställningen. Ej må därvid denna bifallas, om genom högsta domstolens beslut hinder förklarats möta mot utlämningen.

I beslut, varigenom förordnas om utlämning, varde, utom de betingelser, som jämlikt 11 § skola för utlämning gälla, samt de ytterligare villkor, Konungen kan finna nödigt uppställa, tillika utsatt viss tid från beslutets delfående, inom vilken tid den häktade skall av den främmande staten avhämtas, ävensom att, om så ej sker, han varder på fri fot försatt. Tid, varom nu sagts, må ej sättas längre än en månad, där ej särskilda omständigheter sådant påkalla, och må i intet fall överstiga tre månader.

Uti avgiven reservation hade herr *Lindhagen* förklarat sig anse, att Kungl. Maj:ts förslag i avseende å förevarande del av lagförslaget mycket väl kunnat godkännas.

Efter föredragning av 17 § i utskottets förslag anförde

Herr *Lindhagen*: I §§ 17--23 har lagutskottet föreslagit den ändringen, att alla utlämningar, även då det icke är fråga om politiska brott, skola hänskjutas till avgörande av högsta domstolen. Då jag för min del icke funnit någon tvingande anledning till en sådan åtgärd, och framför allt då vi skola sträva efter att minska högsta dom-

*Lag ang.
utlämning av
förbrytare.
(Forts.)* stolens arbetsbörd, tycker jag, att det är på tok att på detta sätt tämligen i onödan öka densamma. Därför ber jag att, trots att herr justitieministern icke är närvarande, i alla fall å hans och mina egna vägnar få yrka bifall till den kungl. propositionen.

Herr Widén: Det är riktigt, som nyss sådes, att utskottet föreslagit en omläggning av proceduren från det förslag, som finnes i Kungl. Maj:ts proposition, och till vad som nu föreligger i utskottets betänkande. Skillnaden i sak är den, att det i Kungl. Maj:ts förslag var föreskrivet, att endast sådana mål, i vilka det gjordes invändning om politiskt brott, skulle prövas av högsta domstolen direkt — d. v. s. att rannsakingen skulle äga rum vid rådstuvurätten uti residensstaden i det län, där vederbörande befann sig, under det prövningen tillkom högsta domstolen — men att övriga utlämningsmål skulle både rannsakas och prövas av sagda rådstuvurätter, samt endast ifall av besvär gå till högsta domstolen.

Emot denna bestämmelse gjorde lagrådet en anmärkning, som herrarna kunna finna, om herrarna vilja studera den kungl. propositionen, och som för övrigt utskottet har relaterat i sitt betänkande. Det är med lagrådet, som utskottet nu gått, och därvid har utskottet låtit leda sig av samma synpunkter, som legat till grund för att hänskjuta prövningen av mål, i vilka det göres invändning om politiskt brott till högsta domstolen, att, såsom lagrådet säger, man kan tänka sig, att det föreligger ett politiskt eller åtminstone relativt politiskt brott, ehuru det icke göres invändning därom, och då är det naturligtvis lämpligt, att sådana mål prövas på samma sätt som skulle skett, om invändning varit gjord. För övrigt anser utskottet, att trygghet och enhetlighet i alla händelser skola kunna i högre grad vinnas därigenom, att högsta domstolen alltid har avgörandet. Eljest kunde t. ex. i vissa fall inträffa, att underrätten kommer med ett utslag och högsta domstolen med ett annat, hvilket ju uppenbarligen kan bli ganska olägligt. På grund av vad sålunda lagrådet framhållit, har utskottet enhälligt varit med om en sådan omläggning, som här föreslagits, enhälligt så när som på den siste talaren, som är ensam reservant i denna fråga.

Nu framhöll den siste talaren huvudsakligen, att det skulle bli betungande för högsta domstolen att behandla alla dessa mål. Jag har tagit reda på, huru många dylika ärenden, som av Kungl. Maj:ts prövats under de sista åren. Från och med 1905 till och med 1910 var antalet av dessa mål blott 34 på alla sex åren. Under 1911 och 1912 har antalet något ökats, men det har icke varit högre än 12 någotdera året. Så kommer därtill, att dessa mål äro av mycket enkel beskaffenhet, varför någon ökning i högsta domstolens arbetsbörd genom dem icke kan ifrågakomma. Såsom ett bevis härpå torde man ock kunna åberopa den omständigheten, att lagrådet, som väl i detta fall skulle representera högsta domstolen, varit med om att tillstyrka förändringen. Jag har dessutom frågat andra ledamöter av högsta domstolen, och de hava sagt, att denna sak icke torde spela den ringaste roll i fråga om högsta domstolens arbetsbörd.

Nu är det dessutom så, att Första kammaren har antagit utskot-

tets förslag i denna del, och det skulle utan allt tvivel bliva en mycket besvärlig sak att åstadkomma en sammanjämkning, om denna kammare skulle bifalla reservationen.

*Lag ang.
utlämning av
förbrytare.
(Forts.)*

På dessa skäl, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Hans excellens herr ministern för utrikesärendena greve Ehrensvärd: Herr talman, mina herrar! Med anledning av att herr Lindhagen å den för tillfället frånvarande justitieministerns vägnar yrkat bifall till Kungl. Maj:ts förslag, vill jag härmed i korthet meddela, att oaktat regeringen icke funnit sig övertygad om att utskottets förslag är bättre än Kungl. Maj:ts, regeringen likväl saknar anledning att motsätta sig utskottets förslag. De skäl, som bestämt regeringen, äro, dels att Första kammaren redan bifallit utskottets förslag oförändrat, dels också att, om man ser på sakens praktiska sida, denna fråga torde sakna större betydelse, enär det i allmänhet får antagas, att personer, som icke hava några invändningar att framställa mot utlämningsbegäran av beskaffenhet att föranleda utlämningens förvägrande, väl icke heller komma att framställa några invändningar.

Herr Lindhagen: Jag ber om ursäkt, att jag lät undfalla mig, att det även var på justitieministerns vägnar, som jag framställde mitt yrkande. Det var ett förflutet uttryck, som icke avsåg att kränka den höga värdigheten, och jag ber att få återtaga detsamma.

Vad beträffar själva saken, hörde vi nyss, att det är en tämligen likgiltig sak. Inom lagutskottet var det icke på grund av nödvändighet eller tvång, som man gick över på den andra ståndpunkten, utan huvudsakligen för att man skulle vara välvillig mot herr Petersson i Lidingsö villastad, som gjort sig så mycket besvär med att få detta ändrat. Herr Widén sade själv, att högsta domstolens arbetsbörda icke skulle ökas avsevärt, ty målen äro av enklaste beskaffenhet. Men vad tjänar det då till att till högsta domstolen hänvisa mål, som äro av enklaste beskaffenhet? Herr Widén sade också, att vi borde gå med på utskottets förslag, därför att Första kammaren antagit detsamma. När man nu står i den ställningen, att man skulle kunna minska högsta domstolens arbetsbörda, bör man väl icke nu lägga på densamma några ytterligare mål. Det är visserligen nu endast fråga om några få mål, och man tycker, att det gör ingenting, om man tager tolv mål här och tolv mål där och därmed belastar högsta domstolen. Men många bäcker små göra en stor å. Jag tycker, att det är ett så ofantligt omotiverat förslag, som utskottet kommit med. Det är nog bra att vara välvillig mot dem, som göra sig besvär, men detta förslag går dock stick i stäv mot våra strävanden att icke onödigtvis belasta högsta domstolen.

Då så är förhållandet, kan jag icke finna, att det är lämpligt att bifalla utskottets förslag. Jag vidhåller mitt yrkande, men skall icke begära votering, ty det tjänar ingenting till.

Sedan överläggningen om 17 § nu förklarats avslutad, yttrade

Lag ang.
utlämning av
förbrytare.
(Forts.)

Herr talmannen: Då det under överläggningen framkommit yrkande, som avser jämväl §§ 18, 19, 20, 21, 22 och 23, får jag hemställa, att jämväl nämnda paragrafer måtte få anses föredragna.

Denna hemställan bifölls; och blev efter av herr talmannen givna propositioner å de under överläggningen gjorda yrkandena utskottets förslag till lydelse av 17—23 §§ av kammaren godkänt.

24 §.

För sista stycket av förevarande paragraf, vilken motsvarade 29 § i Kungl. Maj:ts förslag, hade utskottet i likhet med Kungl. Maj:t tillstyrkt följande lydelse:

Inom viss tid, som, där ej sådan är i traktat med den främmande staten angiven, av ministern för utrikes ärendena bestämmes, skall i vanlig ordning framställning göras om den häktades utlämning. Sker det ej, varde han å fri fot försatt. Tid, varom nu sagts, må ej sättas längre än till sex veckor, eller, där fråga är om utlämning till utomeuropeisk stat eller eljest för undergående av rannsaking eller straff å ort utom Europa, till tre månader från det den främmande staten erhållit underrättelse om häktningen.

I sin ovannämnda motion hade herrar Persson i Norrköping och Sandler i avseende å den tid, inom vilken framställning om utlämning efter det häktning skett skulle hava ingått, yrkat, att densamma skulle fastställas till högst tre resp. sex veckor.

Uti en vid paragrafen fogad reservation hade herr *Persson* i Norrköping med instämmande av herrar *Lindhagen* och *Pettersson* i Södertälje hemställt, att Riksdagen i anledning av vad i förenämnda motion föreslagits måtte besluta, att de av utskottet föreslagna tiderna, sex veckor och tre månader, måtte utbytas mot respektive en månad och två månader.

Paragrafen föredrogs, varefter ordet begärdes av

Herr Persson i Norrköping, som anförde: Jag hade icke tänkt att ytterligare besvara kammaren, men jag gör det ändock dels därför att jag själv har reserverat mig vid denna paragraf och dels därför att jag vid detta tillfälle är i sällskap med icke blott herr Lindhagen utan även herr Pettersson i Södertälje, vilket giver mig förhoppning om att kunna komma något längre än vid föregående tillfällen.

Jag och herr Sandler hade från början väckt motion om att tiden mellan en persons häktning och den formliga framställningen om hans utlämnande skulle inskränkas till hälften så lång tid, som i regeringens proposition föreslås. Där föreslås nämligen i nämnda hänseende sex veckor för länder inom Europa och tre månader för utomeuropeiska länder. Vi motionärer ansågo detta vara en alltför lång tid, under vilken den häktade skulle behöva sitta och vänta på formlig framställning om att hans utlämnande skulle ske, så att han kunde få sin

sak prövad. Vi trodde, att det i regeln skulle kunna vara tillräckligt med hälften så lång tid, således tre veckor för länder inom Europa och sex veckor för utomeuropeiska länder. Emellertid hade det inom utskottet meddelats, att den tid, som vi motionsvis föreslagit, vore alltför kort, varför vi i vår reservation utsträckt denna tid till att omfatta respektive 1 och 2 månader i stället för 6 veckor och 3 månader, såsom propositionen innehåller.

Nu hava vi ingalunda förbisett, att denna tid är den högst tillåtna, inom vilken en framställning i berörda hänseende skulle vara gjord, men mången gång blir det så att, när man uppställer en maximitid, kommer den i regeln att bli minimitid. Därför bör man naturligtvis inskränka maximitiden nära nog så mycket man kan våga sig på. Jag tror, att det skall finnas möjlighet för en europeisk makt att inom en månad efter det häktning skett framkomma med formlig framställning om utlämnandet, och att det för en utomeuropeisk makt icke skulle behöva dröja längre än två månader, innan en sådan framställning gjordes.

Jag ber sålunda att få yrka bifall till vår reservation.

Sedan vår reservation skrivits, märkte jag, att vi genom förbiseende glömt att i reservationen fästa särskild uppmärksamhet på ytterligare en punkt i förevarande paragraf, nämligen att häktning skall vara överlämnad till polismyndighet. I den ovannämnda motionen föreslås, att ordet polismyndighet skall utbytas mot Konungens befallningshavande. Vi förmena nämligen, att polismyndigheten här i landet i många fall icke kan anses vara kvalificerad att med nödig omsorg och insikt pröva framställningar, som utifrån kunna komma med begäran om häktning.

Vi tro således, att det skulle i vissa fall måhända kunna begås misstag, vilket vore orättvist mot den, som häktades, och vi anse, att större garantier skulle lämnas och att alla framställningar om häktning skulle ordentligare, omsorgsfullare och mera insiktsfullt prövas av Konungens befallningshavande än av en underordnad och i många fall rent tillfällig polismyndighet.

Då jag emellertid icke reserverat mig, vågar jag kanske icke framkomma med något yrkande i detta avseende. Men kanske någon här skulle vilja lämna mig upplysning om, huruvida min farhåga i detta fall är berättigad. Inom utskottet var man i varje fall tveksam och ansåg, att motionen ägde visst fog för sig, fastän man slutligen ansåg frågan icke vara av den betydelse, att man borde tillstyrka vad sålunda framstälts. I varje fall har icke min tveksamhet, huruvida icke missbruk skulle kunna förekomma, blivit hävd, och om icke någon upplysning här lämnas, som gör att denna min tveksamhet blir hävd, nödgas jag yrka bifall till vår reservation.

Härpå yttrade:

Herr Widén: Det yrkande, som framstälts rörande denna paragraf, gäller först det andra stycket, i fråga om vilket den senaste talararen önskade, att ordet polismyndighet skulle utbytas mot Konungens befallningshavande.

Lag ang.
utlämning av
förbrytare.
(Forts.)

*Lag ang.
utlämning av
förbrytare.
(Forts.)*

Nu har det stadgande, som här är i fråga närmast avseende på våra grannland Danmark och Norge, med vilka vi stå i livlig beröring, men dessa äro också de enda länder, från vilka, såvitt jag har mig bekant, framställningar inkommit i den ordning här avses, direkt till polismyndigheten i orten. Meningen med detta stadgande är att fortfarande bereda möjlighet till överenskommelser om att vid häktningsframställningar gå denna genväg. Det är ju nämligen Kungl. Maj:t, som har att, under förutsättning av ömsesidighet, förordna i saken. Det är sålunda alls icke fråga om att medgiva polismyndigheten en allmän häktningsrätt i dessa fall, utan det beror på, om Kungl. Maj:t överenskommer med den främmande staten, att man får gå till väga på det sättet. Nu synes det mig, att det icke bör vara någon risk att bibehålla uttrycket »polismyndighet». När det gäller häktning av svenska medborgare, så är ju häktningsrätten anförtrodd till polismyndigheterna d. v. s. på landsbygden kronofogdar, länsmän och vissa så kallade vice länsmän, varemot de polismän, som finnas i municipalsamhällena i allmänhet, icke hava någon häktningsrätt — i städerna stadsfiskaler, polismästare m. fl. Det är ju uppenbarligen mest praktiskt att gå till väga så som här föreslagits, och det synes mig, att man icke borde hysa större betänkligheter, när det gäller utlämningar än när det gäller svenska medborgare.

Vad sedan beträffar den andra frågan i denna paragraf, som finnes berörd i det sista stycket, eller den tid, inom vilken en begäran om utlämnande av en häktad person skall vara framställd, vid äventyr att den häktade eljest frigives, så får jag säga att jag gärna skulle varit med om att i detta stycke gå med på reservationen, men frågan har dock alltför liten betydelse för att ensamt på denna punkt göra någon ändring i utskottets förslag. Det är här blott fråga om en *maximitid*, inom vilken framställning om utlämning skall vara gjord; efter vad det upplysts, verkställs i regel utlämning inom mycket kortare tid. Särskilt med hänsyn till de utomeuropeiska staterna, är det dock uppenbarligen nödigt att lämna Kungl. Maj:t en viss frihet. Nu kommer härtill ett särskilt skäl att hålla på utskottets förslag; och det är, att Första kammaren nu tagit lagen i sin helhet; och det skulle väl vara olämpligt att ställa till med en sammanjämkning speciellt i denna lilla fråga, som utan allt tvivel saknar all större betydelse. Jag vill fästa uppmärksamheten på, att det i alla fall icke är större skillnad än två veckor mellan de olika förslagen, när det gäller de europeiska staterna, och när det gäller utomeuropeiska stater, är skillnaden något större. Och i alla fall är det icke här fråga om några bestämda tider, utan endast om den *maximitid*, inom vilken Kungl. Maj:t har att hålla sig.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Pettersson i Södertälje: Herr talman, mina herrar! Såsom en bland de dyrbaraste ägodelar, vi hava, räkna vi den personliga friheten. Lagstiftaren har också visat sig uppskatta dennas värde bl. a. genom föreskriften, att personer, som äro misstänkta för brott, skola inom viss kort tid ställas inför domstol. Detta gäller svenska medborgare. När det är fråga om sådana utlämningar, vilkas utläm-

ande från en främmande makt begäres, torde det väl vara i sin ordning att jämväl i fråga om dessa hävda den personliga friheten såsom någonting synnerligen dyrbart. Detta har även Kungl. Maj:t i viss mån tagit hänsyn till så till vida, att det i förslaget ifrågasatts, att om en främmande makt på sin begäran fått en person häktad, den främmande makten skall, sedan den blivit underrättad om att personen är häktad, framställa begäran om hans utlämnande inom viss tid, som icke får utsträckas utöver sex veckor, när det gäller europeiska stater, eller tre månader, när det gäller utomeuropeiska stater, dock att dessa bestämmelser genom traktater kunna sättas ur kraft. Nu hava motionärerna funnit dessa tider väl rundligt tilltagna och satt i fråga, om de icke skulle kunna rätt väsentligt förkortas. Denna önskan har inom utskottet rönt starka sympatier. När nu en av motionärerna reserverat sig mot utskottets utlåtande i denna del, har jag ansett mig för min del även böra biträda hans yrkande. Detta är icke så förfärligt farligt, som herrarna kanske tro. Det föreslås, att, då det är fråga om europeiska stater, begäran om den häktades utlämnande skall göras inom tid, som icke får utsträckas över en månad från det den främmande staten blev underrättad om hans häktande, samt att, då det gäller utomeuropeiska stater, tiden för begäran om utlämning icke får utsträckas utöver två månader efter det häktningen skedde. Då, såsom vi veta, posten på kortare tid än en vecka hinner till de mest avlägsna staterna i Europa, tyckes det, vad beträffar dessa stater, vara en ganska rundlig tid, som är dem beredd till att föranstalta om de efterforskningar, som äro behövlige för att få ärendet klart. Vad de utomeuropeiska staterna angår, är ju till dem postgången så snabb, att en tid av två månader kan sägas vara tillräcklig. Australien är väl den världsdel, dit posten tager den längsta tiden, och den utgör en månad 8 dagar eller en månad 10 dagar. Det förefaller mig därför, som om de av reservanterna föreslagna maximitiderna icke skulle vara omöjliga att tillämpa.

För övrigt synes det mig så mycket mindre kunna befaras några större olägenheter av den ifrågasatta ändringen, som reservanterna icke föreslagit någon ändring i förslaget, att genom traktat med främmande makt bestämmelsen i fråga skall kunna sättas ur kraft.

Lagutskottets ordförande talade om att detta var en jämförelsevis ringa och obetydlig fråga; och i viss mening kan jag giva honom rätt däruti. Men å andra sidan, mina herrar, är denna fråga ingalunda obetydlig och ringa för de personer, vilkas frihet det här gäller. Det kan även vara en oskyldigt tilltalad person, som det är fråga om. I alla händelser kan det för sådana personer gälla rätt mycket, om de hållas häktade en eller annan vecka mera än vad som är absolut nödvändigt.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Persson i Norrköping m. fl. avgivna reservationen.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena greve Ehrensvärd: Herr talman, mina herrar! Jag skall först och främst be att ännu en gång få fästa uppmärksamheten på att det här endast är fråga om en maximitid. Således kan man icke generalisera detta

Lag. ang.
utlämning av
förbrytare.
(Forts.)

Lag ang.
utlämning av
förbrytare.
(Forts.)

stadgande därhän, att vid varje sådan begäran om utlämning man skulle anlita de yttersta gränserna för den tid, som är satt, utan det får förutsättas, att utrikesministern gör ett så pass förnuftigt bruk av den föreliggande bestämmelsen, att han endast anlitar denna gräns, när det finnes synnerligen starka skäl, som därför tala. Att det kan finnas fall, då det verkligen kräves en ganska lång tid för att avgiva en utlämningsansökan, torde icke kunna förnekas, ty man får komma i håg, att det är icke blott och bart ingivande av en utlämningsansökan det är fråga om, utan denna måste åtföljas av vissa kompletterande handlingar, för vilkas införskaffande åtskillig tid kan emellertid erfordras. Jag vill vidare påpeka, att den svenska lagen har i mångt och mycket följt den närmast föregående utländska lagstiftningen i spåren. I detta stycke stadgar den norska lagen helt allmänt en maximitid av tre månader oavsett om personen i fråga tillhör europeisk eller utomeuropeisk stat. Det är sålunda en ganska väsentlig nedsättning av maximitiden, som är föreslagen. Vid sådant förhållande och då jag är övertygad, att i verkligheten de farhågor, som uttalats, icke skola inträffa, tror jag för min del, att det är lyckligare att hålla fast vid Kungl. Maj:ts av utskottet förordade förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Efter det herr talmannen framställt propositioner å de därunder gjorda yrkandena, blev utskottets förslag till lydelse av ifrågavarande paragraf av kammaren godkänt.

25—30 §§: *slutstadgandet; kapitelöverskrifter; lagförslagets ingress och rubrik.*

Godkändes.

Utskottets hemställan under punkten 1:o förklarades vara besvarad genom kammarens beslut i fråga om lagförslaget.

Det under 2:o upptagna lagförslaget.

Godkändes.

Utskottets i punkten 2:o gjorda hemställan förklarades vara besvarad genom detta beslut.

Härefter yttrade

Herr Persson i Norrköping: Herr talman! Jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att vi tillåtit oss att reservera oss och framlägga ett skrivelseförslag med anledning av vad som i detta lagförslag föreslås under rubriken övergångsbestämmelser. Denna rubrik har icke blivit föredragen, utan i stället har föredragits något, som kallats slutstadgandet och som klubbats och godkänts. Detta är anledningen till att jag icke förr begärt ordet. Jag ber emellertid att få beklaga,

att jag är urståndsatt att nu yrka bifall till ett förslag, som var avsett att utgöra ett komplement till lagen. Hela lagen är godkänd, men vi ha föreslagit, att därjämte skulle avlätas en skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan, att Kungl. Maj:t ville i möjligaste mån vidtaga åtgärder i ändamål att våra utlämningstraktater bringas till överensstämmelse med bestämmelserna i föreliggande lag. Ty eljes stå vi inför det faktum, att vi godkänt något sådant som att vid sidan av den godkända lagen skulle finnas traktater, som kanske icke stode i överensstämmelse därmed.

*Lag ang.
utlämning av
förbrytare.
(Forts.)*

Emellertid gör jag intet yrkande, jag har endast velat lämna detta tillkännagivande.

Herr Widén: Herr talman! Jag skall icke göra något yrkande eller yttra mig om den formella behandlingen av den nu uppkomna frågan, då jag icke tillräckligt uppmärksamt följt med huru den kommit fram. Men jag vill säga, att vad som yrkats i det ifrågasvarande skrivelseförslaget kommer nog fram i alla fall, därför att även utskottet i sin motivering sagt något, som har avseende på detta. Jag skall be att få läsa upp vad som står på sid. 17 i utskottets utlåtande. Utskottet säger:

»Vad angår de olägenheter, som även enligt departementschefens mening synas i viss mån kunna vara förbundna med att förevarande lags bestämmelser icke stå i överensstämmelse med gällande traktater, lärer det för övrigt kunna förutsättas såsom visst, att Kungl. Maj:t skall hava sin uppmärksamhet riktad på denna angelägenhet och på grund därav, i den mån det finnes lämpligt och låter sig göra, vidtaga erforderliga åtgärder i ändamål att våra utlämningstraktater bringas till överensstämmelse med bestämmelserna i den föreliggande lagen.»

Då, så vitt jag vet, någon anmärkning icke framkommit mot denna motivering i någondera kammaren, kommer den väl också att komma med i utskottets skrivelseförslag.

Herr Pettersson i Södertälje: Herr talman! I själva verket råder stor enighet mellan reservanterna och utskottet så till vida som även utskottet anser, att när Riksdagen antar en lag i detta viktiga ämne, utlämningstraktaterna böra bringas i överensstämmelse med densamma. I det avseendet finnes sålunda ingen skiljaktighet. Sådan föreligger däremot beträffande frågan huru detta bör bringas till regeringens kännedom. Utskottet har menat, att det skulle vara lämpligare att sätta in detta i motiveringen, men reservanterna, herrar Lindhagen och Persson samt jag, ha ansett det artigare att skriva till Kungl. Maj:t och direkt tala om vad Riksdagens mening är.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Lindhagen: Jag kan icke göra något yrkande, men då saktidiskussion av frågan med talmannens benägna tillstånd fått upptagas, så vill jag för min del förklara, att reservationen är ett uttryck för den olust, man ofta känner inför behandlingen av en lag, då man ser, huru å ena sidan föreslås positiva bestämmelser och å andra

Lag ang.
utlämning av
förbrytare.
(Forts.)

sidan något, som gör bestämmelserna till föreskrifter endast på papperet. I synnerhet är detta fallet med dessa övergångsbestämmelser, som talmannen råkade kalla slutstadganden, vilket gjorde, att han icke uppfattades av reservanterna. Nu är det ju konstaterat, att lagen slutar med bestämmelser, som göra lagen ineffektiv. Därför ha vi reservanter föreslagit en skrivelse med anhållan, att man skulle omlägga traktaterna på sådant sätt, att denna lag icke bleve en lagstiftning i blindo.

Jag har intet yrkande att göra, men ber emellertid få tacka talmannen för det tillfälle han givit till en saklig diskussion i frågan.

Herr Pettersson i Södertälje: Då det nu upplysts, att kammaren redan fattat beslut angående övergångsstadgandena, vilket undgått min uppmärksamhet, ber jag att få återtaga mitt yrkande.

§ 10.

Vid härpå skedd föredragning av lagutskottets utlåtande, nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 15—23 och 30 §§ i 8 kap. strafflagen, lag, innefattande vissa bestämmelser till skydd för hemligheter av betydelse för rikets försvar, lag, innefattande ändring i 8 kap. 2 § 6 mom. rättegångsbalken, samt lag angående ändrad lydelse av förordningen om offentlighet vid underdomstolarna den 22 april 1881, biföll kammaren vad utskottet i nämnda utlåtande hemställt.

§ 11.

Avgåvos följande nya motioner, nämligen av:

herr *Sommelius*, nr 336, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förbättrade pensionsvillkor för viss personal, som i anledning av statens inköp av enskilda järnvägar övergått i statens järnvägars tjänst;

herr *Juhlin m. fl.*, nr 337, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin m. m.;

herr *Zetterstrand*, nr 338, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om stämpelavgiften;

herrar *Linders* och *Nilsson* i Kabbarp, nr 339, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till Sveriges utsädesförening; och

herr *Andersson* i Grimbo, nr 340, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående köttbesiktning och slakthus.

Nämnda motioner bordlades.

Vidare avlämnade herr *Olsson* i Berg en utav honom *m. fl.* under-tecknad motion, i anledning av sistnämnda proposition.

Denna motion, som erhöll ordningsnumret 341, remitterades på begäran omedelbart till lagutskottet.

Slutligen avgav herr *Kristensson* en motion, nr 342, om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om utredning angående grunderna för statens finanspolitik m. m.; och blev nämnda motion på begäran genast hänvisad till bankoutskottet.

§ 12.

Anmälades och godkändes Riksdagens kanslis förslag till Riksdagens skrivelse, nr 57, till Konungen angående åtgärder till förekommande av oordningar å de svenska järnvägarna, som föranledas särskildt av berusade personer.

§ 13.

Till bordläggning anmälades:

statsutskottets memorial och utlåtanden:

nr 68, i anledning av kamrarnas återremiss av statsutskottets utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ålders-tillägg för vissa departemensskrivare hos armeförvaltningen;

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ålders-tillägg åt fältläkaren E. I. Boman;

nr 70, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående ändring beträffande brottmålsdomarens i Norrbottens län avlöning;

nr 71, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslag under riksstatens sjunde huvudtitel;

nr 72, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nytt avlöningsreglemente för tjänstemän vid postverket och fastställande av postverkets stat för driftkostnader år 1914 samt i ämnet väckta motioner;

nr 73, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ålders-tillägg för byråingenjören hos patent och registreringsverket G. A. Brodin;

nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ålders-tillägg åt aktuarien i kommerskollegium K. E. Norman;

nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ålders-tillägg åt vaktmästaren i kommerskollegium E. A. Wretman;

nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av anslag till bestridande av kostnader för den trettonde internationella sjöfartskongressens hållande i Stockholm år 1915; och

nr 77, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nybyggnad för zoologiska institutionen vid universitetet i Lund jämte en i ämnet väckt motion;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse av överrubriken till rubrikerna nr 1190 och 1191 i gällande tulltaxa; och

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 54 § förordningen om taxerings-

myndigheter och förfarandet vid taxering samt i ämnet väckta motioner;

lagutskottets utlåtande, nr 27, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen, dels ock i anledning därav väckta motioner;

jordbruksutskottets memorial och utlåtanden:

nr 77, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Flathult nr 2 i Kalmar län;

nr 78, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om väckt motion om anslag till bevaringspremier för ston av ädelt slag;

nr 79, med förslag till sammanjämkning av kamrarnas skiljaktiga beslut i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om inrättande av en täckdikningslånefond;

nr 80, i anledning av väckt motion att författningarna angående skatteköp och skatteomföring av kronojord skola tillsvidare upphöra att gälla;

nr 81, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av § 15 i den uti lagen den 10 juni 1912 angående flottning av skogsalster i gränsfloderna Torneå och Muonio intagna stadga;

nr 82, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av häradsallmänningen Västra Stöpen i Skaraborgs län;

nr 83, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lektorn vid lantbruksinstitutet vid Ultuna P. E. Ullbergs lönetursrätt;

nr 84, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avsättande såsom nationalpark av visst område i Arjeplogs socken av Norrbottens län;

nr 85, i anledning av väckta motioner om statsunderstöd åt skogsårdsföreningen för Malmöhus län;

nr 86, i anledning av väckt motion om utförande av djupborrningar i Skåne och södra delen av Halland; och

nr 87, i anledning av väckt motion om ändring i gällande bestämmelser rörande fördelning av odlingslån;

Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 15, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ändring i gällande föreskrifter om anteckning i kyrkobok av dop, förrättat av lekman; och

nr 16, i anledning av Första kammarens beslut rörande en av herr Tysk inom Andra kammaren väckt motion, nr 227, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ifrågasatt stadgande om förfaringsättet, då kvarstad meddelas å gods av viss beskaffenhet;

Andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 10, i anledning av Första kammarens beslut rörande inom Andra kammaren väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om läkarundersökning av folkskolebarn m. m.; och

nr 11, i anledning av väckt motion angående skrivelse till Konungen i fråga om vidtagande av åtgärder för undanröjande av nu rådande fara av arsenikhaltig oljefärg;

Andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 9, i anledning av herr Åkerlunds m. fl. motion, nr 101, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående undersökning rörande reglering av Mälarens vattenstånd genom en kanal från Bällstaviken till Brunnsviken; och

nr 12, i anledning av en utav herr Kronlund m. fl. väckt motion, nr 236, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående förbättring av konduktörernas vid statens järnvägar löne- och befordringsförhållanden;

Andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 12, angående herr Winbergs motion, nr 218, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om rätt för det allmänna eller vederbörande järnvägsföretag att tillgodonjuta del i den jordvärdestegring, som uppkommer vid anläggning av järnväg; och

nr 13, angående herr Kristenssons motion, nr 211, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om inrättande av en statens brandförsäkringsanstalt; samt

Andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 13, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om inrättande av ett statens tryckeri.

§ 14.

Justerades protokollsutdrag.

§ 15.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Wijk</i>		under 3 dagar fr. o. m. den 24 april			
» <i>Andersson</i> i Milsmaden	» 5	»	»	» 29	»
» <i>Andersson</i> i Hägelåkra	» 5	»	»	» 24	»
» <i>Jeansson</i> i Kalmar	» 2	»	»	» 28	»
» <i>Hansson</i> i Solberga	» 2	»	»	» 25	»
» <i>Indebetou</i>	» 2	»	»	» 24	» och
» <i>Svensson</i> i Betingetorp	» 5	»	»	» 26	» .

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 3,37 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Fredagen den 25 april.

Kl. 3.30 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 18 och den 19 innevarande april.

§ 2.

Herr statsrådet *Petersson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
angående upplåtelse åt bergverksaktiebolaget Freja av kronan tillhörig mark i Norrbottens län;
angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Gudhem nr 1—9 med Holmäng nr 1 Hulegård i Skaraborgs län;
angående upplåtande av lägenheter från förra överstebostället Slädened nr 3, 4, 5 och 6 Storegården i Skaraborgs län;
angående upplåtande av lägenheter från indragna militiebostället Öresten i Älvsborgs län;
angående anslag till ordnande av landstormsförråd;
angående anslag till upprätthållande av riksförsäkringsanstaltens verksamhet under år 1914;
angående årligt understöd åt lantbrevbäraren Jonas Nilsson Lith och förre postföraren Olof Johansson Ferm; samt
angående fördelning av medel till främjande av nykterhet och motarbetande av dryckenskapens följder.

Nämnda propositioner bordlades på begäran.

§ 3.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av vissa paragrafer i förordningen den 28 oktober 1910 om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid taxering.

§ 4.

Vidare föredrogs var för sig de på kammarens bord liggande motionerna; och hänvisades därvid:

till statsutskottet motionen nr 336, av herr *Sommelius*;

till bevillningsutskottet motionerna:

nr 337, av herr *Juhlin m. fl.*; och

nr 338, av herr *Zetterstrand*;

till jordbruksutskottet motionen nr 339, av herrar *Linders* och *Nilsson* i Kabbarp; samt

till lagutskottet motionen nr 340, av herr *Andersson* i Grimbo.

§ 5.

Statsutskottets härpå föredragna memorial och utlåtanden nr 68--70 bordlades åter.

§ 6.

Härefter föredrogs statsutskottets memorial, nr 71, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslag under rikstatsens sjunde huvudtitel.

Punkterna 1 och 2.

De i dessa punkter föreslagna voteringspropositionerna godkändes.

Punkten 3.

Lades till handlingarna.

§ 7.

Föredrogs, men blevo ånyo lagda på bordet statsutskottets utlåtanden nr 72--77, bevillningsutskottets betänkanden nr 37 och 38 samt lagutskottets utlåtande nr 27.

§ 8.

Jordbruksutskottets memorial, nr 77, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Flathult nr 2 i Kalmar län, som nu föredrogs, lades till handlingarna.

§ 9.

Vid härefter skedd föredragning av jordbruksutskottets memorial, nr 78, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om väckt motion om anslag till bevaringspremier för ston av ädelt slag, blev den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen av kammaren godkänd.

§ 10.

Slutligen föredrogs, men bordlades åter jordbruksutskottets memorial och utlåtanden nr 79--87, Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden nr 15 och 16, Andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden nr 10 och 11, Andra kammarens tredje tillfälliga

utskotts utlåtanden nr 9 och 12, Andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtanden nr 12 och 13 samt Andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 13.

§ 11.

Ordet lämnades härefter till

Herr vice talmannen, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren behagade besluta, att å föredragningslistan för morgondagens sammanträde bland två gånger bordlagda ärenden först uppföres lagutskottets utlåtande, nr 27, i anledning av *dels* Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen, *dels ock* i anledning därav väckta motioner, samt att övriga ärenden uppföras i den ordning, vari de finnas uppförda å föredragningslistan för dagens plenum.

Denna hemställan bifölls av kammaren.

§ 12.

Avgåvos följande nya motioner nämligen av:

herr *Linders*, nr 343, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse i vissa delar av förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin m. m.;

herrar *Lundström* i Långnäs och *Hellström*, nr 344, i anledning av samma proposition;

herr *Eriksson* i Grängesberg, nr 345, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om behandling av alkoholister m. m.; och

herr *Sommelius*, nr 346, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utvidgande av överstyrelsen för rikets allmänna läroverk till en överstyrelse för skolväsendet i riket.

Dessa motioner blevo på begäran bordlagda.

§ 13.

Vidare gav herr talmannen på begäran ordet till

Interpellation.

Herr Lindman, som anförde: Under de senaste åren har i Riksdagen flere gånger bragts på tal frågan om statens och statens ämbetsverks ställning till statstjänarna och de vid statens arbetsföretag sysselsatta arbetarna. Från vissa håll har man påyrkat, att full medbestämmanderätt i fråga om lönevillkor m. m. måtte tillerkännas såväl tjänstemännen som bemälda arbetare, samt att en på nämnda princip fotad förhandlingsordning måtte fastställas. Från andra håll har man i större eller mindre mån bestritt lämpligheten härav.

Sedan Riksdagen senast var samlad, har emellertid ett och annat

inträffat, som åtminstone för den utanför stående synes häntyda på, att regeringen i dessa frågor hyser en uppfattning, som icke blott står i bestämd strid med de grundsatser, som hittills tillämpats av ämbetsverken utan även väsentligen skiljer sig från de åsikter i ämnet, som omfattas av Andra kammarens majoritet. Med hänsyn till frågans stora vikt och betydelse har jag därför ansett det för Riksdagen synnerligen önskvärt att, om möjligt, få denna sak klargjord. Jag skall i korthet erinra om vad som inträffat.

Interpellation.
(Forts.)

Den 9 februari 1909 utfärdade telegrafstyrelsen, järnvägsstyrelsen och vattenfallsstyrelsen gemensamt »allmänna bestämmelser» rörande arbetarna vid dessa verk, vilka bestämmelser fortfarande äro gällande. Genom dessa bestämmelser, vilka i övrigt tillerkände arbetarna vidsträckta förmåner i avseende å sjukvård m. m., uteslöts användningen vid verkens arbetsföretag av kollektivavtal. De allmänna bestämmelserna överlämnade vidare åt varje ämbetsverk för sig att fastställa såväl de »särskilda bestämmelser», som kunde finnas erforderliga, som ock »avlöningsbestämmelser». För de vid Trollhätte kanals ombyggnad sysselsatta arbetarna fastställde vattenfallsstyrelsen avlöningsbestämmelser den 17 december 1909, vilka bestämmelser skulle gälla till viss dag år 1912. Innan nya dylika bestämmelser utfärdades, hade vattenfallsstyrelsen överläggningar med arbetarna, varvid de organiserade bland dem fingo biträdas av ombud för sina fackorganisationer. Vattenfallsstyrelsen utfärdade därefter nya aflöningsbestämmelser, i vilka arbetarnas krav med avseende å lönevillkoren väsentligen tillmötesgingos, och utbetalades sedermera aflönningarna under hösten nästlidet år enligt dessa bestämmelser utan gensaga från arbetarnas sida.

Med anledning därav att vattenfallsstyrelsen låtit förhandlingarna ledas av en tjänsteman hos Svenska arbetsgivareföreningen, vilken styrelsen för sin del tillkallat som fackkunnig, igångsattes emellertid sedermera mot årets slut en agitation bland de organiserade arbetarna vid kanalbygget i syfte att förmå styrelsen till nya förhandlingar inför statens förlikningsman; och beslöto slutligen de till Svenska grov- och fabriksarbetareförbundet anslutna arbetarna att söka framtinga dylika förhandlingar genom strejk, därest tillstånd därtill kunde erhållas av förbundsstyrelsen.

Av någon anledning, som jag icke känner, fann sig vattenfallsstyrelsen den 24 december i fjol föranlåten att i en till regeringen ingiven skrivelse redogöra för anledningen därtill, att styrelsen icke ansåg sig kunna tillmötesgå yrkandet på förhandlingar inför statens förlikningsman. I denna skrivelse framhöll styrelsen bland annat, att lagen om medling i arbetstvister tillkommit med hänsyn endast till förhållandena inom privatindustrien, samt att denna lag icke utan de allvarligaste vådor kunde tillämpas på konflikter vid statens verk och arbetsföretag. Över denna skrivelse avgav kommerskollegium, dit ärendet remitterats, underdånigt utlåtande den 28 december, varvid kollegiet, med hänsyn till angelägenheten av att tvisten bilades utan störande avbrott i arbetet, för sin del förordade tillsättandet av en förlikningskommission, bestående av tre bland statens förlikningsmän, dock under förutsättning, att från vederbörande arbetsorganisations sida

Inter-
pellation.
(Forts.)

avgåves en bestämd förklaring, att störande avbrott i arbetet i form av strejk eller dylikt icke finge äga rum. Liksom vattenfallsstyrelsen ansåg kollegiet sålunda tydligen, att lagen om medling i arbetstvister icke utan vidare kunde tillämpas på konflikter vid statens arbetsföretag, men förmenade, att betänkligheterna häremot skulle kunna undanröjas, om arbetarna förbunde sig att icke strejka.

Regeringen tillsatte därefter den 31 december den av kommerskollegium föreslagna förlikningskommissionen med uppdrag att handlägga tvisten »enligt lagen om medling i arbetstvister den 31 december 1906». — Då regeringen sålunda, i trots av vattenfallsstyrelsens allvarliga protester, uppdrog åt statens förlikningsmän att handlägga tvisten med tillämpning av lagen om medling i arbetstvister, hade man väl kunnat vänta, att regeringen skulle låtit sig angeläget vara att bringa till såväl ämbetsverkets som allmänhetens kännedom, att regeringen dock icke vidtagit denna uppseendeväckande och för ämbetsverkets prestige menliga åtgärd utan iakttagande av de försiktighetsmått, som kommerskollegium för sin del uppställt såsom oefftergivligt villkor för, att lagen om medling i arbetstvister skulle få tillämpas. Härom lämnar emellertid Kungl. Maj:ts resolution ej någon upplysning. Och har detta synt mig så mycket betänkligare, som vissa inträffade händelser synas häntyda på, att den av kommerskollegium fordrade garantien icke lämnats. Grovarbetareförbundets styrelse biföll visserligen icke kanalarbetarnas begäran att få strejka; men i det meddelande härom, som avläts till arbetarna dagen innan Kungl. Maj:ts resolution gavs, hävdade förbundsstyrelsen uttryckligen arbetarnas »strejkrätt». Och i en den 9 februari beslutad resolution inlade Landsorganisationens representantskap »en bestämd gensaga» mot vad kommerskollegium föreslagit och hävdade även för sin del eftertryckligt arbetarnas »strejkrätt».

Detta är en av de tilldragelser, på vilka jag ansett mig böra fästa uppmärksamheten. Men även andra, likartade tilldragelser ha förekommit.

Vid 1911 och 1912 års riksdagar väcktes av herr Winberg i Andra kammaren motion om åvägbringande av förhandlingsordning mellan statens administrativa verk och hos dem anställda tjänstemän och arbetare samt dessas organisationer. Vid båda riksdagarna avslogs motionen av kammaren, som dock med anledning av motionen för sin del beslöt framställningar till regeringen. Kammarens beslut vid sistlidet års riksdag gick ut på en utredning »i vår mån bestämmelser kunde träffas i syfte, att vid behandlingen inom statens förvaltande verk av viktigare frågor rörande personalens arbets- och löneförhållanden ävensom disciplinmål vederbörande personal måtte vara i tillfälle att göra sina synpunkter gällande».

Av såväl själva beslutets avfattning som ännu mer den i ämnet förda diskussionen framgår, att kammaren genom att fatta detta, från liberalt håll föreslagna beslut, ville taga bestämt avstånd från den i herr Winbergs motion uttalade uppfattningen om statstjänarna såsom förhandlande och medbestämmande parter i fråga rörande lönevillkor m. m.

Under hösten nästlidet är inkommo emellertid till regeringen flere framställningar dels från landssekreteriatet, dels ock från åtskilliga tjänstemannaföreningar, i vilka samtliga påyrkades uppgörandet av en förhandlingsordning på de av herr Winberg förordade men av Andra kammaren underkända grunderna. Den 8 januari i år remitterade Kungl. Maj:t dessa framställningar till socialstyrelsen, som sedermera i skrivelser dels till ämbetsverken dels ock till åtskilliga arbetareorganisationer, under förmålan att socialstyrelsen av Kungl. Maj:t anbefallts att med anledning av de gjorda framställningarna inkomma med »utredning och förslag», anmodade ämbetsverken och arbetareorganisationerna att var för sig utse lämpliga personer för att tillhandagå styrelsen med »upplysningar» i vad rörde deras »verksamhetsområde».

Detta meddelande har sedermera föranlett telegrafstyrelsen, järnvägsstyrelsen och vattenfallsstyrelsen att den 4 innevarande april till Kungl. Maj:t avlåta en gemensam skrivelse, i vilken ämbetsverken dels framställa sina betänkligheter mot införandet av en förhandlingsordning över huvud, dels ock, för den händelse regeringen likväl skulle anse sig böra genomföra en sådan, framställa vissa erinringar, som i huvudsak, om ock med ytterligare vissa inskränkningar i förhandlingsordningens eventuella omfattning, ansluta sig till samma uppfattning, som vid fjolårets riksdag hävdades av Andra kammaren.

Med anledning av vad sålunda förekommit får jag hos kammaren anhålla om tillstånd att få till herr statsrådet och chefen för kungl. civildepartementet framställa följande frågor:

1) Anser herr statsrådet, att, då vid något statens verk eller arbetsföretag arbetstvist uppkommer, som befaras medföra arbetsinställelse, medling i tvisten bör äga rum enligt lagen om medling i arbetstvister och sålunda med tillämpning av vad i 6 och 7 §§ av nämnda lag föreskrives?

2) Godkänner herr statsrådet den av telegrafstyrelsen, järnvägsstyrelsen och vattenfallsstyrelsen genom deras den 9 februari 1909 gemensamt utfärdade bestämmelser hävdade uppfattningen, att vid statens verk och arbetsföretag kollektivavtal ej må avslutas, eller anser herr statsrådet dylika avtal vid statens verk lämpligen kunna förekomma?

3) Lämnades, då regeringen tillsatte en medlingskommission i den senaste Trollhättekonflikten med föreskrift att kommissionen skulle handlägga tvisten enligt lagen om medling i arbetstvister, på sätt kommerskollegium påyrkat från vederbörande arbetareorganisationers sida ett bestämt erkännande av att störande avbrott i arbetet i form av strejk eller dylikt icke finge förekomma; och vill herr statsrådet, därest så var förhållandet, meddela kammaren detta erkännandes innehåll?

4) Ansluter sig herr statsrådet till den av Andra kammaren vid fjolårets riksdag hävdade uppfattningen, att någon medbestämmanderätt i fråga om lönevillkor m. m. icke kan tillerkännas statstjänarna, vare sig de äro ordinarie eller extra ordinarie, samt att, därest en s. k. förhandlingsordning för dem skall fastställas, densamma följaktligen endast får bereda tjänstemännen tillfälle att i vissa viktigare, dem rörande tjänstefrågor, få framhålla sina synpunkter?

Interpellation.
(Forts.)

5) Ämnar regeringen, därest regeringen har för avsikt att genomföra en förhandlingsordning för statens verk, innan någon författning i ämnet utfärdas, underställa densamma Riksdagens prövning?

Ifrågavarande anhållan bordlades.

§ 14.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrivelse, nr 65, till Konungen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp för nationalmuseum av äldre porträtt ur framlidne friherre H. Rehbinders samlingar.

§ 15.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtande, nr 20, i anledning av dels motion angående skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om förslag till ändring av kommunallagarna för rikets städer i syfte att borttaga rätten att rösta medelst fullmakt, dels ock motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om inskränkning i rätten att rösta med fullmakt vid val i stad till landsting och stadsfullmäktige; samt

Andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 12, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående viss ändring i gällande giftstadga.

§ 16.

Justerades protokollsutdrag.

§ 17.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Linders</i>	under 4 dagar fr. o. m. d. 26 april,
» <i>Eriksson</i> i Grängesberg	» den 26 april,
» <i>Erlansson</i>	» 5 dagar fr. o. m. d. 29 » och
» <i>Kristensson</i>	» den 26 april.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4,15 e. m.

In fidem
Per Cronvall.